

Kiadóhivatal:

Budapest, IV., Váci-utca 2. sz.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre 2 frt.
Félévre 4 frt.
Egész évre 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos petit
sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ

PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. kerület, Belváros
Lipót-utca 50. sz.

Kéziratokat vissza nem küldün

Bérmmentlen leveleket nem to-
gadunk el.

Tartalom: Olvasóinkhoz! — Rendtartás a torna órában. — Elkerékpározott dicsőség. (Bouchy). — Az ember a vízben. (Schwanda Gusztáv). — Velocipéden a világ körül. (Igali Svetozár) — A fertői csónakázó társaság vitorlaversenye. (Kiss Ödön). — A bécsi tornász-ünnepély. (Vermes Lajos). — Különfélék.

Olvasóinkhoz!

A magyar testgyakorlat, maga a nevelési tornázás is igen ifju hajtás nemzeti életünkben. Mondjuk ki a való igazat, hogy nincs is még mindez ideig meggyökeresedett sportéletünk, mely nélkülözhetetlen volna a társaságban épp úgy, mint az iskolában.

Es e tény csak éppen azért nem szomorú, mert másképen nem is állhatna ügyünk. Bármely intézménynek, még a legrosszabbnak, s így a könnyebben terjedőnek is idő kell, hogy meggyökeresedjék és a mi sportjaink alig számlálnak 20—30 éves életet. Hisz ez idő alatt a sportban nem is igen lehet olyan idősebb elem, mely valódi támaszsza válhatna.

A tornázás és valamennyi sportban a mostani ifjuság leend csak igazi alapja testedzési ügyünknek. Csak az a nemzedék lehet igazán lelkes sportbarát, melyeknek már elődje is kedvelte és gyakorolta a sportnak egyik vagy másik nemét.

Es a szebb jövőre meg van a biztos alap. Testedzési ügyünk minden téren előre halad, különösen ott, hol állami támogatásra talál, a tornázásban. A vivás, korcsolyázás, csónakázás s különösen a velocipédezés országsszerte mind több híveket hódít.

A sportnak eme erősödésében, önérettel mondhatjuk, jó része van lapunknak és igen sok esetben győződhettek meg olvasóink, hogy egyletek alakulásában, versenyek rendezésében, értekezletek tartásában mily befolyást gyakoroltunk. Valódi országos sportérdeklődés, bármely mozgalom iránt, nem is keltnek lapunk munkássága nélkül.

A sportirodalom pedig egyenesen a «Herkules» névvel van kapcsolatban. A «Herkules könyvtár» kötetei és lapunk szerkesztőinek és munkatársainak számos ezen kívül megjelent munkái valóságos kis könyvtárt tesznek ki.

A nagy közönség e fáradozásunk iránt nem maradt közönyös és ha nem is méltó, de bátorító támo-

gatása biztosít, hogy jövőben sem tagadja meg ez egyedüli magyar sportlaptól az anyagi támogatást.

Mikor ez évnegyed elején olvasóink támogatását kérjük lapunk és sportkönyveink számára, lehetetlen, hogy fel ne hívjuk figyelmét olvasóinknak ama szoros kapcsolatra, mely ez egyedüli sportlap és a magyar sport felvirágzása közt létezik. Mindenkinek be kell ugyanis látni, hogy lapunk nélkül teljes lehetetlenség lett volna a sportban két év alatt olyan haladást tenni, mint melyet elértünk a «Herkules» megjelenése óta.

Lapunk a sport minden ágában oly munkatársakkal bír, kik a külföldi sportírókkal méltán kiállják a versenyt. Szakszerű czikkeink az idényeknek megfelelő testgyakorlatokat élvezetesen ismertetik. — Az ország valamennyi sportmozgalmáról lapunk számos levelezője értesíti lapunkat, úgy hogy mintegy közös találkozási tér lapunk az ország sportegyletei számára. A külföldi nevezetesebb híreket mindenkor idejében közöljük. Igyekezzünk mindazáltal lapunkat nélkülözhetetlenné tenni valamennyi sport üzöjére nézve.

Olvasóinkat a sport érdekében felkérjük lapunknak minél szélesebb körben való terjesztésére.

Előfizethetni a «Herkules»-re Aigner Lajos könyvkereskedésében (Budapest, váci-utca 1. sz.).

Előfizetési díj:

Negyedévre 2 frt.

Félévre 4 „

Egész évre 8 „

Egyes szám 20 kr.

A „Herkules“-t, az ország több mint negyven sportegyletének hivatalos közlönyét, a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ő nagyméltósága 47,020 számú rendeletével ajánlja Magyarország összes tanintézteinek.

A „Herkules“ szerkesztősége és kiadóhivatala

Rendtartás a tornaórákon.

Minden tornász és minden tanító tudja, hogy valamire is menni a testgyakorlatokban csakis a szigorú rendtartás mellett lehetséges. Így hát nem éppen kicsinyes dolog mind neveléstani, mind speciális tornász szempontból eldönteni mily feygelmi eljárás legcélsze-

vezetőbb a tornaórán, az iskolában és az egyleti porondon.

Az iskolák tapasztalt vezetői igen jól tudják, hogy a rendszerető tornatanító fegyelmi hatását megérzi az egész iskola. Mert az igaz, hogy éppen a tornázásban nyílik a tanulóknak legtöbb alkalmuk a rakoncátlankodásra, de éppen itt is fékezhetők meg legjobban. És egy szigorú tornatanár csaknem elégséges, hogy a gyermekek tulságos vidámságát, engedetlenségét megfékezze.

Ezen szempontból nagyon helyes azon iskola-vezetők eljárása, kik a tornatanítást a kellő szakképzettség mellett olyan egyénekre igyekeznek bízni, kik lehetőleg minden tulajdonsággal el vannak látva a fegyelmetartásra. E tulajdonok közt az első a férfias alak, mert még a tudományok tanítóinak is könnyebbé teszi a fegyelmet a hatalmasabb test, hát még itt, hol éppen a testi erő és ügyesség a fő dolog. — Az alak után nem mellékes az ép, erőteljes hang sem, mely magában elég sokszor a gyermekesereg megfékezésére.

Mindenekfelett fő kellék azonban a tanítóinak a férfias, határozott fellépése és következetesen szigorú modora. Ha mindenütt lehet boldogulni, az elnézőt játszani, legkevésbé sem szigorú tanítási modorral, itt a tornatanításnál nem lehet. Megjegyezzük azonban: a szigorúság alatt nem értünk beteges ingerlékenységet, sem mosolytalan zord kedélyt, mely kiölné a tornából a lelket, a vidám kedélyességet.

Az egyleti tornatanítóknál ezenkívül okvetlen kellék a társadalmi finom modor. És fájdalom, a mi tornaművezetőink nagyrésze éppen ezen kellék hiánya miatt nem képes maga mellett tartani az egyleti tagokat. Nálunk nem lehet az egyleti urakkal oly katonás rövideggyel bánni, mint a torna hazájában, Németországban bánnak a művezetők, mert a mi tornászaink éppen csak úgy engedelmeskednek, ha látják, hogy nem muszáj. (Bocsásson meg «Szarvas» e csuf szóért, de hogy megértsenek: muszáj, azaz így kell írni.) Igen sok egyletet tudnánk felszámítani hirtelenében, hol a helyiség néptelenségét éppen a művezető modortalanságának kell betudni.

A legjobb modoru és legszerencsésebb alaku és organumu tornatanár sem tarthatja feleslegesnek azonban, hogy mások tapasztalatait is meghallgassa e téren, ha nem is a maga, de az ügy érdekében. Éppen nem tartjuk magunkat csalhatatlanoknak és nem is kérünk mást olvasóinktól inkább, mint ellenkező véleményüknek nyilvánítását, hogy így mi is okuljunk megczáfoltatásunkkor.

Kezdjük a tornatanítóknak a terembe-lépésén, midőn először látja tanítványait maga előtt. — Az első pár szótól igen sok függ. Legyen ez különösen az alsóbb osztályokban röviden előadva s csak éppen a legszükségesebbekre kiterjedő. A gyermekek vágnak a mozgásra és figyelmüket hosszasan

nehéz is lekötöni. De meg általában a fegyelem tartási beszédek annál hatásosabbak, minél rövidebbek. A tornázás közben is csak a nagyobb kihágásokat érdeme-sítsük hosszabb megrovó beszédre.

A tájékoztató szavak közt a gyermekeknek főleg lelkükre kötendő, hogy «vigyázz» szavunkra mindenki felénk fordulva szó nélkül állva marad és minden mozgás nélkül várja szavunkat.

Most a levetkezés és sorba álláskor, ha csak egy kis láрма is hangzik, rögtön «vigyázz»-t kiáltunk és erélyes hangon csendre intjük a gyermekeket és ha valakit különösen zajongani hallottunk, azt rögtön külön is megintjük.

A tornázást szokás szerint a szabadgyakorlatokkal kezdjük meg, melyek különösen fegyelmzési szempontból igen kitűnőek. Mondhatnánk, hogy a tornában a fegyelmet főképp e gyakorlatok helyes vezetésével érjük el.

A rendgyakorlatok közül eleinte csak a legkönnyebbeket vesszük elő, nehogy a sorok felbomlásakor láрма keletkezzék.

A felállításkor eleve hangsúlyozzuk, hogy e gyakorlatok alatt egy árva hangnak sem szabad hallatszani és a hibákra egymást figyelmeztetni sem szabad.

A szabad gyakorlatokat oly fokozatosan lehet és úgy is kell vezetni, hogy mindenki tennakadás nélkül végezhesse; mind a mellett azonban hibákat fognak elkövetni az ügyetlenebb és figyelmetlenebb fiuk, — ezekkel mindjárt külön kell végeztetni a gyakorlatot, míg a többi pihenő állásban marad.

A nevető, vagy akaratoskodó fiut a tömegeből ki kell állítani és az óra után külön szigoruan meg kell inteni, figyelmeztetve a következő helytelenkedésekor nagyobb büntetésére. De megfélemlíteni csak az oly gyereket kell, ki a megszegyenítő intés iránt nem bír fogékonysággal. Általában azt a fokozatosságot a fegyelmetartásban itt is meg kell tartani, melyet a helyes neveléstani elvek elénk irnak. Kivételt azonban itt könnyebben megengedhetünk, mint a tudományok tanításánál, mert a gyermek is könnyebben csap át a tornában a büntetendőbb helytelenségbe.

(Folytatása következik.)

Elkerékpározott dicsőség.

(Junius 26.)

Mikor életemben először láttam, hogy versenyen osztrák legyőzte a magyart, akkor nagyon elszomorodtam. Régen történt s azóta hozzászoktam. Szárazon és vizen olyan buzgón huzzuk a rövidebbet, mint a czigány a kopogósat. És miután a tanulás nálunk már annyira kiérett a divatból, hogy még a régi közmondást se tartjuk: «saját kárán tanul a magyar», nem csoda, ha évről-évre ismétljük a hibát és szép díjakat csináltatunk — külföldiek számára. Tegnap a kerékpárversenyen, mikor panaszkodtam, hogy kár nemzetközi versenyeket rendeznünk, mikor még nem

vagyunk elég erősek ahhoz, csak úgy vasparipahátról felelgettek, emlegetve Derbyt, meg Longchampsot. Ott is megtörténik, hogy idegen ló viszi el a kék szalagot és a 100,000 frankot. Persze, hogy megtörténik: de nálunk nem is az a baj, a mi megtörténik: hogy az idegenek győznek, hanem az, a mi nem történik meg. T. i., hogy magyarok soha sem győzik le az idegeneket. És ez olyan rendszeres, hogy a nemzetközi versenyt rendszeren nemzetközi lefőzetésnek olvasom. Hiszen ugyanis bizonyos, hogy ezzel fog végződni.

*

A kerékpár-sport fiatal csemete nálunk. Nem bírja meg a nemzetközi levegőt, sem pedig azt az éles léghuzamot, a mi a külföldiek gyors hajtásával jár. Ettől mi rheumát kapunk és elmaradunk. S ha sokszor kiteszük magunkat ennek a kellemetlenségnek, a rheumából köszvény lesz és a kerékpár-sport éppen úgy belehal, mint az evező-sport. Ez pedig sajnálatos következménye volna a korai feszítésnek, mert vannak jó erőink, de nem szoktuk még meg a sport-szellemet.

A híres bécsi osztrák-amerikai evező-versenyt az amerikai csapat azért vesztette el, mert a strokemanja *egy marék szilvát evett* a verseny napján és ezzel a látszólagos semmiséggel magára vonta egész Amerika haragját s megvetését. Kizárták az összes sport-egyesületekből a szerencsétlen szilvaevő yankeet. S nálunk mit csinálnak fiatal sportsmanjeink? Nem az a virtus, ki készül lelkiismeretesebben a versenyre, hanem az, hogy ki hanyagolja el briliánsabbul a traininget. A mig ilyen viszonyok uralkodnak nálunk, addig bizony megfontolatlanság nemzetközi versenyeket rendezgetni. Várjuk a sportszellem megerősödését és majd akkor szálljunk sikra külföldi vasparipásokkal és egyéb sportsmanekkel.

*

Magyarország kerékpár bajnoka — ezt a büszke címet viseli tegnap óta *Gerricke* bécsi bicyclista. Nem sajnáljuk tőle; jól rászolgált és magyar kerékpárosainknak, csak azt kívánjuk, hogy képesek legyenek visszavenni tőle a bajnokságot, a mit most még kitűzni, éppen olyan dolog volt, mint tányéron vinni külföldre címet, serleget és érmet. Nem is volt az verseny; Guericke úgy nyert, a mint akart! Hát még a biztonsági kerékpárversenyben! Mikor a magyarok beérkezni kezdtek, már el is felejtettük a versenyt, annyira megelőzte őket a gráci Steinfeldt és a bécsi Holländer.

A nemzetközi versenyben a bécsi Sield meg éppen 65 másodpercczel előzte meg a magyar versenytársait. Pedig ott kerékpározott majd minden versenyben kitűnő sport-genienk, Ausztria bajnoka és nyolczvan különböző kaliberű érem tulajdonosa: Verines Lajos! Tőle várta mindenki a nemzeti kerékpár-dicsőség megmentését. Hanem csalódtak benne; ő már meguntta, hogy örökösen és mindig első legyen; most abban keresi dicsőségét, hogy tetszés szerint érkezzék be, nem elsőnek, hanem utolsóknak. Helyén való is az óvatosság; mert ha még tovább folytatná az éremgyűjtést — kénytelen volna azokat külön három keréken vitetni maga előtt.

Bouchy.

Az ember a vízben.

(Az emberi uszás lehetősége. — Uszó készülékek. — Boyton kapifány. — Különbféle uszási módok. — Buváruszás. — A legjellegesebb uszók Magyarországon. — Uszóegylet alakítása. Versenyre készülés.)

Irta Schwanda Gusztáv.

A természet fő lénye: az ember, sok tekintetben mostoha fia a természetnek! Vagy talán éppen ez a magárahagyatottsága volt az, mely megszülemle agyában azt a remek és fenséges gondolatot, hogy a természet nyers erőit legyőzi? Már régi eszme a föld egyik legrombolóbb és egyszersmind legáldásosabb elemét, a vizet legyőzni! Ez adott okot a hajózás keletkezésére. Voltak mások, kik megvetve minden segédeszközt, önjerejükből akarék megfékezni a tengert és a vizeket. Ez vezetett *az uszáshoz*. Az ember, fizikai alkatánál fogva, arra van hivatva, hogy szárazföldön járjon, keljen, s nem oly szerencsés, mint a vízi madarak milliói, melyek szárazföldön, vizen és levegőben képesek helyüket változtatni minden különös eljárás nélkül. Sőt majdnem minden négy lábú állat képes egyszersmind uszni is, mert nem végez más mozdulatokat, mint a szárazon. Mindezek e tekintetben az ember fölött állnak, mert az ember csakis *mesterséges uszás* segélyével képes testét a víz felett tartani és a vízben helyet változtatni.

A physika változhatlan igazságainak egyike, hogy minden test csak akkor képes a víz felszínén uszni, ha súlya kisebb, mint a helyéből általa kiszorított víz. Minél könnyebb a test, annál kevésbé merül a víz alá. Az emberi test fajsúlya a csontváz erősbülésével nő és zsiranyagok növekedtével fogy. Az ember fajsúlyának meghatározása sok nehézséggel jár és ezért igen bajos pontos adatokat szolgáltatni. Ha meggondoljuk, hogy a zsiradékok fajsúlya 0.932, belátható, hogy az egész test fajsúlya ennél nagyobb kell, hogy legyen. Számos kísérlet nyomán 1.066-nak vehetjük az ember fajsúlyát.

Testünknek ezen nehezebb voltát kiegyenlíthetjük mesterségesen a víznél könnyebb anyagok igénybevétele által, hogy ez által testünket a víz felett tartsuk. Ha a az emberi test abszolút súlya és fajsúlya m , továbbá n a könnyebb anyag abszolút súlya b és fajsúlya n , úgy ezen mechanikai keverék térfogata: $v = \frac{a}{m} + \frac{b}{n}$. Hogy ezen tömeg súlya egyenlő legyen a víz sulyával, kell hogy tömege egyenlő legyen abszolút sulyával; vagyis $\frac{a}{m} + \frac{b}{n} = a + b$. De ebből következik, hogy $b = a \left(\frac{n}{1-n} \right) \left(\frac{m-1}{m} \right)$.

Azon kis differentia, mely az egységül felvett víz és az ember fajsúlya közt létezik, levegő segélyével is kiegyenlíthető, minthogy a levegő 770-szer könnyebb a víznél. Mindazonáltal a levegőnek azon mennyisége, mely az emberi tüdőbe fér, rendszeren csak oly kevés differentiát eredményez, hogy annak gyakorlati használat el kell tekintenünk. Vannak ugyan sokan, kik levegővel tele szívott tüdővel hanyatfekve, lebegnek a víz felületén; de ezek száma sokkal csekélyebb, mint az olyanoké, kik testük nagy tömege és zsirtartalma folytán lebegnek a vízben. Hiszen tudjuk, hogy a zsiradékok fajsúlya csak 0.93; ez tehát tetemesen képes paralyzálni a csontváz és szövetek fajsúlyát.

De ha több levegőt akarunk ezen célból használni, úgy mindenesetre sikerül a testet teljesen víz felett megtartani, mint azt az ismeretes hólyagok

alkalmazása a nép alsóbb osztályainál bizonyítja. Ez volt valószínűleg az egyik közreműködő ok, hogy az alsóbb nép fia az uszásnak ama fásasztó és csak igen kevésse előreségítő modorát sajátították el, mely szerint a víz felülete kézzel-lábbal mintegy korbácsoltatik. Tény, hogy így legjobban érvényesül a felhasznált erő, minden ütés majdnem merőleges a vízre. De tudvalevőleg az erő sokkal nagyobb hatásfokot bír felmutatni, ha czélszerű emelőkarokon működik. Minthogy pedig ezen uszási modornál a végtagok közvetlenül a test mellett működnek, belátható, hogy hatásfoka kicsiny. A mi pedig az előrehaladást illeti, az vajmi csekély, mert az erőnek csak igen kis része fordítatik lökésekre.

A levegőnek a vízben való lebegés megkönnyítésére való felhasználását legjobban a Boyton-féle uszóöltözötben látjuk elérve. Ezen öltözötnek czélja az embernek lehetővé tenni napokat a vízben tölteni és különböző eszközök segítségével előre is jutni. Ezen öltöny vízátthatlan könnyű szövetből való és betakarja az egész testet úgy, hogy csakis az arcz marad szabadon; a kezek megfelelő keztyűkben vannak. Az öltözöt segítségével a vizen ülni és feküdni lehet; egy sandolinlapát és egy az egyik lábtalpra erősíthető kis vitorla pedig a helyváltoztatásra szolgálnak. Boyton kapitány mutatványai részint a hírlapok útján, részint közvetlen bemutatás folytán (nálunk a Császárfürdőben személyesen mutatta be, miután Bécsből Pestre uszott és az Örezy-kert taván pedig Aalström kapitány) annyira ismeretesekek, hogy fölszemesnek tartom részletesebben leírni.

Eddig csak arról szólottunk, hogy tarthatjuk testünket a víz felett. A második kérdés az volna, hogy lehet a helyváltoztatást eszközölni? Ezt azonban nem szándékozom fejtegetni, minthogy ez Herkules szaklapunkban eléggé tárgyalva van s képekkel is magyarázva. Csupán néhány általános megjegyzésre szorítkozva, azt jegyezzük meg, hogy az uszás stílusát illetőleg nagy különbség van álló- és folyóvízben való uszás között. Álló vízben hosszú nyújtott tempókat csinálunk, a kezek mélyebben érnek a test alá, mert több erőbe kerül a testet víz felett tartani, mint folyó vízben. Már az egész test fekvése a víz tükréhez képest sokkal hajlottabb, mert a láb-tempók is lefelé irányoztatnak kevésse s így csak egy kisebb komponense az erőnek marad fön az előre lökésre. Ezért látjuk, hogy folyó vízben az uszók annyira kinyújtózkodnak, hogy majdnem mindig láthatók lábaiknak sarkai. Álló vízben az akadály mindig ugyanaz marad, míg folyó vízben az uszás irányától függ és így különböző. Igen üdvös az ár ellen való uszást gyakorolni, mert rendszeren látunk igen kitartó uszókat álló vízben, kik ár ellen nem képesek 5 perczig uszni, mert a folyó víz szokatlanul nagy nyomást gyakorol az uszó mellére, ki ennél fogva erősen küzd a lélekzéssel. Az áramot átszelni pedig azért kellemetlen gyakorlatlannak, mert az oldalról folyó víz szüntelenül bántja a lélekzési szerveket és a szemeket. Ugyanez az eset áll nagy szelben is, mikor legczélszerűbb az arczot úgy fektetni oldalt, hogy a hullámok a koponya hátsó részét ériék s ott törjenek meg. Pihenő uszásnak tekinthető a háton uszás, mert a mell szabadon fekszik terheletlenül; sőt kellő gyakorlat mellett nagyobb sebesség érhető el háton uszva, mint melluszással, a mint ezt néhány hazai verseny is bebizonyította. Mindazonáltal rövid távolságokra az ugynevezett singelés a leggyorsabb uszási stílus; azonban igen fásasztó. Hosszu uszásokra az oldal-

uszás (felváltva) a legkényelmesebb, mert mindig csak egy kar fásasztatik; természetes, hogy a sebesség csökken.

Mint speciálitást fel kell említenünk a *ruhával és megkötött végtagokkal* való uszást! Előbbi módot nagyon üdvös volna többet gyakorolni, mint ez nálunk tényleg történik, mert nagyon sokszor jut az ember oly helyzetbe, hogy hirtelen segítsen vagy önmagán vagy másokon, s az az idő, mely a vetkőzéssel jár, gyakran talán a végveszély ideje! A mi a másik módot illeti: az összekötött végtagokkal való uszást, annak gyakorlati hasznát nem igen fogja venni senki sem és mégis jó gyakorolni, mert az uszó meggyőződést szerez arról, hogy még így is képes magát a felszínen tartani; tehát még ha mind a négy végtagot elfogja a göres, akkor sines még veszély. Ennek megtanulása pedig igen egyszerű. A ki háton tud uszni, feküdjék hátára, terpeszsze szét lábát és tegye kezeit teste alá a kötés tájékára, olyképen, mintha összekötte volna a tenyérrel lefelé! Ha már most esuklóban mozgatja kezeit úgy, hogy a nyomás lefelé irányuljon és lábait nyugodtan tartja, — már nem merül alá. Ha pedig még keresztbe rakjuk lábainkat és páros lábakkal lökjük a vizet, úgy fejjel előre is haladunk. Természetes, hogy az uszás eme módja igen fásasztó; mindazonáltal sokszor találkozunk ily hírekkel, mert mindig vannak bámulók, kik ezt hihetetlennek tartják.

Ugyancsak ezen rovatba tartozik a *bukás és buváruszás* is. Gyakorlat nélkül 30 mperczig a víz alatt maradni: nehéz; és kellő training után (mely azonban évekig tart) 120 mperczig víz alatt lenni: nem boszorkányság! Sőt bármely tengerparton, hol a gyöngy-, borostyán- és szivacsahalászat divik, 8—10 éves gyermekek fejletlen tüdővel 3—4 perczig és kiváló gyöngyhalászok 5 perczig képesek víz alatt dolgozni! Természetes, hogy ehhez első sorban egészséges tüdő és szív kell, másrészt pedig vakmerő bátorság, mert néhány másodpercznyi többlet vértörlulást a fej felé képes előidézni, melynek gyakori következménye a gutaütés folytán beállt izombénulás és így vízbefuladás. De mindenesetre érdekes oly játékokat nézni, hol apró kövek, pénzdarabok, gyufaszelenczék és egyéb tárgyak megtalálásért versenyeznek, mint ezt sokszor pl. a császárfürdőben látjuk, melynek átlátszó vize ily gyakorlatokra igen alkalmas. A vizalatti uszásnál meg kell változtatni a tempókat, minthogy nem szándékozunk testünket a vízből kiemelni; sőt lenyomni. Ezért is czélszerű minél mélyebben menni a víz alá, mert a test felett lévő vízoszlop nagyobbodtával könnyebb a víz alatt maradás és így a tempókat teljesen vízszintesen lehet kihasználni és kevés erővel igen sebesen uszni. Oly helyeken, hol a víz alja sima, mint pl. állóvíz uszodákban, legczélszerűbb egészen a fenékre leszállni és ott ugy uszni, hogy a test majdnem mindig surolja a fenéket. Gyakorlott uszócsapatnak ez a legszebb mulatsága: fogósdit játszani víz alatt, sőt társaságunk egyik tagja már az idén akart kártyákat pléhből csináltatni, hogy «huszonegyezni» is lehessen!...

Mindamellett tanácsos a víz alatti uszást és bukást nagy óvatossággal gyakorolni, minthogy nagyon könnyen érheti baj az embert, a mi abból is következtethető, hogy víz alatt sajátzerű bugást vélünk hallani. Pedig ez nem létezik, mert ez a mozgó víznek hatása dohártyánkra, mely vibrálni kezd s így hallási érzékeinkre eme sajátzerű hatást gyakorolja. Hogy pedig igen sokszori bukások és víz alatti tartózkodások

következménye a fejfájás, azt mindenki, ki valaha e kérdéssel behatóbban foglalkozott, tudni fogja.

Az uszás egyik legszükségesebb és leghasznavehetőbb alakja a hosszú ideig tartó távuszás. Mi haszna van valakinek abból, hogy ő 100 métert $\frac{1}{5}$ másodpercet előbb képes meguszni, mint egy kollegája? Ezt a képességét nem igen fogja értékesíthetni! Már ha valaki hideg vízben 5—6—10—20 óráig képes testét föntartani, biztosnak fogja érezni magát oly alkalmakkor is, hol egy «100 yardos champion» uszó már remegni kezd. Hogy melyik irány gyakorlása mutatkozik tehát célszerűbbnek, — mindamelletl individuális nézet fog maradni! Mindenesetre fenséges érzet lehet, ha valaki legyalogolva a Balatonig, azt átuszva, folytatja útját, — mert érzi, hogy még a nagyhatalmu természet sem képes egyhamar akadályt útjába gördíteni! . . .

A távuszás mindenesetre *Webb* kapitány óriási uszásaiban kulminál, ki 1875. aug. 24. és 25-én átuszta a La Manche csatornát Dover és Calais között. A csatorna 5 német mérföld széles s a postagözös 2 óra hosszat jár rajta; míg ez a világhírű uszás 22 óra 30 perczig tartott, mely időt *Webb* kapitány megszakítás nélkül a hűvösben tölté. Két évvel később: 1877. aug. 20-án, *Cavill* (angol szakember) sokkal gyorsabban uszva 12 óra 5 percz alatt uszott Calaisból Doverbe, tehát *Webb* kap.-nyal ellenirányban. Megemlítendő még *Bohnmeiszl* bécsi asztalos mester nagy uszása, ki 1846-ban, életének ötvenedik évében, leuszott Bécsből Pozsonyba és pihenés nélkül a 40 ang mértföldes utat 8 óra alatt tette meg; továbbá *Tobler* uszása, ki a Bodeni tó legnagyobb szélességét (3 osztr. mértföld) meguszta.

Magyarország jeles uszói közül bizony keveset ismerhetünk, mivel kevés uszóversenyeink voltak. Ezek nélkül pedig nem igen jönnek napfényre a jó uszók. Különösen hírnévre tettek szert a vácz-budapesti verseny győztesei: Szekrényesi Kálmán, Véges Gyula és Zsögöd Benő. A gyorsuszásban Vermes Nándor s különösen Rohonczy Aladár érdemelnek említést. A közéleti távuszásban legjelesebb uszónk Kubik Béla, uszóhajnok.

(A cikk írója és az igazság iránti kötelességünknek teszünk eleget, ha felemlítjük, hogy Schwanda ur a Balaton, a Duna és a palicsi tó vizén több mint hat verseny győztese és Magyarország legkitartóbb uszója. Állóvizben már több alkalommal uszott 7—8 órán át pihenés nélkül. — *Szerk.*)

A magyar uszók száma azonban csak akkor kétszereződne meg, ha valahára létrejönne egy uszóegylet. Valaki talán azt mondhatná, hogy egy uszóegylet alakítása teljesen felesleges ott, hol annyiféle egylet létezik! Ez pedig határozott tévedés; mert ha az egylet nem is működik közre mindennemű tréfás versenyek és mutatványok rendezése által az uszás széles körökben való népszerűsítésére, — legalább alkal-

mat adhatna olyanoknak, kik komoly uszóversenyekre készülnék, hogy magukat ezen fontos napokra előkészítsék és nemcsak itthon, de még külföldön is szerezhethének dicsőséget a magyar sportnak. Mert ki valaha szándékozott uszóversenyre készülni, rendesen az első nagy nehézségnél megállapodott: nincs hely a kellő trainirozásra! Nem mindenki lehet a méregdrága csónak-egylet tagja, hogy mindennap a csónakház kellemes fekvését felhasználva: trainirozhat; és nem mindenki Krözus, hogy naponta csónakot bérelhessen magának trainingje eszközlése céljából! Ha tehát nem is sikerülne egy veritabilis uszóegyletet alakítani, melylyel minden oly város bír, mely nagyobb viz mellett fekszik, üdvös volna egy oly társaság is, mely tömeges működéssel érné el azon célokat, melyek egy ember által rendszerint kivihetetlenek. Az egylet nagyobb kirándulásokat rendezhetne, hol nem kellene attól tartani, hogy oly nagyon vegyes elemekkel találkozók az ember, mint ez az uszodák rendezte kirándulásokon rendesen történik, mert ők csak a nagy számot tekintik. S hogy mennyi élvezetet nyujt pl egy kirándulás Vácraól Budapestre, azt csak az tudja, ki ennek változatos kalandjait átélte . . .

Mint sajnos körülményt különösen azt kell fel- említenünk, hogy a Balatonon, hazánk e kiváló gyöngytaván, eddigelé még egyetlen egy nagyobb szabásu verseny sem tartatott. Csak egyszer tüzetnek ki a síófok-füredi távolság versenyképen, — a magyar sportvilág bámulna, mennyi kitünő uszója van. Mert éppen ez az a tér, a melyen igen sok rejtett valódi tehetség létezik; de mindenki nem lehet a M. Athl. Club tagja, hogy annak egyetlen nagyobb zárt versenyén részt vehetne; most csak Palics ad ilyenre alkalmat.

A mi a versenyuszást és annak trainingjét illeti, arra nézve csak azon fontos elvet merem a versenyzőknek elfogadás végett ajánlani, hogy minden verseny előtt *trainirozzanak hosszabb távolságra, mint a mennyi a versenyre kitüzetett!* Ha valaki folyó vízben 3000 méter versenyre készül, trainirozza testét 4000 méterre és ha álló vízben 2000 métert akar versenyezni, trainirozzon 2500 méterre; mert ennek az az üdvös következménye van, hogy *ember a versenyen soha nem dül ki*, sőt mindig a legkitünőbb kondícióban hagyja el a vizet. -- Hiszen mi passióból versenyzünk, mert nem vagyunk profissionatusok; és azt akarjuk, hogy verseny után is kitünően érezzük magunkat. Én sikerrel próbáltam ki önmagamon négyszer ezen elvet és ajánlottam másoknak is, kik csakhamar meggyőződhetek helyes voltáról. Fontos továbbá, hogy folyóvíz-versenyre legalább hat hétig naponkint trainirozzunk rossz időben is, nehogy azután a verseny napján kerekedő vihar pl. lehetlenné tegye kifejtteni az összes erőt, mely különben rendelkezésünkre áll. Továbbá azt hiszem, hogy üdvös lehet csak, ha a versenyző megteszi legalább egyszer ugyanazt az utat, mely versenynek kitüzetik, hogy részletesen megismerje a folyót. Álló vízben ez nem annyira szükséges, mert ott legfőlebb az uszóháromszög egyik oldala fekdhet szél ellen, a melyen gyorsabban tul esik az uszó és utána annál nyugodtabb vízben uszhat. A testnek olajozásáról nem akarok e helyen szólni; mert ez ma már annyira *divattá* vált a budapesti versenyzóknál, hogy kár volna ez ellen egy szót is vesztíteni, annál is inkább, minthogy már 2000 méteres, tehát alig 18—20 perczig tartó uszásoknál is alkalmaztatik, holott 9—10 éves gyermekeket lát az ember uszodában

$\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ —1 óra hosszát minden előkészítés nélkül uszni. Jó, hogy eme szokás Balaton-Füreden és Palicson még nem fészkelte be magát.

Velocipéden a világ körül.

Thomas Stevens útjából.

(A Montpellierben megjelenő «*Veloceman*»-ból fordította
Igalí Svecotár.)

(Folytatás).

A bécsi egyletek, a «Wanderer» egylet helyisége mellett, egy kitűnő, 485 méternyi kerülettel bíró versenyteret készítettek mely 2000 forintba került, s melyen azon időben, melyben én látogattam, néhány bécsi velocipédista trainirozta magát. Az idegen kerékpárosok nem is hihetik el, mily sok boszantásnak vannak a bécsi collegák kitéve. A városnak azon része, mely a Ringstrasse által vétetik körül, továbbá vagy ötven a külvárosokban levő utcza a velocipéd-közlekedésnek el van zárva. Hogy azonban a városnak többi utczáin hajthassanak, kénytelenek nagy világos festékes számokat hordani gépükön, hogy a rendőrség által azonnal felismertessenek, ha netán átlépnek a fennálló rendszabályt. Az egyletek pedig, hogy némmínemű szabadságot fentartsanak maguknak, minden egyes, az utcán velocipédezni kívánó tagot egy bíráló-bizottság elé állítanak, mely megítéli az illetőt, tud-e jól bánni gépével, illetve tud-e velocipédezni? Azonfelül minden bicyclista magánál hordja az eltiltott utcák jegyzékét. Daczára ez igen szigorú rendszabályoknak, Ausztria fővárosában mégis körülbelül kétszáz kerékpáros van.

A bécsiek sajtáságos benyomást gyakorolnak reám. Találkozom egy emberrel, ki lassan halad előre; kalapját, mert igen meleg van, kezében tartva viszi. Ezt követi egy másik, kin télikabát van. Miért? Azért, mert a bécsieknek nem egyforma természete van. Vigan haladnak előre, lökdösik egymást a járdán, néhanéha meg a képzelhető legfuresábban használják könyökeiket sietségükben.

Csütörtökön reggel öt órakor éppen öltözködtem, midőn tudomra adták, hogy két velocipédista várakozik reám odalent. Nem sokára távozom velök. Minden oldalról harangzugást hallottunk, a mint a külvároson végig hajtottunk. Nagyon sok ember közeledett a város közepén levő Szent István templomhoz, mert ma Urnapja van (Corpus Christi) és az állam legelső emberei, maga a császár is kénytelen e napon nagy pompával a templomban megjelenni.

Még három más kerékpáros szegődött hozzánk, s így együtt hagytuk el a várost. Schwechatban megállottunk reggelizni. E helytől 30 kilométernyire, Petronelleben megállottunk, hogy lássuk az urnapi processió menetét s hogy egy üveg osztrák bort igyunk. Petronelle mellett egy még a római korszakból fennmaradt, romban heverő falat láttam, mely a Dunától egész az ugynevezett *Fertő tó*-ig terjed. Utitársaim azt mondják, hogy e fal 2000 évnél öregebb s abban az időben épített, midőn a rómaiak voltak egész Európa urai. Az út, a szerint a mint Pozsony felé közeledünk, rossz lesz s telve van kavicsokkal. Egy tuczat falun mentünk keresztül, melyek utczái füvel s fágakkal vannak teleszórva, a mai ünnep megünneplése czéljából.

Hainburgban egy 900 éves kőből épített boltzat alatt hajtunk tova, e falu utczái is füvel vannak

teleszórva. Két sor katonaság közt vágatunk végig, a legénységnek a sapkája zöld gallyakkal van díszítve, a falusiak sűrű tömegekben jönnek ki a templomokból, melyeknek harangjai sikelitőleg zúgnak. Egy magaslalon végre egy régi vár körvonalai tűnnek elő. 3 óra felé Pozsonyba értünk, porosan és izzadtan. Ebéd után a város zsidó-negyedét néztük meg, majd meg a várba mentünk fel, mely egy domb tetejére van építve. Gyönyörű kilátás nyílik innen a Duna völgyére és az erdőségekkel borított hegyhátakra. Vacsora alkalmával a pinczér egy névjegyet ad át nekem, melyre a következő sorok voltak írva: «Ezer boesánat, de azt hiszem, hogy ön angol, és ez esetben kérem önt, engedje meg, hogy koczintsam önnel?» A kártya elküldője egy Budapesten lakozó angol volt, ki elmondta, hogy engem azonnal megismert őt osztrák kísérőm közül.

Társaim egy utkeresztezésig kísérték el, hogy meggyőződjenek a felől, hogy csakugyan helyes uton indulok, szerencsés utat kívánnak s indulásom pillanatában «Eljen!» (Hurráh! osztrák értelemben*) kiáltásban törnek ki. Nemsokára az utak gyalázatosak lesznek, az ember azt hinné, hogy szántóföldön velocipédez. Szerencsére a gyalogutak használhatók, s én ugyancsak bőven élek e szabadalommal. Ilyenformán igen gyorsan érkezem Magyaróvárra, hol az éjtel voltam töltendő. Ezen város egy 7000 holdas uradalomnak képezi központját, mely Albrecht főherczeg tulajdonát képezi, ki nagybátyja a jelenleg uralkodó osztrák-magyar császárnak; ezen főherczeg egyike a leggazdagabb földbirtokosoknak az egész országban. Kevés időre rá, hogy a vendéglőben letelepedtem, Thallmayer tanár látogatását fogadtam, ki ott a mezőgazdasági akadémia tanára. Magához hívott, s az alatt, hogy ott vagy egy óra hosszát elbeszélgettünk, egy üveg kitűnő magyar bort fogyasztottunk el. A tudós tanár beszélt angolul, neje meg született angol nő. Daczára annak, hogy Thallmayer tanárné két éves korában hagyta el Angliát, ő azért mégis angol nőnek vallja magát, ugy beszél Angliáról, mint «otthon»-áról, s biztosít, hogy minden angol, kivel csak találkozik, házának szívesen látott vendége leend.

Nem vagyok többé oly vidéken, hol a parasztok kisbirtokosok, de oly vidéken, melyen óriási legelők vannak, melyet művelésre használának Angol- vagy Franciaországban. A falvak ritkák, s a majorok mellett nagyszámu liba csoportot s lovakat lehet látni. Olyan ökröket látni erre, melyeknek szarvai pirulásra készletné Texasnak bármelyik lakóját. A magyaroknak öltözéke igen festői, az asszonyok és leányok igen kurta ruhákat hordanak, czipőiknek sarka magas, ezt azonban csak ünnep alkalmával huzzák fel. Ha nincs ünnep, nincs czipő!

(Folytatás következik.)

A fertői csónakázó társaság vitorlaversenye

(Ruston, 1886. június 27-én délutáni 2 órakor.)

Versenybizottság. Elnök: Agustich Antal; bírák: Lenck Gyula, Oesterreicher Géza, dr. Lágler Aladár, dr. Hauer Gyula; indító: dr. Baditz Zoltán, pályafelügyelők: Bejezy Sándor, dr. Marusin Károly, Borsody Géza; időmérők: Szalay Imre, Bolla Kálmán; pályabíró: Lenck Emil.

* Stevens tehát észre sem vette, hogy magyar földet ért!!!
Fordító.

Feltételek. Pálya hossza 10 tengeri mfd. háromszögben. Tét és bánatpénz 10 frt. Előnyözés «Ahoi Racing Rules»-ök szerint. Indulás kifeszített vitorlakkal horgonyról. Az elsőnek ítelt yacht a soproni hölgyek által adott tiszteletdíjat, és a téték kétharmadát, a legénység pedig az emlék ezüstérmeket, — a második nyelő ellenben a téték egy harmadát nyeri.

Nevezések. 1-ször. A bécsi «Union Yacht Club» részéről «Vanessa» Cat-szerelés, vizvonala: 5 méter, szélessége 2 m. 10 cm., lobogója háromszögű vörös mezőben fehér golyó. Kormányosa: báró Popp C., vitorlamesterek: Komlósy és Jessernigg.

2-ször. A bécsi «Wiener Segel- und Ruder-Club» részéről «Seemöve» Sloop-szerelés, vizvonala: — lobogója: vörös-kék sávok horgonynyal. Kormányosa: Mayer Péter, vitorlamesterek: Tychy Ferencz, Krischke Ferencz.

3-ször. Helly testvérek és társai részéről Bécsből «Orion» Sloop, vizvonala: 8 m. 50 cm., lobogója: háromszögű vörös mezőben fehér csillag. Kormányosa: Helly Henrik, vitorlamesterek: Breniesl Janos, Wolf Adolf, Helly Otto.

4-szer. Kiss Ödön társasági elnök részéről «Nameless» Kutter, vizvonala: 5 m. 23 cm., szélessége: 1 m. 77 cm., lobogója: kék-fehér. Kormányosa: a tulajdonos, vitorlamesterek: dr. Fischer Gyula társasági művezető és Stráner Károly.

5-ször. A fertői csónakázó Társaság részéről: «Rudolf» Houari (Sleiding Gunter), vizvonala: 5 m. 50 cm., szélessége: 2 m., lobogója: vörös-fehér. Kormányosa: dr. Szóka István, vitorlamesterek: Simay Tivadar, dr. Szilvásy Márton, Barthodeiszky Kálmán

A vitorlaversenyre ezen yachtokon kívül, közvetlen az indítás előtt, a még «Medea» nevezetű — a fertői csónakázó társaság tulajdonát képező — sloop-jelentkezett. A yacht vízszinti hossza 6-20 m., szélessége 3 m., cockpit és cajüttel. Kormányosa: Bejery Sándor; Marusin Károly, Bolla László és Borsódy Géza pedig vitorlakezelők.

A verseny napján igen gyenge szél inkább csak alig érezhető fuvalom, kevés reménnyel biztatott, hogy a mérkőzés valójában meg is fog tartatni. Délután két óra felé mégis nyugatfelől némileg erősödni látszó szél támadván az indítás pont 2 órakor megtörtént, mégis a versenybírók által kihirdetett azon feltétellel, hogy ha 8 óráig egy vitorlás sem érkezne, ugy a verseny nem létezőnek fog tekintetni és a legközelebbi ünnepnapon vagyis június hó 29-én megtartatni.

A pálya háromszögben volt kitűzve, azonban nagy bajunkra a mosoni célpontul szolgáló lehorgonyzott csónakunkat az elmúlt éjjel a hullámok csak ítem egy kilométerre feljebb sodorván, már az odamenetelnél e körülmény több vitorlásnak nagy hátrányára és veszteségére szolgált.

A kezdetben szépen ígérkező szél e közben teljesen elhanyaglott, s alig érezhető légvonattá vált, mely körülmény a nagyobb s különösen ólom és vasgerinczű nehezebb yachtok haladását csaknem teljesen lehetlenné tette, úgy hogy 6 óra tájban «Rudolf» és «Nameless» a versenyt végleg feladván, győzelemre a könnyű csupán néhány mázsa súlyu vitorlásoknak lehetett immár reményük, ezeknek is csupán akkor ha egy kis szellő a végső pillanatban megkönnyörülend rajtuk s érkezésük még 8 óra előtt történhetnék.

Ez idő tájban vagyis 7 óra után, midőn «Vanessa», «Seemöve» és «Orion» az oggai bojet részben megközelíték, részben pedig már elérték s

Ruszt felé és így délnek törekvének, támadt az eleintén gyenge, majd erősödő éjszakai szél, mely előtt futva «Vanessa» elsőnek «Seemöve» másodiknak érkezének a birói hajót képező Drassy-féle «Leonore» nevű kétárbozos schooner elé.

Jó harmadik «Orion» negyedik «Medea» volt. Valamennyi hajó 8 óra előtt már Ruston horgonyzott. «Rudolf» és «Nameless», melyek legtöbb kilátással bírtak volna szeles időben a győzelemre s melyekre a totalisateurnél a közönségből legtöbbet tettek, már eleve lemondtak a versenyről s a harmadik bojet nem is vették már.

Ez idén tehát a bécsi s illetve nezsideri ellenfeleinknek kedvezvén minden tekintetben a szerencse, visszaadták az 1884-ik kölcsönt kamatostól.

Mint hírlík a bécsi vitorlázó urak ősszel aduának szintén vitorla versenyt Ruszton, természetesen társaságunk ott is képviselve leend s ha csak lehet a csorbát ott kiköszöröljük.

Kedves meglepetésünkre szolgált, miszerint Mihálkovicz Tivadar kir. közjegyző ur kevéssel a verseny kezdete előtt megjelent, megtekinté az indítást s azután «Vihar» nevű kis vitorlásán maga és két kísérője Nezsider felé hazatértek.

Nem zárhatom be tudósításomat a nélkül, hogy meg ne említem azon szíves fogadtatást, melyben Ruszt sz. kir. város egész közönsége különösen annak derék polgármestere Konrad Károly ur és városkapitánya Magyar Elek ur bennünket részesíteni kegyeskedtek. — Többek között csak arra hivatkozom, hogy ő nekik köszönhetjük a Fertőbe nyuló kő és földtőlésnek létrejvetelét s ez által a hajókkal való közlekedésnek lehetségessé tételel!

Hogy a diadalkapuk, mozsárlövések s egyéb ünnepélyességek sem hiányoztak, tán mondanom is felesleges!

Kiss Ödön,

köz- és váltóügyvéd, mint a fertői-csónakázó-társaság elnöke.

A bécsi tornászünnepély.

Az «Első bécsi torna-egylet» 1886 június 27-én tartotta meg fennállásának 25 éves emlékére disztornázását, Albrich Vilmos tornatanár vezetése alatt, a bécsi koresolyázó egyesület helyiségében. Az ünnepély vashot szabadgyakorlatokkal kezdődött, a mit 31 csapatnak szertornázása követett és pedig 2 csapat az ugró-asztalon, 2 csapat rugódeszkán, 4 csapat bakon, 5 csapat ugrásgyakorlatokban, 4 csapat nyújtón, 7 csapat lovon és 7 csapat korlátan, ez utóbbi szerez egy csapat (14. számú) oly tagokból állott, kik legkevesebb 20 éve tagjai az egyletnek. Előtornász: Heinz J. N. Ezt követte az iskola-tornázás 4 korlátan és négy lovon.

A buzogány-gyakorlatokat Zitter E. vezette. Végül szabadornázás lett bemutatva a szabadon felállított amerikai szerkezetű nyújtón.

Az összes tornázásról elmondhatjuk, hogy a gyakorlatok szép testtartással lőnek bemutatva. A felvonulás alkalmával a német tornászövetség küldöttei, az összes ausztriai tornászok képviselői és a «Budapesti torna-club» tagjai Ruh Géza vezetése alatt (Seyderhelm Brunó, Broozer Mór, Faszberger József, Pozdeeh Gyula, Králik Márton, Werling Sándor, Szandház Ferencz, Nagy Géza, Geisler Emil, Lichtnecker Lipót, Feley Imre, Szatmáry Lajos, Vermes Lajos) jó magatartást tanusítottak. A néző kö-

zönség sorában láttuk a Nemzeti torna-egylet tagjai közül Szafka Manót, Krieszhaber és Deutschländer választmányi tagokat, továbbá Glück és Lipinszkyt.

A magyarok tüntetőleg lönek fogadva. Bécs város ifjúsága mindenütt «Wacker!» és «Gutheil!» üdvözléssel adott kifejezést vendégszeretetének. Az osztrák ifjúság összetartása, eltekintve német érzelmeiktől, példára buzdíthatná a magyar tornászokat is.

Másnap (jun. 28.) óriási közönség jelenlétében a versenyek kezdetüket vették. A *pentathlont* teljes ó-kori hűséggel mutatták be. A versenybírák a versenyzőkkel együtt ó-görög costumben jelentek meg. Általános érdeklődés követte minden mozdulataikat. A pentathlon távolugrás dárdavetés, gyorsfutás, koronghajítás és birkózásból állott. A távolugrásban 11 versenyző közül mindazok, kik $4\frac{1}{2}$ métert szabályszerűen átugrottak, a dárdavetésre állottak fel. A legjobb négy dárdavető a gyorsfutásra indult. Távoltság 1 görög stadion (190 m.) A leglassabb futó kiállott a küzdelemből, a többiek (3-an) koronghajításban mérköztek. Kötelező volt «Myron»-féle testtartás és discushajítás. A két legjobb hajító birkózásban döntötte el (görög rendszerben) kié legyen a pálmakoszoru. — Győztes lett Kiessling Ferenc az «Első bécsi torna-egylet» tagja.

A pentathlont *Athletikai versenyek* követték, tömeges részvétellel. A magas ugrásban *Lippert Rudolf* 165 cm. első, *Garunczer Vilmos* második lett, szintén 165 cm. magassággal. — A távolugrásban *Kovács József* 5:30 m., *Nemeczek Lajos* 5:17 m. ugrott. A súlydobás-távolban (17 kgr) első lett *Engels Agoston* 5:75 m., második *Kiessling Ferenc* 5:56 m. A gyorsfutásban *Kovács Sándor* 29:5 mp alatt első, *Burchenhagen* 31 mp. második lett. — *Súlyemelés* egy kézzel 25 kgr. földről fejfélé *Chocholanschek Károly* 29-szer, *Netzuta József* 22-szer emelték fel.

Súlyemelés két kézzel, szintén a földről fejfélé. Súly 50 kgr., *Böckl Ede* 10-szer, *Nähr Frigyes* szintén 10-szer emelte fel. — Az összes tornaversenyekben *Vermes Lajos* és a *Kovács testvérek* lönek kitüntetve. Első győztes diszoklevelet és cserkoszorut, a második csak diszoklevelet nyert. A magyar tornászok elégtlenül hagyták el az osztrák fővárost.

Vermes Lajos,
nemzetközi bajnok stb. stb.

Különfélék.

A brémai velocipéd-club által május 30-án tartott versenyen érdekes jelenség volt az, hogy két versenypontozat növendék ifjak számára rendeztetett; ez által mintegy kinyilatkoztatott, miszerint 13—15 éves gyermekeknek sportszerű velocipéd-versenyekre való képeztetésük és bocsáttatásuk nem káros sem neveléstani sem egészségügyi szempontból. Érdekes volt továbbá az, hogy a nagyhirű angol kerekpározó, H. O. Duncan (a világ bajnoka 50 angol mértföld távban), szintén részt vett két versenyben; az egyikben győztes is lett a francia F. de Civry ellenében, azonban a 10,000 méter távra versenyben Civry által legyőzött, ki egy tenyérnyi térrel megelőzte őt a célnál; az eredmény 18 : 26 volt.

Hat napi verseny-velocipédezés történt Minnaepolisban 1000 dollárban fogadásból Schok A. és Prince S. J. között; naponta 12 órai utazás volt kikötve. Eredmény: az összes 82 órai utban Prince mint győztes 1042 mértföldet járt be, ellenfele pedig 1028-at.

Az egyes napokban Prince 9 percet szánt nyugalomra a versenyidőből, Schok 8 percet.

Bajnoki serleget — — **czinnből** nyert Németországban a neuwiedi regattán Achilles Wild, mint a «Sportzeitung» írja. Ugyancsak ő tavaly Coblenzben is bajnoki tiszteletdíjjal oly tárgyat kapott, minőt az ifjak versenyére tüztek ki. Ehhez hozzáfűzi még az illető lap, hogy az sajnos és nem első eset Németországban, hogy a versenypropositiók a díjak tárgyában nem tartatnak meg. Hát bizony elég szomorú, hogy ilyes visszasság kis mérvben már nálunk is megeseett. Okuljunk e sajnos esetekből és tartsuk fenn a «bajnokság» czimét nehezen elnyerhetőnek és a tiszteletdíjak legyenek némi összhangban a végzett munkával érték szerint is és hogy azok ki is adassanak.

Pelikánok mutatkoztak Szabadka közelében és a palicsi tónál, kettőt leltek közülök; a bögyükben 5—6 halat is leltek, köztük egy, egy és fél fontosakat is. Uglátszik Palicsra a sport minden ágát lehet szép eredménnyel üzni, hanem a vadászati sport tán ott a legrégibb sport.

Párisban a június 14-én tartott regatta 4 versenypontból állott, — minden verseny 2600 méter távra rendeztetett; a versenyzők majd mind párisi clubok tagjai voltak, a mi annyival is inkább feltűnő, mivel nemzetközi bajnoki verseny is volt rendezve, háromszori védelemre, vándordíjjal. A pályát a következő eredménnyel eveztek be: 1-ör. Nyolcz evezős, kormányossal, 7 : 47 időben, győzött de la Marne esoln.-egyl., tiszteletdíj a köztársaság elnöke által felajánlott kávé-készlet és 8 ezüst pohár. 2-or. Négy evezős, kormányossal, 8 : 48 $\frac{2}{5}$ időben, győzött de l'Aviron kör csolnakja, tiszteletdíj a követségi kamara ajándéka (porzellán váza) és négy ezüst tálcza voltak. 3-szor. Négyevezős két csolnak versenyzett a bajnokságért, győztes lett de l'Aviron kör csolnakja, szemben a Rowing club csolnakával, 8 : 32 időben. 4-er. Junior Skiff versenyben győztes Templier nevű lett 10 : 07 $\frac{1}{5}$ idővel mint első, Hurel nevű pedig 10 : 12 idővel mint második; tiszteletdíjjal az elsőnek egy bronz szoboralak, a másodiknak bronz váza. 5-ör. Végül nyolczevezős két csolnak versenyzett kormányossal, 8 : 23 idővel győzött a Cercle de l'Aviron csolnaka.

HERKULES-KÖNYVTÁR

Szerkesztik:

Porzolt Jenő és Porzolt Kálmán.

Eddig a következő kötetek jelentek meg és kaphatók **Aigner Lajos könyvkereskedése útján** valamennyi könyvárusnál:

- I. **A magyar labdajátékok könyve**, képekkel. Irta Porzolt Lajos.
- II. **A korsolyázás kézikönyve**, számos rajzzal. Irta Porzolt Jenő.
- III. **Vitorlás kalandok**. Irta Szalay Imre, országgyűlési képviselő.
- IV. **A sport-világból**. Elbeszélések és versek illusztrálva. Irta: Adorján Sándor, Balázs Sándor, Balog István, Oláh Miklós, Porzolt Kálmán, Szabó Bandi és Sziklay János.
- V. **MontPELLIERTŐL BUDAPESTIG velocipéden**. A szerző arcképevel. Irta Igali Szvetozár.

Kiadóhivatal:
Budapest, IV., Váci-utca 2. sz.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:
Negyedévre 2 frt.
Félévre 4 frt.
Egész évre 8 frt.

Egyes szám 20 kr.
Hirdetések díja: két hasábos petit
sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. kerület, Belváros
Lipót-utca 50. sz.

Kéziratokat vissza nem küldün

Bérmentetlen leveleket nem fo-
gadunk el.

Tartalom: A gyermekek testi nevelése, különös tekintettel a leányok tornázására. (Scholtz Lajos.) — Rendtartás a tornaórákon. (Egy tornatanító.) A testgyakorlat fontossága a népiskolában. — Uszó, evező és tréfás versenyek Balaton-Füreden. — Stefánia-Yacht-Egylet-i tagok hajói. — A régi romaiak nyilvános játékaikról. — Különfélék.

A gyermekek testi nevelése, különös tekintettel a leányok tornázására.

Az ember testből és lélekből áll. Gyöngye, erőteljesen mind a kettő az újszülöttnél, s oly lassan fejlődnek, mint talán egyetlen földi teremtménynél sem. Mily nagy a szülők öröme, midőn a csecsemő már kezdi fejét emelgetni, föl akar ülni, majd talpra áll, mi azonban csak sok meghiusult kísérlet után sikerül. És még fokozottabb az öröm az első «mama» szó hallatára.

Azonban az idő gyorsan telik, a gyermek betölti hatodik évét, egy új korszak kezdődik reá nézve: a tanulás korszaka, a lélek fejlesztése és kiképzése. (Sajnos, hogy sok szülő hiúságból nem is várja be ezen — a törvény által is meghatározott kort, hanem már öt éves korában megkezdik a gyermek taníttatását, a mi 100 eset közül 89-ben a gyermeknek kimondhatatlan kárára van.)

Szegény fővárosi gyermekek! különösen ti, leányok! Szintén látom a csodálkozás kifejezését a szülők arcán, midőn ezen felkiáltást olvassák. — Hogy mondhat ilyesmit tanító? kinek hivatása, foglalkozása a gyermekek tanítása.

Nem azért sajnálom én a fővárosi gyermekeket, még pedig különösen a leányokat, hogy a betöltött hatodik évvel a tanulást meg kell kezdeniök és folytatólag szellemi tehetségeiket, lelküket ki kell képezniök: hanem sajnálom őket azért, mert a legtöbb szülő a gyermekeket a rendes iskolai tanításon kívül és az ezzel járó házfeladatok elkészítése mellett, otthon, külön tantárgyakkal, milyenek a zongorázás, francia nyelv, rajz, szépírás és a divatozó házi nevelő óráival annyira tulhalmozza, hogy a nappalnak — úgy szólván — összes óráit a lélek fejlesztésére fordítják, s így megfélelkeznek arról, hogy a gyermeknek nem csak lelke, de egyszersmind teste is van, mely utóbbit szintén fejleszteni kell, ha azt akarjuk, hogy a szép öszhang test és lélek között meg ne zavartassék.

E tekintetben jóval előnyösebb viszonyok között vannak a falusi és kisvárosi gyermekek, kiknek sokkal több alkalom nyílik a szabadban való fesztelen mulatozásra és mozgásra.

«Mens sana in corpore sano», — Egészséges testben, egészséges lélek, mondja Juvenal. Van-e valaki,

ki ezen mondás igazságát kétségbe akarná vonni? Egészséges lesz-e, és lehet-e a gyermek, ha reggeltől estig a szobában van és még ott is ülő helyzetben? A szülők, de még inkább az orvosok tudják, hány gyermek szenved étvágyhiányban, vérszegénységben, szédülésben, idegességben, szűkmellűségben, gerincoszlop-elferdülésben stb. Ezek többnyire a folytonos ülés következményei.

A gerincoszlop-elferdülés (scoliosis) különösen leányoknál igen gyakori. 100 gerincoszlop-elferdülésben szenvedő gyermek közül 90-et tesz a leányok száma. S az oka ennek a bajnak a hosszas ülés, mely alatt a hátnak izmai kimerülnek. A kimerülés folytán bekövetkezik a terde testtartás s ennek eredménye a megnevezett baj, mely esetleg más bajokat is vonz maga után.

Nem szeretném, ha egyesek félreértenék szavaimat, mintha a jelen korban megkövetelt általános műveltség megszerzése ellen akarnék szólani. Távol van tőlem minden ilyen gondolat; csak az öszhangot akarom hangsúlyozni, melyet a lélek és test fejlesztése között fenn kell tartani.

Hiszen legtöbbször ülnek a gyermekek az iskolában! — mondják majd különösen a nyilvános oktatás elleneségei — s így az iskola árt legtöbbször a gyermekek egészségének.

Erre nézve szabad legyen kitünő szaktudósunknak dr. Fodor Józsefnek következő jegyzetét ide iktatnom, melyet dr. Erismann Frigyes népszerű egészség-tanában közöl: «Egyáltalán, ha a tanórák nem felette hosszúak, a tantárgy tanítása nem lélekölő, unalmas és kivált ha a tanítást élénk testmozgás s társaságban szórakozás percei váltják fel, akkor a jól berendezett iskolában öt és több tanóra is jól eltűrhető. Ha azonban egyhuzamban tartják mind az öt órát, ha az órákat teljesen kitöltik a tanulással, ha a gyermek unalom miatt küzködik ébrenmaradásával s az érthetlenség miatt elméjével, — ha végre, a tanítótól rettenetes miatt izgatott egész valója: akkor az öt óra egészségölő. — Semmi sem emeli annyira a gyermek lelki erejét, nem vidámitja annyira kedélyét, mint tanuló társainak látása, azok követése. Társaságban a hosszabb tanulás is kevésbé elesigázó a gyermekre nézve, mint a rövidebb ideig tartó, de magános tanulás. Ebben rejlik a nyilvános iskolák egyik nagy előnye a magántanulás felett.»

A lélek képzéséről tehát gondoskodnak a szülők, de megfélelkeznek a test fejlesztéséről. — Miképen fejlesztszük azonban a testet? — A lelket tevékenység, taunkasság, kitartás által képezzük; hasonlót cselekedjünk a testtel is. A mozgás az életnek, a tespedés a halálnak jele. Mozognunk kell azért magunknak és

mozogniok kell a gyerekeknek, hogy életünket egészségben élvezhessük és földi pályafutásunkat esetleg néhány évvel meghosszabbíthassuk.

És a gyermekek mozognak is: iskolába járnak — feltéve, hogy nem féltik a szülők a nyilvános iskolától — naponként kétszer és ugyanannyiszor megteszik az utat hazafelé is. Ezenkívül még sétálni is viszik őket — azonban többnyire csak nyáron — hetenkint egyszer vagy kétszer egy fél vagy egész órára. Sok szülő talán szívesen vezetné gyermekét többször is és hosszabb sétára, de nem ér rá, annyi pénzzel meg nem rendelkezik, hogy valakit fogadjon, ki a gyermekeket naponként sétálni vezesse; a gyermekeket pedig felügyelet nélkül itt a fővárosban kiküldeni nem lehet.

De elegendő-e ez a mozgás, melyet a gyermekek sétálás közben végeznek? A felelet csak tagadó lehet: különösen akkor, ha tudjuk, hogy ezeknek az eleven, apró vagy esetleg már kissé nagyobb szenteknek ugy kell sétálniuk, a mint az öreg urak sétálni szoktak.

Jó, nagyon egészséges a sétálás, de a test fejlesztetere nem elegendő. Ennél többet érnek a szabadban való labdázás vagy más társas játékok, melyeknél a gyermekek mozgása sokkal élénkebb. Csak hogy ezeknek megint az a hátrányuk, hogy csak nyáron át üzhetők ott, a hol üzhetők; a fővárosban pedig — majdnem azt lehetne mondani — nyáron sem, miután a városban arra alkalmas tér, mely a gyermekeknek játszóhelyül szolgálna, nincsen, a városliget pedig távolabbra fekszik, sem hogy azt egy vagy mástól órára, mely napközben esetleg szabad, föl lehetne keresni. Másodszor pedig, a jobbmódú szülőknek nagyobb része még fiainak sem engedi meg, annál kevésbé pedig a leányoknak, hogy a szabadban labdázhassanak vagy egyéb játékot játszhassanak.

Hasznos és egészséges mozgás az uszás is, a melynek gyakorlására a fővárosban aránylag elég alkalom nyílik.

A tél is nyújt alkalmat igen hasznos, egészséges testmozgásra: ez a korcsolyázás. Sok szülő meg is engedi gyermekeinek, a fiuknak úgy mint a leányoknak, hogy ezen edző, erősítő mulatságban részt vegyenek. Hanem ebben az elvezetben is aránylag ritkán, többnyire csak ünnepnapokon, részesülnek a gyermekek, minthogy a többi napnak órái a szellemi képzésnek szenteltetnek. És olyan szülők is vannak, még pedig nem csekély számban, kik a költséggel járó korcsolyázást gyermekeiknek anyagi viszonyaiknál fogva megengedhetnék, de tulságos aggodalomból nem engedik, mivel a gyermek esetleg meghülhet, kificizmithatja és eltörheti karját vagy lábát. Ezen — esetleg bekövetkezhető — bajok azonban egy kis felügyelet által könnyen kikerülhetők: és az ilyen tulajdonalmas szülőknek figyelembe kellene venniök azt is, hogy véletlen baleseteknek a gyermekek a szülői háznál is ki vannak téve, mert már nem egyszer történt, hogy a gyermek a sima padlón karját vagy lábát kificizmitotta, sőt el is törte.

Az eddig, a test fejlesztésére felsorolt eszközök, a mint láttuk, nem kielégítőek. Valamennyinek az a hiánya, hogy nem fejlesztik az egész testet, nem hozzák mozgásba az összes izmokat és így a test arányos képzése nem érhető el általuk.

Van azonban olyan eszköz is, a mely teljesen megfelel; mely öntudatosan törekszik célját elérni, s ez a tornázás vagy testgyakorlat.

A test képzésének ezen eszközétől azonban még

a jelen korban is nagyon sokan idegenkednek és ellenszenvüket azzal indokolják, hogy fiaikból nem akarnak komédiásokot nevelni s nem akarják, hogy karjaikat, lábaikat törve, nyomorékokká váljanak, vagy éppen nyakukat szegjék. Arról pedig, hogy leányaik is tornázzanak, még hallani sem akarnak.

Ezen felfogás nem kizárólag, de többnyire már csak falun és kis városokban, tehát a vidéken uralkodik: a hol azt is hangzóztatják: eleget futkos a gyermek reggeltől estig, minek menjen még bukfenczet háyni.

A szülőknek ezen felfogása, nyilatkozataikból következtetve, onnan ered, hogy saját tapasztalatuk után a tornázást még nem ismerik, de rendszeres nevelési tornázást még nem is láttak és ennek jótékony hatásáról meggyőződést nem szerezhettek. Láttak ők talán, kóborló ugynevezett erőművészeket, kik nyaktörő mutatványaikkal bámulatba, sőt ájulásba is ejtik a nézőket, s azt képzelik, hogy abban áll a tornázás. — Hogy ezt gyermekeiknek tiltják, abban teljesen igazuk van.

A leánytornázásnak azonban még a fővárosban is nagy ellenszenvet kell legyőznie, míg a szülők részéről abban a méltánylásban fog részesülni, mely őt megilleti, s míg oly első rangú tantárgynak lesz elismerve, mint az anyanyelv, számtan vagy más hasonló.

Szükséges most már a tornázás helyes fogalmát és célját megismertetni.

A tornázás Matolay Elek, a magyar tornázás megalapítója, szerint: «A tornázás a testet fejlesztő és épességben tartó rendszeres testgyakorlat.» Célját pedig Spiesz Adolf e század közepe táján így határozta meg: összhangzatos kiképzése a testnek, hogy méltó hordozója és szolgája legyen a léleknek.

A paedagogiai vagy nevelési tornázás által tehát a testnek összhangzatos, szabályos fejlődését és kiképzését érjük el. Ez olyan cél, melynek elérését a nők és férfiak egyaránt óhajtják. Es miért ne? Mindenki szereti a szépet. A nők azonban a testben hiányzó összhangot sokszor a ruha által akarják pótolni és leányaikat az által, hogy őket a tornázástól visszatartják, egykor hasonló eljárásra kényszerítik.

Gyakran hallani azt a panaszt Isten ellen, miszerint nem bölcsen rendezé be, hogy a nő olyan gyorsan vénül és a férfi oly korán öregszik. Mily gyönyörű volna az élet, ha mindketten életük végeig mindig ifjak maradnának!

Mi teszi az embert öregg, vénné? Nem az évek száma, nem a kor; a mit legjobban bizonyít az élet ama tapasztalata, hogy van nagyon sok ifju öreg és viszont öreg ifju, hanem a kedélynek állapota, mely többnyire összefügg a test állapotával. A létért való küzdelemben erős próbára van téve ugy a férfi, mint sok nő testi ereje. Boldog az, ki elég erős az akadályok legyőzésére; annál szerencsétlenebb azonban a másik, kinek ereje elfogy a küzdelem alatt és a kínél beáll a csüggedés, a lehangoltság, mely az időelőtti aggságnak okozója.

Azért tornázzunk és tornáztassuk a gyermekeket, a fiukat, úgy mint a leányokat, hogy izmainkat erősítve, kedélyünk vidámságát is megőrizzük. Minél erősebb valamely eszköz, annál tovább tart és minél gyöngébb, annál hamarabb pusztul. Hasonlóan vagyunk saját testünkkel. Az erős, edzett izmok soekal inkább képesek ellentállni külbehatásoknak, mint a gyöngék, elpuhultak. A tornázás tehát a megbetegedés lehetőségét is csökkenti és betegség esetében az edzett

testet arra képesíti, hogy a betegséget könnyebben kiállja.

Mi döntheti azonban hamarabb romba az ember testét, mint a betegség? Mi fujja el legkönnyebben a nő arczáróját ifjúságának egyik díszét s az egészségnek jelét, a piros rózsákat, ha nem a betegség? Minek folytán némely nő azután a művész ecsetéhez fordul, hogy festékekkel visszavarázsolja ifjúságának eme virágait. Ezen festék használata által pedig éppen ellenkezőjét éri el annak, a mit akart.

Egyetlen egy szer van, melynek használata által a nő is testének üdeségét, fiatalágát, szépségét lehetőleg sokáig megtarthatja, s ez a tornázás, melyet már mint gyermeknek meg kell kezdenie, de az iskolából való kilépés után is kellene folytatnia.

A tornázás a léleknek munkálkodását, tevékenységét is fokozza; mert a lelki működés végrehajtói a test egyes részei és ezeknek működése bizonyosan annál gyorsabb és erősebb, minél erősebbek és edzettebbek.

A szokás az ember második természetévé válik; s ennél fogva gyermekeinket egyéb erényeken kívül engedelmességre és pontosságra is akarjuk szoktatni. Ezen két tulajdonság fejlesztésére pedig szintén nagy befolyással van a tornázás; különösen a szabadgyakorlatok, melyek a gyermektornázásnak általában, de még inkább a leánytornázásnak legfontosabb részét képezik. A szabadgyakorlatok a tornatanító vezényszavára végeztenek. Ha a tanító valamely gyakorlatot vezényel, minden tornásznak kötelessége a vezényelt gyakorlatot véghez vinni; de az még nem elég, hogy a gyakorlatot általában megtegyje, hanem meg kell tennie akkor és úgy, a mikor és hogyan azt a vezényszó kívánja, parancsolja.

Jótekonny hatással van a tornázás a bátorság, akarat és jellem fejlesztésére. A tornázásnál, a fokozatos haladás következtében, mindinkább nehezebb és összetettebb gyakorlatok fordulnak elő, melyeknek keresztülvitele többé-kevésbé mindig a bátorság bizonyos fokát igényli. Az által, hogy a tornász a könnyebb vagy nehezebb gyakorlatokat végezni képes, megtanulja ismerni saját testi erejét és minél biztosabban tudja azokat keresztülvinni, annál inkább kezd aztán bízni is saját erejében. Ez önbizalom — feltéve, hogy nem hiú büszkélkedés — fejlesztő, képző hatással van a jellem határozottságára is.

Fejleszti a tornázás ezeken kívül még az ember aesthetikai ízlését is, a mennyiben minden gyakorlat, de különösen a szabadgyakorlatok kivitelénél mindig helyes, szép testtartásra kell ügyelni.

Mintthogy tehát a tornázás erősíti a test minden részét, edzi az összes izmokat, azért elősegíti az emésztést, fokozza az étvágyat, azáltal megint megóvja a testet a vérszegénységtől, szédüléstől, idegességtől. A tornázás tágitja a mellkast, ennek folytán könnyíti a lélekzést és fokozza a vérkeringést. Az által pedig, hogy a törzs izmait is erősíti, megóvja a gyermeket esetleg a hosszú, folytonos üléstől következő gerincoszlop elferdüléstől is.

Hogy ez mind nem üres szó, arról tanuskodhatik mindenki, ki a test élettanát, az egyes szervek működését és ennek következményeit, valamint a működés feltételeit ismeri.

Győzze le azért mindenki előítéletét vagy ellenszenvét a tornázás iránt és gyermekeit ne foszssa meg a tornázás jótekonny hatásától. A fiuk sorsa ugyan kedvezőbb, mert egyrészt a törvény is felvette a tor-

názást a kötelezett tantárgyak sorába, másrészt pedig még az elfogultabb és tulságosan aggódó szülők is fiaiknak hamarabb megengedik a tornázást, mint a leányoknak. Pedig a leányoknak a tornázás éppen olyan szükséges, ha nem szükségesebb, mint a fiuknak. Nehéz, sokszor életveszélyes a nő egyik hivatása; és hogy a kifejlett, erős, edzett test ezt is könnyebben kibírja, mint az erőtlen és elpuhult, magyarázni fölösleges. De nem csak az anyákra nézve előny az edzett test, hanem az utódokra nézve is; és így ettől függ egyrészt a társadalom és a nemzet fiainak s leányainak és így magának a nemzetnek ugy testi, mint szellemi ereje, mert — a mint már említettem — a lélek csak a test által érvényesítheti működését.

A gyermekek testének fejlesztésére nézve első tanácsadó legyen az orvos. Szabad legyen azért a már említett dr. Erismann véleményét a leánytornázásra vonatkozólag ide iktatni: „Mondanom sem kell, hogy az ilyen testgyakorlatokból a leányokat sem szabad kizárni; bizonyosan nem csorbul vele nőiességök, ha egészségesebbek és erősebbek lesznek. Igazán nem kellene többé a tisztesség fogalmának helytelen magyarázata következtében ellenök és a jövődöbéli nemzedék ellen valóságos vétket követni el. Az okosan vezetett és rendszeresen folytatott testgyakorlatok által, ha egyszersmind jó az iskola szervezete és az oktatás reformja a fentebb kifejezett értelemben megvalósul, el lehetne érni iskoláink ifjúságánál a test és lélek harmonikus fejlődését, melynek hiányzását napjainkban oly keservesen érezzük s a mi nélkül az ember egész nem lehet.”

Iskolánk talán az egyetlen elemi iskola a fővárosban, melyben a tornázás a leányokra nézve is kötelezett tantárgy. A leányok nálunk a harmadik elemi osztálytól kezdve fölfelé hetenkint két órában tornáznak. Az orvosok véleménye szerint azonban még ez sem elegendő. Dr. Erismann szerint mindennap egy fél órán keresztül kellene testgyakorlatokat végeztetni a gyermekekkel, a mi azonban ez idő szerint, figyelembe véve a főváros iskolaépületeit, kivihetetlen, a mennyiben hiányzik az a szabad tér, hol ezen gyakorlatok végeztetnének; mivel a tornaterem, olyan iskolánál, a melyben sok osztály van, nem elegendő és pályán különben is egészségesebb volna az e célra alkalmas szabad tér.

Ha már nem lehet mindennap tornáztatni a leányokat, legalább ne tartsák őket vissza a szülők a hetenkint 2 órától. Mint kötelezett tantárgy alól, igaz, csak orvosi bizonyítvány alapján menthetők fel a gyermekek, de egyes szülők szavai szerint, ők csak azért kértek és hoztak orvosi bizonyítványt, hogy a gyermek a tornázásnál esetleg meg ne hüljön. Ilyen esetben az orvos számoljon lelkiismeretével. Hanem van olyan gyermek is, a ki elmegy tornázni, pedig nem volna szabad tornáznia. Mert vannak esetek, a midőn a nevelési tornázás nemcsak, hogy nem hasznos, hanem ártalmas. Ha valamely gyermeknek szervi hibája vagy egyéb nagyobb baja van, akkor a szülők a gyermeket ne küldjék el tornázni az orvos véleményének meghallgatása nélkül, mert ellenkező esetben néha szomorú következményei lehetnek. Ezzel kapcsolatban lehetne néhány szót mondani a gyógytornázásról is; minthogy ez azonban az iskola körén kívül esik, azért mellőzöm.

A leányoknak a tornázást sok éven keresztül kellene gyakorolniok; lehetőleg az iskolából való kilépésük után is. Igaz, hogy ennek kivitele most talán

még nehézségekbe ütközik, ámbar már ez idő szerint is kivihető volna, mert van a fővárosban már több nő, ki a tornatanító oklevelet megszerezve, képesítve van arra, hogy az iskolát már elhagyott, felnőtt hölgyeknek tornázását kellő szakismerettel vezethetné.

Még sokat hozhatnánk fel tárgyunk fontossága mellett, de térünk szűk volta nem engedi hogy behatóbban foglalkozzunk most azzal és érezve, hogy nálam sokkal hatalmasabb egyének vannak hivatva a leánytornázást az iskolákban és a társadalomban általánosan meghonosítani és virágzásra fejleszteni. Megelégszem, ha gyenge szavammal legalább némileg hathattam egyes szülőkre, hogy leányaik tornázásától ne idegenkedjenek, és hogy a leánytornázás általánosításához egy kis porszemmel én is hozzájárulhattam.

Scholtz Lajos.

Rendtartás a tornaórákon.

(Folytatás és vége.)

A szertornázáshoz való sorakozásnál a tanító különös szigorúsággal vigyázzon a rendre, mert ilyenkor a legtöbb alkalmuk van a gyermekeknek a lármás beszédre.

A nagyon csintalan és rosszul fegyelmezett osztályoknál igen tanácsos a szabadgyakorlatok bevezetésével az ismét egy sorba visszaállított fiukat csapatoként előléptetéssel és oldalt zárkózással csapatba szedni. Most, midőn a csapatok egymás háta mögött állnak, megnevezzük a használandó szereket és egymásután elindítjuk a csapatokat. A szerek előhozására az előtornász előszólít pár fiut és ezek felállítják a szereket. Ezután a csapatok várnak, míg a tanító meg nem adja a jelt a tornázásra.

A szertornázás alatt a csapat, ha hely van rá, (például falmelletti pad vagy támasz-gerenda stb.) le is ülhet, s ha áll sem kell mereven állni, csak mindig a meghatározott sorban maradjanak a fiuk. A sornak nem kell mindig egyenesnek lenni, sőt sok szernél előnyös a félkör felállítás.

A beszélgetést is megengedhetőnek tartom lassu hangon, de csak úgy, hogy a két szomszédjához szólhasson minden fiu. Csak ha nagyobb lármává fajulna a beszélgetés, tiltandó el a csapatban, büntetésképp, minden szó, mikor is csak az előtornászoknak lehet magyarázatként beszélni.

Azonban itt is figyelmeztetni kell a fiukat, hogy «vigyázz» szavunkra a beszélgetés és a tornázást is rögtön abbahagyják.

Azt a szabadságot, melyet a szertornázásnál engedünk a fiuknak, a játékoknál és versenyeknél még növelnünk kell. Erre nézve jó lesz a tornatanítónak eleinte úgy választani meg a játékot, hogy először olyat gyakoroltassunk, melynél kevesebb rendtelenségre és lármára nyílik alkalom. Mihelyt a lármát nem tudjuk megfékezni, a játékot be kell szüntetni és a különösen csintalan gyermekeket meg kell inteni, figyelmeztetvén az osztályt, hogy ilyen viselet mellett nem játszhatna sohasem.

A versenyeknél különösen vigyáznunk kell, hogy a gyengébbek ne lehessenek csufolkodásnak kitéve, ezért mindig erőkiegyenlítéssel rendezendők a versenyek.

Most az volna eldöntendő, hogy a büntetésre érdemesek milyen scala szerint kapják meg javulásra vezető büntetéseiket.

A tornában, ha több alkalma is van a növendéknek helytelenkedni, mint a más órákon, de viszont a fenyítésben a tanítónak is nagyobb válogatása van.

Az első mód a fegyelmezésre az intés egyedül, a második az osztály előtt. Azután a keményebb szavu dorgálás, figyelmeztetve a fiut a következő megszégyenítésekre, mely a tornázásból való kizárással kezdődik. Természetesen az oly fiut, ki e kizárásnak örül, ezenfelül még le is térdeltetjük.

Igen hatalmas fegyelmi eszköz, ha a csintalan fiukat a játékok- és versenyekből ideiglenesen kizárjuk.

A legjobb magaviseletű fiukból választjuk az előtornászokat és ezeknek különórájára jutalmképen a jó magaviseletű, habár gyengébb fiukat is felveszszük, de rögtön kizárjuk a helytelenkedőt.

A verésre egy tapintatos tornatanítónak alig lesz szüksége. De ha mégis ez utolsó fegyelmi eszközzé rászorulna, úgy azt ne tegye, mint szokásban van, tornászmodra, hanem csak szégyenítésképen.

Egy tornatanító.

A testgyakorlat fontossága a népiskolában.

A gyermek a szülői környezetben családi nevelésben részesül; itt éli csecsemő és később játszókorát, melyet 6, esetleg 7-ik életévében tölt be. A t. szülőkre hivatkozunk, hogy két évtől egész hat életév betöltéséig gyermekeik élete nem-e csupa játékból áll? S ha ez így van, mégis sajnálattal tapasztaljuk, hogy vannak szülők, kik gyermekeiket a játszó korban a természeti törvények ellenére, már szellemi óriásokká és született gavallérokka akarják nevelni. Mi e korban a gyermeki természettel homlokegyenest ellenkezvén, eme helytelen eljárás a gyermek későbbi korban boszulja meg magát.

A családi nevelés leghelyesebb alkalmazása abban rejlik, ha a szülők a gyermeki erények felébresztése mellett az iskolázás kora előtt igen sokszor hagyják kicsinyeiket szabadon mozogni; mert mozgás az élet s hol az megszűnt, megszűnt az élet is. Hogy a szülők gyermekeik szabad mozgását elősegítsék, gondoskodnak czélszerű játékokról, melyekbe a gyermekek belemélyednek s nem unják magukat, mert a játék által saját tevékenységi ösztönüket elégitik ki s abban találják multságukat. A legválogatottabb játéktárgyak, melyek igen szépek s mellette drágák is lehetnek, lekötik ugyan a kicsinyek figyelmét, egy ideig meg is bámulják, de csakhamar beleunnak, mert elvesztik iránta érdektségüket. Ezen drága csecse-becsék helyett a gondos szülő lakása udvarára, mely igen sokszor zárt kalitkához hasonlít, annál inkább vitessen néhány kocsit homokot s engedje kicsinyeit abban játszani és nézze, figyelje meg azt a sokféle mesterséget, a mit abban űznek; azt a sok ezer alakot, mely mindig változatosságot nyújt zsenge, de fogékony lelküknek;

ezt nem fogják megenni. A legegyszerűbb játéktárgyak a legjobbak, melyeket úgy a fiu, mint a leánygyermeknek úgy választunk meg legtöbbszörre, hogy ezek a testfejlődésre is hasznos és mozgással összekötött játékok legyenek, melyeknél a gyermek gondolkozhat, változtathat és teremthet, melyekben végre a helyes arány és váltakozás kellően megtartassék. Ezekből kiindulva, a gyermekekkel foglalkozni szerető szülők a játékokat kicsinyeiknél helyesen is tudják megválasztani és azokat alkalmazni: a mennyiben szerfölött komoly gyermekeknek erősen ingerlő és vig, a heves hévmérsékletűeknél kimért és nyugodt, a könnyelmű, kapzsiaknál komoly és kitartást igénylő s azokra serkentő játékokat választanak és alkalmaznak. Nagyon természetes, hogy a játékok ily módon való alkalmazása a szülők türelmét próbára teszi s ha a gyermekeknek talán ellenkezésre találnak s ekkor a szülői gyöngédségen fölül emelkedik a kicsinyek akaratossága; játszik ugyan a gyermek saját tetszését és természetét követve, de a szabadosság mellett felébrednek és megerősödnek benne a könnyelmű hajlamok s azok, természetükké válván, a későbbi korban vajmi nehezen lehet belőlük kiirtani.

Azon idő, melyet a gyermek a családi gondos nevelés mellett a játékkal tölt, az előkészítő osztálya az életiskolának!

Betöltötték a kicsinyek játék-korukat, 7-ik életévükben belépnek a tanulás-korba s ekkor feltaláljuk őket az iskolában. De lépünk be a kis polgárok közé. Örömsugárzó szemekkel néznek reánk s mintha mondanák: «En is itt vagyok áu már és nem a homokban». Tekintsünk végig a kis seregen, mit észlelünk? Némelyik kis tanuló, mint a fejlődő rózsabimbó, piros-pozsgás arczczal, fejlődött, ruganyos izmokkal, az erő és egészség tükrözik okos szemeiben, s így mosolyog felénk: a másik rész, mely — mint sajnos tapasztaljuk — rohamosan szaporodik, — halvány, élettelen színű arczczal, puha izomhussal, gyenge idegzettel ül szégyenke tanuló társai közt: minden mozdulatában ügyetlenség, restség és félnétség mutatkozik: szóval ez utóbbiakon mindazon szomorú tünetek látszanak, melyek előre mutatják képét a jövő társadalmi életben az erőtlén és tevéketlen nemzedéknek.

A különbség, melyet az iskolába lépés alkalmával a gyermekeken észlelünk, a fentebbiekből könnyen megmagyarázható. Adjunk a tanulási kor előtt a kicsinyeknek szabad mozgást és vezessük őket sokszor friss levegőre; mert az előbbi által eszközöltetik az izomműködés, mely eredményezi a könnyű légzést, gyorsabb vérkeringést; elősegíti az emésztést: a friss levegő pedig, mint az élet egyik leglényegesebb fentartója, az állandó egészséget biztosítja s így általa az élet meghosszabbítja; következőképpen a mozgással összekötött játék s friss levegő élvezése nyújt az életnek erőt kicsinyeinknél s így azok megerősödvé, megizmosodva lépnek be az iskolába s jó kedvvel, türelemmel és kellő lelki fogékonysággal látnak hozzá az előttünk kevésnek látszó, de rájuk nézve nagyon is terhesnek mutakozó magasztos munkához.

A családi életben jól alkalmazott testi fejlesztés és nevelés után a gyermek a tanulási korba, azaz szellemi világba lép; s hogy az iskolában a nevelés és oktatás csak a szellemképzés által egyoldalúvá ne váljék, tanügyi magasztos kormányunk a paedagogia és didactica helyes elveinél fogva a testgyakorlat tanítását, annak fontosságánál fogva, a rendes és kötelezett tantárgyak sorába vette, hogy az iskolai nevelésnek legyen

alkalma a növendékekben fejleszteni azon testi erőket, melyek már a játékkorban a gyermeknél felébredtek és némileg fejlődtek.

Lehetetlen azért helyeselnünk némely szülőnek azon tapintatlan eljárását, vagy talán gyermeke iránt mutatkozó oktalan féltékenységét, hogy gyermekét éppen a testgyakorlatok alól iparkodik minden beszámítható ok nélkül felmentetni; hisz a testi nevelésnek lépést kell tartani a szellemképzéssel s azoknak kellő összhangzásban, egyensúlyban kell lenniök. Ezen nevelési egyensúlyt kívánom megjegyezni, hogy találkoznak oly szülők is, kik gyermekeiknek kellő testi fejlődését tekintetbe nem vévén, azokat már a 6. év betöltése előtt kívánnák és szeretnék iskolába szorítani. Minden ilyen korai erőlködés a testi nevelést háttérbe szorítja, s ha a szülők ez ohaja is teljesülne, szegény gyermekeik huznák a rövidéletet, mert fejletlen testi szervezet mellett a szellemi fejlődés csakis esigaléptekkel halad; természetellenes ezen eljárásuk, mert a gyermekeknek a testgyakorlás alóli szabadulása s attól való idegenkedése, továbbá a korai iskoláztatás következményei tekintetéből még a jövő nemzedékre is szomorú világot vethetnek.

Testgyakorlat rendszeres tanítása nélkül a tanuló üvegházi növényhez hasonlítható; mert e nélkül a növendék még nem erős és szilárd teste meggátoltatik az arányos fejlődésben: nem válik erőssé és ügyessé; testi nevelés nélkül az egészség állandóságát sem élvezheti a növendék, e helyett a betegség különböző nemei ütök fel tanyáját testében; a vidorságot lehangolt szomorúság váltja fel, hiányzik a bátorság s az akaratnak határozottsága; ellenkezőleg a tornászat jótékony befolyással van úgy a test-, mint a lélekre is; azokat erőssé, edzetté teszi s így általa mint tökéletes emberi szervezettel még a magasztos erények gyakorlására is elősegítettik.

A testgyakorlás, mint fontos nevelési tényező, elmaradhatlan az iskolai nevelésben; mert állításunk mellett bizonyít azon éppen nem helyes körülmény, hogy a népiskolai növendékek — tekintettel a megoldandó évi tananyagra — roppantul túl vannak halmozva szellemi munkával vagy is túl vannak terhelve. Mi adja ehhez az erőt a gyenge 10 éven alóli gyermeknek s bírhatja-e azt testi nevelés nélkül a gyenge testű növendék? Bizonyára nem. Ép testben lakhatik egészséges lélek; tegyük tehát a testgyakorlás helyes alkalmazása, illetőleg rendszeres tanítása által a növendékeket képessé arra, hogyha még erősebbek lesznek is az iskola kívánalmái, t. i. hogy nagyobb mérvben leendő fokozva a szellemképzés, akkor ezzel arányosítsuk a testi nevelést s ez által képessé teszszük őket arra nézve, hogy bírnak elég testi és lelki erővel, kitartással s akarat-szilárdsággal kötelemeik teljesítésében s a kitűzött nemes cél megvalósításában.

(Folytatása következik.)

Uszó, evező és tréfás versenyek Balaton-Füreden.

A Stefánia Yacht-Egylet által Balaton-Füreden 1886. évi július 19-től augusztus 5-ig rendezendő vitorla-versenyek között július 21, 24, 27, 29-én és augusztus 1-én és 3-án megtartandó uszó, evező és tréfás versenyek propositiói a következők:

I *Július 21.* Balatoni halászhajók, molnárok, révészek és kertészek evező versenyei. Tíz-evezős hajók versenyé kormányossal. Tét nincs. Táv 800 méter fordulással. Díjak: első díj 20 frt; második díj, ha hár-

man indulnak, 10 frt; harmadik díj, ha legalább öten indulnak, 5 frt. Kettővel van verseny.

II. (Ugyanaz nap.) Egyes párevezős hajók versenye kormányossal. Tét nincs. Táv 500 méter fordulással. Díjak: első díj 10 frt; második díj, ha hárman indulnak, 5 frt; harmadik díj, ha négyen indulnak, 3 frt. Kettővel van verseny.

III. *Julius 24.* Sandolin uszóverseny. (Nyílt verseny.) Táv 200 méter, melyből 100 métert sandolinon állva evezéssel, 100 métert pedig a sandolinból kigurva uszva kell megtenni. Díjak: első díj 3 frt; második díj, ha legalább hárman indulnak, 2 frt.

IV. (Ugyanaz nap.) Mentés-verseny. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Táv 50 méter. Nyertes, ki az 50 kilógrámmalnyi emberi alakot uszva a legrövidebb idő alatt a kitűzött célnál levő esolnakig kimentti. Díjak: első díj 3 frt; második díj, ha legalább hárman pályáznak, 2 frt.

V. (Ugyanaz nap.) Cseber-verseny. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Táv 50 méter. Alacsony facsebrekben rövid lapáttal evezve elsőnek érkező 3 frtot, a második, ha legalább hárman indulnak, 2 frtot nyer. Kettő indul, különben nincs verseny.

VI. (Ugyanaz nap.) Sandolin-verseny kétszeri fordulással. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Táv 100 méter egyenes vonalban. Díjak: első díj 3 frt; második díj, ha legalább hárman indulnak, 2 frt.

VII. *Julius 27-én.* Bajnoki uszó-verseny a Balatonon. Propositiók. 1. Nyílt verseny minden amateur gentleman számára. 2. Szakemberek* (Professionels) ki vannak zárva. 3. Táv Siófoktól B.-Füredig 15 kilométer. 4. Tét 5 frt. 5. A «Balaton bajnoka» czimét elnyeri az, ki a kitűzött távot a Stefánia Yacht-Egylet által két egymásutáni évben kitűzendő versenyen mint első beussza. 6. A második döntő vetélkedés a bajnokság elnyeréséig mindannyiszor a fent jelzett pályán tartandó meg. 7. A Stefánia Yacht-Egylet csak egy bajnok-jelöltet ismerhet el. Ha két vagy több pályázó egyszerre érkeznék be (holt verseny), akkor az illetők vagy aznap vagy egy hét lefolyása alatt a Balatonon 1000 méternyi pályán újra megmérkőznek. A verseny mindaddig ismétlendő, míg az egyik pályázó ellenfelét le nem győzi. Ki ezen döntő küzdelemre meg nem jelen, a bajnok-jelöltségre való jogát elveszti. A döntő uszás napját és egyéb részleteit, esetleg annak ismétlését, a versenybírótság határozza meg. 8. Az első évben elsőnek beérkező kisebb arany-érmet, s a Balaton bajnok-jelöltséget nyeri. A második vagyis döntő győzelem díja: nagy arany-érmet, s a «Balaton bajnoka» czim. A második beérkező ezüst érmet nyer. 9. Két versenyzővel a verseny megtartatik. 10. A szabatos uszás minden neme megengedtetik. 11. Minden uszó egy öt csónakon követő versenybizottsági tag által ellenőriztetik. Az ellenőrző csónak a versenyző színeit viseli. 12. A ki uszás közben a csónakba kapaszkodik, abba beszáll vagy az uszás törvényei ellen vét, azonnal disqualifikáltatik. 13. Ki ellenfelét uszás közben el akarja kerülni, tartozik egyenközűleg előbb 2 méterrel előre uszni, s csak aztán uszhat be ellenének vizébe. 14. E versenyre vonatkozó nevezések a Stefánia Yacht-egylet balaton-füredi gondnokságához f. évi július 25-én esti 8 óráig írásbelileg s a tét csatolása mellett beadandók. A nevező versenyszíneit is tartozik bejelenteni.

* Szakembernek tekintetik — az uszómestereken kívül — minden oly egyén, ki az uszást üzletszerűen gyakorolja, nevezetesen ki pénzdiért versenyzett, s ugyszintén ki szakemberrel nyilvános viadalon megmérkőzött.

VIII. (Ugyanaz nap.) Nemzetközi gyors-uszás. (Idő ellen.) Nyílt verseny mindenkinek. Tét 3 frt. Táv 100 méter, mely táv 1 perc és 30 mp.-en belül teendő meg. Díjak: első díj kis arany érmet; második díj, ha legalább öten indulnak, ezüst érmet; harmadik díj, ha legalább nyoleczan indulnak, bronz érmet. Ha az eredmény a kitűzött időnél rosszabb lenne, az első díj ezüst, a második díj bronz érmet.

IX. (Ugyanaz nap.) Akadály-uszás. (Nyílt verseny.) Tét 2 frt. Táv 400 méter, 3 akadálylyal. Díjak: első díj nagy ezüst érmet; második díj, ha legalább öten indulnak, kis ezüst érmet; harmadik díj, ha legalább nyoleczan indulnak, bronz érmet. Kettő indulhat, különben nincs verseny.

X. *Julius 29-én.* Gig-verseny. Amateur gentlemanek részére. Tét 3 frt. Táv 500 méter egyenes vonalban. Díjak: egy-egy ezüst érmet az evezősök részére.

XI. (Ugyanaz nap.) Hölgyek sandolin-versenye. Csak urhölgyek részére nyitva. Bármily méretű és építési kettős lapátu evezővel hajtott csónakkal. Tét nincs. Táv 100 méter fordulás nélkül. Díjak: elsőnek és másodiknak az urak tisztelet-díjai.

XII. (Ugyanaz nap.) Sandolin-verseny. Nyitva áll amateur gentlemanek s bármily méretű és építési idomu kettős lapátu evezővel szabadon hajtott csónak számára. Tét 2 frt. Táv 500 méter fordulás nélkül. Díjak: elsőnek ezüst érmet.

XIII. (Ugyanaz nap.) Szalag- vagy sipka-harcz a vízben. Társasjáték amateur gentlemanek számára.

XIV. *Augusztus 1-én.* Gig-verseny. Csak yachtok gigjei s ezek legénysége részére. Tét nincs. Táv 500 méter egyenes vonalban. Díjak: 1. díj 10 frt, 2. díj 5 frt.

XV. (Ugyanaz nap.) Lándzsaharcz. Amateur gentlemanek számára. (Nyílt verseny.) Tét 1 frt. Nyertes az, ki a kormányzott csónak orrán állva s puha végű lándzsájával védekezve legtovább képes helyén maradni, s ellenfelét a vízbe ledöfni. Ha négy vagy hat csónakból álló csatárvonal képződnek, ezekből sorshuzás utján kettenként és külön indítatnak a páros viaskodásra, s mint a csoportos kardviadalnál első győztes az leend, ki valamennyi ellenfelét a vízbe verve — a küzdelemnél legutolsónak marad állva csónakján. Díjak: első díj ezüst érmet.

XVI. *Augusztus 3-án.* Buvár-verseny. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Nyertes, ki a víz alatt leghosszabb ideig képes tartózkodni. Díj: ezüst érmet.

XVII. (Ugyanaz nap.) Buvár táv-verseny. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Nyertes, ki a víz alatt a cél felé leghosszabb pályát uszsa meg. Díj: ezüst érmet.

XVIII. (Ugyanaz nap.) Kacsavadászat. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Nyertes, ki a szárnyaszegett kacsát uszva elfogja. Díj: 2 frt.

XIX. (Ugyanaz nap.) Bug-spreet járás. (Nyílt verseny.) Tét nincs. Nyertesek azok, kik a megolajozott gerendán, vízbe esés nélkül, végig menve, az ott elhelyezett díjat képesek elvenni. Nyertesek 50—50szivart kapnak.

Jegyzet. A bajnoki, az akadály- és a gyorsuszás nemzetközi versenyeire vonatkozó nevezési zárnapp 1886. július 25-én esti 8 órájában állapítatik meg.

A többi versenyekre a verseny-napokon s közvetlen a versenyek előtt az egyleti titkárnál B.-Füreden lehet nevezni. A tétek a nevezéssel együtt adandók be.

A nemzetközi uszó-versenyekre vonatkozó nevezések a Stefánia Yacht-egylet gondnokságánál B.-Füreden, a fent kitett zárnappig, a tétek csatolása mellett írásbelileg adandók be.

A Stefánia Yacht-egylet titkársága.

„Stefánia-Yacht-Egylet“-i tagok hajói.

A hajó			A tulajdonos		A víz		A fedélzet			A Cockpit		Épült	
neve	felszerelése	tonna tartalma	neve	lakhelye	szinvo- nal hossza	alatti mély- sége	formája	hossza	széles- sége	hossza	széle	hol? ki által? mikor?	
Alma	Cutter	29.5	Todesco Lajos Ödön	Bécs	41'—"	4' 8"	Cabin	56' 5"	13' 8"	—	—	London } Füred }	188 Ratsey
Gardenia	Shooner	22—	Gr. Festetics Tassilo	Keszthely	39' 9"	4' 6 1/2"	"	54' 5"	13' 2"	—	—	"	"
Almom	Cutter	18—	Nemo kapitány	London	37'—"	4' "	"	48' 7"	11' 4"	—	—	"	"
Hableány	Shooner	18.2	Gr. Nádasdy Ferencz	Nádas-Ladány	35' 8"	3' 10"	"	46' 10"	10' 11 1/2"	—	—	"	"
Arám	Cutter	16—	Gr. Károlyi László	Budapest	34'—"	4' 8"	"	46' 3"	11'—"	—	—	"	"
Olyan nincs	Yawl	10.7	Gr. Esterházy Mihály	Cseklész	32' 10"	4' 6 1/2"	"	44' 7"	10' 7"	—	—	"	"
Vészmadár	Cutter	10.1	Mihálkovich és Gaál	Győr	40' 2 1/2"	4' 6"	"	45'—"	11' 2"	6' 6"	3' 10"	Füred	1883 Young
Jolánta	Yawl	8.5	Inkey István	Iharos-Berény	38' 9"	4' 3 1/2"	"	43' 4"	10' 9"	6' 4"	3' 8"	London } Füred }	1886 Ratsey
Királynő	Yawl	7.5	Szarvasy Sándor	Budapest	32'—"	4' 8"	"	44' 3"	11' 6"	—	—	"	"
Mary	Cutter	6.5	Gr. Festetics Tassilo	Keszthely	30' 10 1/2"	4' 6 1/2"	"	42' 8"	10' 8"	—	—	"	"
Mariska	Yawl	6.2	Stefánia Yacht-Egylet	B.-Füred	30' 9"	4' 1 1/2"	"	38' 9"	9' 11"	6' 6"	4' 9"	Füred	1885 Young
Arany ember	Cutter	3.5	Gr. Esterházy Ferencz	Devecser	29' 8"	4' 9"	"	27' 4"	9' 7"	6' 4"	3' 7"	"	"
Sárga rózsza	Cutter	3.6	Gr. Keglevich Gyula	Budapest	3' 10"	4' 2"	"	35' 4"	10' 1"	4' 2"	4' 2"	"	1884 "
Ilona	Sloop	3.4	Ádám Károly	Budapest	30' 8"	4' 1"	"	34'—"	9' 9"	4'—"	4'—"	"	1884 "
Adria	Cutter	3.5	Gr. Nádasdy Ferencz	Nádas-Ladány	3'—1/2"	3' 7"	"	36' 3"	8' 9"	7'—"	3' 9"	"	1884 "
Florida	Cutter	3.5	Blue kapitány	Füred	29' 11 1/2"	3' 5"	"	34' 9"	8' 5"	6' 9"	3' 7"	London	1880 Watkins
Mignonette	Cutter	3.5	Gr. Károlyi László	Budapest	27' 2"	5' 1"	"	32' 7 1/2"	8' 6"	6' 5"	3' 7"	"	"
Szélvész	Cutter	2.3	Stefánia Yacht-Egylet	B.-Füred	26' 2"	4' 11"	"	31' 6"	9' 2"	6' 3"	3' 5"	Füred	1884 Young
Senta	Cutter	2.—	Szalay Imre	Lelle	25' 3 1/2"	2' 11"	félíg fődött	28' 10"	8' 4"	9' 10"	4' 5"	"	"
Sió	Bermuda	1.6	Stefánia Yacht-Egylet	B.-Füred	27' 1"	3' 9"	"	3' 4"	8' 4"	10' 2"	4' 7"	"	"
Blue rock	Cutter	— 8	Pázmándy Béla	Budapest	26' 1"	3' 7"	"	30' 2"	8'—"	9' 10"	4' 5"	"	1881 "
Lucifer	Sloop	1.9	Gr. Szapáry Károly	Budapest	21' 4"	3' 11"	Cabin	25' 7"	7' 3"	4' 11"	4' 3"	"	1884 "
Margit	Yawl	— 9	Szarvasy Sándor	Budapest	20' 4"	3' 9"	"	24' 8"	6' 11"	4' 9"	4' 1"	"	"
Gamecock	Gőzhajó	14.5	Gr. Festetics Tassilo	Keszthely	25' 8"	3' 7"	"	25' 7"	6' 11"	6' 8"	3' 4"	"	1884 "
Sirály	Cutter	—	Messlényi Pál	Velenceze	20' 11"	3' 5"	"	24' 8"	6' 8"	6' 5"	3' 3"	"	1884 "
					20' 8"	3' 3"	"	23' 11"	7' 3"	5' 4"	3' 11"	"	1885 "
					19' 11"	3' 2"	"	23' 1"	7'—"	5' 2"	3' 9"	"	"
					25' 4"	4' 5"	fődött	30' 8"	5' 6"	4' 10"	2' 6"	"	1885 "
					24' 5"	4' 3"	"	29' 7"	5' 4"	4' 8"	2' 5"	"	"
					25' 4"	4' 5"	"	30' 11"	5' 6"	4' 10"	2' 6"	"	1885 "
					24' 5"	4' 3"	"	29' 10"	5' 4"	4' 8"	2' 5"	"	"
					25' 4"	4' 5"	"	30' 11"	5' 6"	3' 10"	2' 2"	"	1885 "
					17' 10"	3'—"	félíg fődött	20' 5"	6' 6"	3' 8"	2' 1"	"	"
					17' 2"	2' 10"	"	19' 8"	6' 3"	3' 5"	3' 10"	"	1885 "
					—	—	"	—	—	—	—	"	"
					16' 11"	2' 7"	nyitott	17' 4"	5' 6"	—	—	"	1885 "
					16' 4"	2' 6"	"	16' 8"	5' 4"	—	—	"	"
					14' 9"	2' 3"	félíg fődött	16' 11"	4' 3"	4' 10"	2' 8"	"	1883 "
					14' 3"	2' 2"	"	16' 4"	4' 1"	4' 8"	2' 7"	"	"
					18' 8"	1' 6"	Cabin	18' 9"	6' 8"	7' 8"	5'—"	Hamburg	? ?
					18'—"	1' 5"	"	18' 1"	6' 5"	7' 5"	4' 10"	"	"
					15' 10"	1' 6"	nyitott	17' 3"	5' 5"	—	—	"	? ?
					15' 3"	1' 5"	"	16' 8"	5' 2"	—	—	"	"
					47'—"	3' 1"	Cabin	51' 4"	7' 0"	—	—	London	? ?
					44' 10"	3'—"	"	49' 6"	7' 6"	—	—	Füred	1882 Young

Jegyzet: A méretek angol láb és hüvelyk.
 A tonna tartalom kiszámítása a következő: vízszint = hossz + fedélzet széle, az eredmény
 egyházasal x széle = 1730.
 A közönséges számok bécsi mérték.
 A dőlt számok angol mérték.

A régi romaiak nyilvános játékaikról.¹⁾

A régi Rómára, az ó-világ e középpontjára fordítván figyelmünket, nem kis érdeklődést kelthet bennünk annak megismerése: hogyan mulathatott az a világváros, melyben évszázadokon keresztül kincs és gazdagság, tekintély és hatalom, művészet és tudomány, erő és nagyság, mint valami középpontban a fénysugarak, kápráztató szingazdagsággal egyesültek. Nem érdektelen dolog a csatákban megedzett marczona férfiakat a közélet terén forogva vagy a mulatságok vidámságába elvegyülve látni. Amott a politikai és magánélet sokszervi viszonyaiba keveredett római látjuk az ő igazi alakjában, emitt szellemi és erkölcsi szükségének kielégítésére czélzó szórakozásai közben lepjük meg. Ez utóbbiakkal ohajtván jelenleg foglalozni, a régi Róma nyilvános mulatságait vesszük szemügyre s ama jelentőségük szerint kívánjuk ezeket méltatni, a mint kisebb-nagyobb mértékben a politikai és a társadalmi életre is kihatással voltak.

A császári Rómában vagyunk. Időszámításunk előtt a 17-dik évben óriási népmozgalom képe tárul elénk. Zűrzavaros kiáltás hangzik szerteszét, ezernyi néptömeg tompa lárma közé száguldó paripák megdöbentő dobogása, uraik előtt rendet csináló rab-szolgák éktelen kiabálása vegyül. A légtér szűrtől porfelleg és a délszaki nap ragyogó verőfénye nagyban hozzájárul, hogy idegen létünkre teljes tájékozatlanságban maradjunk a népcsoportosulás oka és természetfelel. Szerencsére a véletlen és a tömeg szélsője két ifju római közelébe sodor, kik élénk beszélgetésbe merülve, figyelmünket egy épület felé irányozzák s olyasmiről beszélnek az abban történelméről, hogy méltó kíváncsiságunk felébred.

— Quintus! — így szólítja meg társát az egyik fehér tógába²⁾ öltözött, lovagrendűnek látszó, gyürűs ifju. Mi dolog ez? Már innen-onnan egy órája, hogy ide-oda hányatjuk magunkat a tömegtől s még csak a Cirkus Maximust sem láthatjuk, pedig mindjárt az Aventinus hegy tövéhez érünk.

— Igazad van, Gajus testvér, szól az ifjabbnak látszó, egy porköpenyvel a vállán, miről azonnal észrevehetni, hogy utas emberrel van dolgunk. Mióta Arpinumból, jószágunkról megjöttem, annyi időt sem vehettem magamnak, hogy átöltözzem, mert égetett a kíváncsiság roppant cirkusunkat szinről-szinre láthatni s ime, még mindig nem juthattunk hozzá! Pedig e százados ünnepély (ludi saeculares) oly nagyszerűnek ígérkezik, a milyenről csak a gyermekmesékben hallottam. Nemde pompás előkészületek történtek, Gajus, már eddig is?

— Óh igen! Már napok hirdették a nyilvános épületek és szobrok hirdetéshelyein, hogy örök városunk fennállásának százados évfordulóját a lehető fényvel kívánja Augustus és a tanács³⁾ (senatus) meg-

¹⁾ Meg kell itt jegyezni, miszerint ez értekezés megírásánál az a szempont volt előttem irányadó, hogy tanuló ifjuságunknak könnyed modorban irt compendiumot nyújtsak iskolai olvasmányaiknak könnyebb megértése és a hasonló tárgy magyarázatoknak kiegészítése végett. Az előadások keretébe foglalt s a római játékokról szóló összefüggő tárgyi magyarázatokat iskolában egy sem lehet előadni. Magánolvasmányul pedig a római hitéleti régiségtan e része sem fölöslegesnek, sem czéltalannak nem mutatkozik.

²⁾ Toga, hosszú, bokáig érő öltöny, rendszeren fehér gyapjuszövetből. A gyermekek és előkelő hivatalnokok bíborszegélyűt viseltek (toga praetexta).

³⁾ Augustusról történelmileg be van bizonyítva, hogy még akkor is, midőn egyedurnak már általánosan el lőn ismerve meg-megkérdezte a tanácsot és hallgatott rá, mint absolutisticus főrekléseinek hathatós gyámolítására.

ünnepelni. A nép részvételre hivatott föl. Hallgasd csak! Kiveszed-e e zajban a hiradók kiáltozását: «Jöjjetek, lássátok az ünnepélyességeket, a milyeneket eddig még senki sem látott, sem pedig ezután látni nem fog!»

— Tehát még csak most kezdődnek az ünnepélyességek s csak az imént fölkelt nap tanuja e roppant néptolongásnak? szól Quintus.

(Folytatás következik.)

Különfelék.

Ló és velocipéd közt érdekes verseny-küzdelem ment végbe nemrégiben Amerikában. Két ismert velocipédista, Brooks és Woodside, fogadott egy Anderson nevű jó távlovaglóval, hogy 72 óra alatt ők nagyobb utat hajtanak be gépeiken, mint ő lovagolva. Május 31-én kezdődött a verseny (mint a bécsi Sport-Zeitung írja) és mindjárt kezdetben oly erővel haladtak a kerékpározók, hogy az első nap multán Anderson mintegy 30 mértföldnyivel maradt hátrább; a második napon azonban már bágyadtak voltak a kerékpározók, a lovas mind közelebb jő hozzájuk, úgy hogy a nap végeztével már csak 8 mértfölddel volt hátrább mögöttük; a harmadik napon nem igen változott a helyzetök a versenyzőknek egymáshoz, csak a lovas ért kissé közelebb, négy mértföldnyire; a kerékpározók most már teljes erejüket megfeszítve, a még hiányzó három órai időben a kitelhető leggyorsabban hajtották gépeiket, ugyanarra, hogy Anderson nem volt képes őket már beérni, bármint szoritotta is lovát a legnagyobb erőfeszítésre. A kitűzött 72 óra alatt a kerékpározók 957 mértföldet jártak be gépükkel, a lovas pedig 953 mértföldet hagyott hátra. Ime itt is egy bizonyosság arra, a mit nálunk oly nehezen akarnak elhinni: hogy különösen nagyobb távolra mindig mérkőzhetik egy jó kerékpározó jó utban és jó géppel, a legjobb ló és lovassal is, kocsis elé fogott vagy nyerges lóval is.

Vakmerő buvár-uszást szándékozik véghezvinni július 16-án Amerikában Metcalf Villiam, a hírneves angol uszó. Ugyanis a brooklyni hid alatt a tengerfenékre szándékozik lejutni, szabadon uszva, minden biztonsági és buvár segédeszköz nélkül. Ez nehéz feladat, tekintve a 135 angol lábnyi mélység nagy voltát szemben a légzésszünetelhetési idő igen korlátoltságával. Ily mélységre juthatáshoz a sülyedést nagy mérvben kell gyorsítani lefelé uszással; a nagy víznyomás okozta mellszorongást, fülzugást és egyéb sajátos érzelmeket nagy lélekjelenléttel és nagy izomerő kifejtéssel kell elviselhetővé tenni; a teljes önuralmat elveszíteni nem szabad pillanatra sem, mert a mint a vér az agyba tódul, megbénulnak a tagok és az illető veszve van — szóval időszámítási vagy egyéb tájékozatlansági zavarok könnyen bekövetkehetőségén kívül is közel a veszély ily tengermélyben a legjobb uszóra nézve is. Különben Metcalf Villiam azzal is kimutatta uszási önbizalmát és bátorságát, hogy Amerikának legjobb uszói és buvárait kihívta versenyre egy és 10 mértföldnyi távolságra.

Lovaglással 690 kilométer távolságot öt nap alatt hagyott hátra Pressentin nevű huszárhadnagy; Pozentől Bécsig terjedő ezen útjában összesen nyolczer van óráig volt nyeregben s naponta átlag 16—17 mértföldet lovagolt át. Lónak is, de a lovasnak is dicseretére való szép munka volt.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 2. sz.
Aigner Lajos könyvkereskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre 2 frt.
Félévre 4 frt.
Egész évre 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ

PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, IV. kerület, Belváros
Lipót-utca 50. sz.

Kéziratokat vissza nem küldünk

Bérmentetlen leveleket nem tudunk el.

Tartalom: A népiskolai testfejlesztésről. (Hetényi Bódog). — A testgyakorlat fontossága a népiskolában. (Ferenczi István). — Velocipédén a világ körül. (Igali Svetozár) — Az egri velocipéd- és athléta-versenyek. — A régi romaiak nyilvános játékaikról. — Különfélek. — Hirdetés.

A népiskolai testfejlesztésről.

„Unokáink erősebbek, egészségesebbek, gazdagabbak és műveltebbek legyenek mint mi vagyunk.”

Trefort Ágoston.

Folyton hangoztatjuk a modern nevelés általános szükségét s nem akarjuk látni a nevelés természet-szerűségét sem. Hisz még annyira sem jutottunk, hogy a szellem és test párhuzamos fejlődése meggyőződéssé vált volna bennünk. Ezer és ezer iskola nélkülözi a testfejlesztő eszközt — a tornahelyiséget. Ott pedig, a hol megvan, gyakran csak mutatványul áll, az ifju nemzedék vajmi kevés hasznát látja. Csodálatos jelenség ez: hogy midőn nemzeti históriánk minden lapja a hősiesség, bátorság, kitartás, számtalan bajnok óriási erejéről zeng, — példakép állítva ezeket az utóknak: mégis a testi fejlesztés az, mely nemzetünknek legnehezebben tud meggyökereszeni.

Reánk csak a lélek tornázása bír fontossággal; a lélek temploma, a test, összedőlhet, ez általános gondoskodásunk tárgyát még mindig nem képezi. Meddig fog ez a nemzetölő, szomorú állapot tartani?!

Méltán szemrehányás illeti e miatt a társadalmat, de talán nem kevésbé azon tényezőket, kiknek kezébe van letéve az ifju nemzedék üdvössége, az állam legfontosabb érdeke.

A lélek és test tornázásának egyaránt szükségessége már egy évszázad óta általánosan elismert és bebizonyított tény. E kettő párhuzamos fejlesztése nélkül modern nevelés nem képzelhető; s a legkitünőbb tanító is csak fel munkát, — vagy annyit sem végez, ki csak az individuumnak lelkét látja maga előtt. Eltekintve az ifju nemzedék e főbenjáró érdekétől, ily nevelés által a haza legvitálisabb követelménye: erős, egészséges polgárok nevelése, figyelem kívül hagyatik.

De képzelhető-e sikeres nevelés testi fejlesztés nélkül? Erre határozott nemmel felelek. Tizenöt évi működésem alatt szent meggyőződésemmé vált, hogy a test és lélek párhuzamos fejlesztése nélkül észszerű nevelés nem honosítható, a magyarnak annyira szükséges nemzeti önérték helyesen nem fejleszhető. Az

erőben rejlik az önbizalom: elvész az a nemzet, mely önbizalom nélkül neveltetik.

Nyissuk föl szemünket; nézzük meg a mindkét nembeli tanulóserég sápadt arcát; tekintsünk bágyadt testére, desperat testtartására, félénk arcvonásaira — s meggyőződünk nevelésünk helytelen voltáról. Ellenben tekintsünk a szabad tornahelyiségre, az itt uralgó pezsgő életre, a pajzán jókedvre és kedélyességre, az önértékes bizalomra, mely minden arczról sugárzik; az előretörő ambícióra, mely itt neveltetik; a hazafias szellem s nemzeti önértékre, mely itt honát leli — s sóhajtva fogunk felkiáltani: miért nincs ez így ország-szerte! Mert hiábavaló a legnagyobb tudakosság, képzettség, ha nincs meg a tanítóban magasztos pályája iránt ama lelkesültség, mely nélkül a népnevelés munkája csak silány napszám. Eme nélkülözhetlen lekesedés sok lehetetlennek képzelt ügyet gyakran lehetővé tett.

Midőn 1874-ben a vizkeleti államilag segélyezett iskolában a magas kormány áldozatkészsége mellett, tornahelyiséget állítottam, látni kellett volna, mily lelkesedéssel fogadta azt a nép; az egész járásból népvándorlás gyanánt jöttek szemlélni a fiuk és leányok tornázását — a szomszéd falubeli gyermekek irigy szemmel nézték tanuló társaik büszke önértetét. Hát még midőn a gyakorlatra jött a dolog, látva tanulóim testi ügyességét és saját maguk ügyellenségét. Bizony népnevelői büszke önértéssel constatálom, hogy híres volt ekkortáiban Vizkelet községe. A tanítás 10 teljes hónapig tartott s legnagyobb büntetés volt a tanulóra, ha szülői a nyári munka miatt otthon tartották. Ez is a tornázás hatása volt.

Ugyanez történt 1881-ben gróf Draskovich Iván urnál Trakostjánban s 1882-ben gróf Erdődy Károlynénál Onódon, hol szintén teljes tornahelyiségeket állítottam. S a jó példa vonzott.

De vajmi csekély az üdvösségre, ha egy-egy nagy megyében 30–40 iskolában tornázik az ifjuság. Ha van állam, hol a tornászat nemzeti ügy névelő-jára kell hogy emelkedjék, úgy Magyarhon par excellence az. — A tornahelyiség az, mely hivatva van ezen ország lakóit egy egységes érzelmi nemzetté átformítani. A magyar vezényszó és a tornajátékok hatása alatt képződjék a jövőndő magyarság egyedisége és karaktere, nemzeti érzülete és hazaszeretete. A nemzet multja az erő, ugyanaz legyen jövőndő nagyságának, hatalmának bázisa. Igen szépen mondja erre vonatkozólag a német rendszeres és tudományos tornázás megalkotója, Spiess Adolf: „Der Mensch ist darauf angewiesen, sich in Allem auszubilden, und darauf beruht auch Glück und Segen im Leben, beim Einzelnen, wie beim ganzen Volke. Wie vieler ausgebildeten Kräfte bedarf doch der einzelne Mensch, um den An-

forderungen an sich selbst Genüge zu leisten und seinem Staate ein nützlicher Bürger zu sein, wie glücklich ist der Einzelne, der sich reich an Kräften aller Art weiss, wie mächtig ist ein Volk, dass sich in jeder Art von Ausbildung stark fühlt.»

A legutóbbi időben élénk és üdvös mozgalom indult ki a magas kormány kebléből az egészségnek a népiskolában leendő tanítása érdekében. Nem lehet tagadni, hogy már maga a mozgalom is — különösen megyénk nagyérdemű tanfelügyelőjének ezen ügyben történt erélyes felszólalási — sokat használtak és nagyban mozdították elő a magas kormány nemes intencióit, a mennyiben megyszerte nagyobb gond fordították immár a tantermek és tanulók tisztaságára. Helyesen mondja a közmondás: a tisztaság fél egészség.

Azonban ily jótékonyhatású mozgalom sikere csak párhuzamosan a tornázás általánosításával realizálható. Valódi és állandó egészség, lelki és testi ruganyosság, nemes testtartás, bátorság, akarat-erő, cselekvési határozottság, tornázás nélkül vajmi nehezen vagy egyáltalában nem képzelhető. Azért óhajtanó volna, hogy az általános tornázás érdekében is a magas kormány kebeléből induljon ki a jelszó, figyelemzettel és serkentve a társadalmat a tornázás pótolhatatlan jótékony hatására s e téren tőle méltán várható tevékenységre; mert itt főbenjáró állami érdekről van a szó.

Ismerve népnevelésünk még számos bajait; de talán legnagyobb baj a néptanítók silány s minden tekintetben méltatlan díjazása. Ezen szomorú állapot leginkább hátráltatja nemzeti tanügyünk gyorsabb felendülését. Már ezen oknál fogva is belátom s meggyőződtem, hogy a népiskolai testfejlesztés ügye mindaddig csak jámbor óhaj marad, míg az államhatalom azt erélyesebben és nagyobb érdeklődéssel föl nem karolja. A miért is egyelőre következő sürgős intézkedést tartok szükségesnek.

1. Az állami tanítóképzési tornatanári hivatal, mely jelenleg a legtöbb képezdében a segédtanár vagy gyakorlóiskolai tanító kezében van — önálló hivatallá rendszeresíttessék.

A képezdési tornaoktatáshoz elfér egy egész ember, kinek szakavatott működése alatt a jövőd tanító oly módon képeztesse, hogy az ifju nemzedék testi fejlesztését bátran lehessen rá bízni.

A jelenlegi rendszer eredménytelen s okozója az e téren levő indolentiának is; mert ha a képezdéből kikerült tanító tud is tornászni, de a testfejlesztés nevelési hatásáról alapos és okszerű képzésben nem részesülve, az egyes — ezrekre menő — gyakorlatok alatt működő izmok tevékenységét nem ismeri s miután annak folytán nincs tanítási biztonsága, — az ügyszó való lelkesedése is hiányzik.

2. Tűzzön ki a magas kormány évenként bizonyos jutalmakat azon tanítók részére, kik magán uton magukat a tornászati mesterségében tovább képezik s növendékeikkel kedvvel és eredménnyel üzik a tornászati.

Ezen jutalmakat a magas közoktatásügyi m. kir. miniszter ur, a kir. tanfelügyelők ajánlatára — osztaná szét; s a megjutalmazottak neveit azonkívül az országgyűlésnek is tudomására hozná.

Ezáltal a tornászati terén üdvös hatású ambiciós verseny keletkezne; s bizonyára minden tanító igyekeznék ily jutalomra szert tenni, mely rá nézve egyszersmind megtisztelő és megérdemelt dicsé-

ret is volna, s nem kevésbé emelné tekintélyét működési helyén.

Addig is tehát, míg a «Pozsonyi Lapok» nagyérdemű szerkesztőjének, Ardényi Dezsőnek, a malackai járási tanító-kör, reánk nézve öröklemlékeztető ülésén, a «népiskolai zászlóalj» alakítására tett nemes intenciói, fontos s a tornázás általánosítását célzó indítványát*) a magas kormány a nemzettel egyetemben testté váltja, — egyedül ily módon vélem lehetségesnek a népiskolai testfejlesztés országsszerte leendő emelését eszközölni.

Legyen a tornahelyiség egy szabad nemzethez méltó, testet-lelket és erkölcsöt fejlesztő szabad tér, helyiség: hol az ifju nemzedék testben erősödve, lelkében izmosodva, nemzeti érzelemben, vallás- és erkölcsben gyarapodva, Isten dicsőségére a nemzet méltó tagjává neveltesse; öröme a hazának békében és rettenthetlen megvédővé a veszélyben.

Vajha eme hazafias ohajaim és reményeim a nemzet szívének százezeireiben vischangra találjanak; vajha a hatalmas előhaladás, mely a nemzeti cultura minden terén örvendetes módon nyilatkozik — a tornászati is a nemzet közkincsévé emelne!

Hetényi Bódog.

A testgyakorlat fontossága a népiskolában.

Hogy ezen nemes tulajdonok növendékeink lelkében felébresztessenek és megerősödjének; úgy az iskolai testi és szellemi nevelés alkalmával, mint a családi környezetben szigorú rendet kell tőlük követelni; különösen a testgyakorlat vezetésében a rendnek, mint veres fonalnak kell végig húzódnia; minél nagyobb a rend, annál jobb a fegyelem. Továbbá a fentebbi nemes célok elérése végett ki kell irtani növendékeinkből minden oly hajlamot, mely elpuhulás, — nyegleség — vagy éppen kényelem — szeretetre — vezetne; ellenkezőleg fris, erőteljes és munkás életre kell őket szoktatni, s ha a szükség kívánja, kényszeríteni is. Hogy pedig ezen magasztos munkánkat a testgyakorlás ügyes alkalmazása és keresztülvitele igen megkönnyíti, azt bizonyitanom fölösleges.

Testi nevelés nélkül gyermekeink szárandó kinézésű ifjakká csöpörödnek fel, olyanok azok, mint az erőltetve ért gyümölcs. Ebből kiindulva, talán nem minden alap nélkül állíthatjuk, hogy részben a fejletlen testi szervezet az oka annak, hogy midőn ifjaink ujoncz állításra vannak behíva, a szemlélő esodálkozásának és megdöbbenésének ad kifejezést, hogy ily elsatnyult és elesenevészett ifjúságra bizatik a haza esetleges megvédése. No de e tekintetben aggályaink rögtön megszűnnek, a mennyiben a behívott ifjúságnak a legtöbb helyt 12° esetleg 15°/_o-ka válik be hadi szolgálatra, s a többi, mint elsatnyult tömeg, folytathatja munkáját testfejlődés és erő nélkül, önmagának gyenge testi ereje és korlátolt szellemi tehetségének szerfölött való megerőltetése közben. S az ilyeneknél mi a végkövetkezmény? A felelet az, hogy az élet, mely a testileg és lelkileg erős embernek annyi örömet és élvezetet nyújt, az a gyengéknek nyűg s teher, melytől sok esetben szabadulni is ohajtanak.

Hogy társadalmi életünk ezen sötét árnyéka a testi nevelés által el legyen oszlatva, meg legyen világítva: akkor ifjaink nevelése mellett egyik legfőbb gondunknak leányaink testi fejlesztésére kell nem csak

*) Annak idején közölte a «Herkules» is.

irányulnia, hanem hogy őket testileg erőssé is kell tennünk. Legszentebb kötelességünk, mert a nemzet elsatnyulásának egyik fő oka abban rejlik, hogy divatkóros nevelési rendszer mellett felnőnek leányaink testi nevelés, vagyis testgyakorlás nélkül; s ha most mint tükröt elénk tartjuk a nőnek a jövőben való magasabbos rendeltetését, s mérlegetjük azt, rögtön arra leszünk utalva, hogy neveljük a népet, a nemzet erősítésére és gyarapodására testileg erős, edzett s e mellett szellemileg képzett anyákat: mert életerős fának lehet egészséges, szép és fejlődött gyümölcse. Azért serdülő leányaink nevelésében is a főczél az legyen, hogy akkor, midőn minden istenáldotta nap az a szegény leánygyermek is nagy adagokban nyeri a szellemi táplálékot, melyet testfejlesztő gyakorlatok nélkül nem képes fölemészteni, adjunk időközönként nekik alkalmat a szórakozásra s a szellem pihenésére, a rendszeres nő-tornászattal pedig fejlesszük őket természeti rendeltetésüknek megfelelőleg.

Miután hibás nőnevelési rendszer által különösen leány-gyermekeink részesülnek csak egyoldalú szellemi nevelésben, mely által a fejletlen testben a szellemi működés nem hogy élénkítené, hanem a tulajdonságok következtében az megtompul a készítő munkaerő bágyadtsága miatt; ennél fogva a t. tanhatóságok vannak hivatva annak megoldására, hogy ne csak a fiuknál, hanem az összes leányiskolákban is a testi nevelés a szellem-képzéssel együtt kötelezőleg, karöltve legyen alkalmazva; szóval úgy legyenek vezetve, hogy mindenütt a testi fejlődés feleljen meg a természetszerű nevelésnek; s ezen üdvös intézkedések behozatala által a fent vázolt szomorú körülmények megszűnnek s így, úgy a leányok, mint a fiuk testi nevelése által a jövő nemzedék erősítése és edzése s ebből kifolyólag sok nemes lelki tulajdonság fejlődése bizton várható.

A testi nevelés fontossága szempontjából helyi t. hatóságunk tanusított tájékoztatás eljárását akkor, midőn az újonnan épült belvárosi közs. fiú-iskolánál a kívánalmaknak megfelelő torna-termet építtetett, mely el van látva szerelvényekkel; benne a levegő tisztasága s a naponkint felocsolt cserfa-héj egészségi szempontból jótékony befolyással van a tüdőre s általában a test fejlődésére.

Meg vagyunk győződve, hogy t. tanhatóságunk a testi nevelést szem előtt tartva, oda fog hatni és továbbra is törekedni, hogy városrészenként úgy a fiú, mint összes leányiskoláinkban, hol a torna-termek felállítására eddig kivihető nem volt, talál utat és módot, hogy ott ezen égető szükségén mielőbb segítve legyen.

A t. szülők tájékoztatására felemlitem, hogy a testgyakorlat célja nem abban leli megoldását, hogy a növendékekkel hajmeresztő és nyaktörő gyakorlatokat végeztessünk; hanem minden egyes gyakorlat a tornázó testi erejéhez s ebből kifolyólag az izom fokozatos fejlődéséhez van mindig mérve s alkalmazva, s így ezt tudva, a szülők attól való idegenkedése nem szolgálhat akadályul a testi nevelés megoldásának, melyre gyermekeinknek, mint a jövő nemzedéknek, szüksége van. Miért vonnák ezt meg szeretett gyermekeiktől s ez által önmaguk jövő boldogságától? Miért ne engednék gyermekeiket az arra kiszabott időben a tornajátékban és testgyakorlatokban résztvenni? Hisz ezek azon nevelési egyik főtenyezők, melyek által sok nemes tulajdonság fejlődik ki a gyermekben, mint a szellemi és testi munkásság és ügyesség; alaposág és pontosság kedvelése; kitartás a munka befejezésé-

ben; közös játék- és társas és szabadgyakorlatoknál a nemes verseny felébresztése; türelmesség és tanultársai becsülése, szeretete és megkímélése.

Ha a testgyakorlás szakszerű kezelésének ilyen fontos s az egészségre nézve pótolhatlan szerepe van népiskoláinkban: úgy a családi nevelésnek, a népiskolai szellemi és testi neveléssel kapcsolatosan, oda kell hatnia, hogy így ifjuságunk, mint jövő nemzedék, az erkölcsi tisztaság és vallásosság mellett fejlődjék az emberek előtti méltóságban; jellemezze őket férfiúi erő, erély és hősiesség, jellemzilárdság és erős bátorság; minden nemes munkájában vezesse tetterő, fáradhatlan kitartás; hassa át szívet s lelkét a hazaszeretet szent tüze; s így a család és iskola karöltve nevel oly nemzedéket, mely testi és szellemi erőben gyarapodva, kedves hazánk boldogításában s ha szükség kívánja annak megvédésében is mindenkor helyt fog állani.

Ferenzi István.

Velocipéden a világ körül.

Thomas Stevens útjából.

(A Montpellierben megjelenő «*Veloceman*»-ból fordította Igali Szeptovár.)

(Folytatás.)

Az emberek fehér vászonzól készített gatyában járnak, mely térdig ér. E ruha-darab azonban olyan széles, hogy valaki szoknyának is elnézhetné. Magyarország még mindig a jobbágyok és a nemesség hazája: minden paraszt, kivel találkozom, tiszteletteljesen veszi le sapkáját előttem, mintha elismernék nálamnál alantaságukat.

A mezőn asszonycsoportot lehet látni, kik kapával kezökben dolgoznak, ez asszonyok fölött férfiak végzik a felügyeletet. Ez határozottan azon országok erkölcesit juttatja eszünkbe, hol a rabszolgaság divatos. Ezen asszonyok mintegy 200 méternyire dolgoznak az országuttól, de kíváncsiságuk határnélküli. Alig hogy észrevesznek, elhajtják szerszámaikat, előszaladnak oly gyorsan mint lehetséges, hogy mentől jobban láthassák sajátosságos járművet. Magyarországon ugyanis csak alig egy vagy két város közelében lehet velocipédet látni.

Folyton cigánybandákkal találkozom; ez embereknek bőre igen barna, s látásukra a szájalom érzete fog el bennünket. De ezek azért mégis határozottan különböznek azoktól, kiket Amerikában vagy Angliában látthatunk. Ezek rongyokba vannak takarva s utálatosak. Majdnem minden uton-utfélen egy félig vagy egészen meztelen gyerek-csoport iramodik utánam s esdeklő hangon kiáltják: Krajezár, Krajezár! Rongyos kalapjokat kezökben tartják, hogy abba dobjam a pénzt. Ezen cigányok sohasem köszöntek nekem. Ez napbarnította csavargók, kik fekete szemekkel kíváncsian bámulnak rám, — talán azzal dicsekednének, hogy ereikben királyi vér foly, — s a köszönést magának Ausztria császáranak is megtagadnak. Azalatt, hogy gépem nickelezett részét bámulják, szemekben a sovargás tüze ég, — mert ezüstnek néztek. Magyar-Óvár után az ut majdnem hasznavehetlenné lett.

Győrből kiérve, az ut némileg jobb lett, és egy igen mulatságos kis verseny fejlődött ki köztem és egy kis gőzös között, mely a Dunán jött lefelé s tömve volt utasokkal. A gőzös elhagyott; de a hajó utasai

elkezdik lobogtatni kendőiket, s taglejtéssel igyekeznek kitartásra bírni. Már most én hagytam mögöttem a gőzöst. A gőzös a folyón lefelé haladt, melynek folyása igen sebes, de azért addig, míg az út jó, — én vagyok elől. De nemsokára az út köves lett ismét. Midőn Gönyőbe megérkeztem, a hajó az állomáson már ki volt kötve; de azért a hajó utasai és tisztjei mégis elősiettek üdvözlésemre.

Folytatom utam a Duna völgye irányában, s az előttem elterülő zabos táblák élénken eszembe juttatják a Sacramento völgyét Californiában. A faluk tájé-kán csakis ludakat lehet látni, — de mindenfelé. Egyen keresztül is hajtottam, a ludörzö asszony nagy kétségbeesésére, és néhány kis magyar legőszintébb öröme. Neszmély falujában ugy bántak velem, a hogy ezentul valószínűleg igen gyakran lesz velem bánva. A legjobb ágy, melyet számomra adhatnak, egy szénaköteg, mely egy öreg zsákkal van letakarva. De hát ez a vendégágy, mert azalatt, hogy én a jászolban aluszom, a koresmáros és neje a pusztta földön pihennek. A lovak s ökrök egész éjszaka szénát ettek, egy mellettem levő kecskének a nyakára egy óriási kolomp volt kötve, s a bős állat nem unta meg egész éjjel pokoli zajt csapni e csengővel.

Ezen kis falvakban az egyedüli megszerezhető élelmet a fekete kenyér képezi és a fehér bor. Mindez olesó, — nagyon olesó. Hiábavaló dolog volt tejet, vaját, sajtot kérnem. Vátozatlanul csak azt válaszolták: „Nicht, nicht, nicht!“ De hát mijök van? — «Kenyerünk és borunk». Ezen falvak mellett nagy kőbányákat láthatni, melyek telve vannak munkásokkal, kik követ fejtenek, ezen köveket a Dunán lefelé szállítják Magyarhon nagyobb városaiba. Mentől tovább megyek annál több s számosabb cigány-bandákkal találkozom. Minden csoportban egy-egy csinosabb leány van, ki üveg csecsebecsékkel s természetes virágokkal van elhalmozva. E leány a banda kedvence, szemefénye. E kedvenceknek nem kell a nehéz munkákat végezni. E leányok némelyike, daczára setét színének, igazán szép, — szemeik ragyognak, — azalatt, míg én «ezüst» kerekemen tovahajtok. Néha oly nagy a bámulatuk, hogy panaszos kiáltásukat: «krajczár, krajczár» is elfelejtik. E kiáltás elárulja eredetöket, nagyon könnyen azon ország vizshangja gyanánt ismerhető meg, hol az utas örökké a «Baksheesh» kiáltás által van zaklatva.

Neszmélytől keletre az ut meglehetősen s néhány kavics nélkül kellemesnek is volna mondható. A dombok nem nagyon meredek, csak 5 centiméternyi a por és nem nyolez, a milyen uton eddig jártam Ausztria-Magyarországon. Nagyon meleg van, de azért én bátran hajtok a napkelet országai felé. A szerint, a mint Budapest felé közeledem, az utak satnyulnak, a táj dombos lesz. Az egész vidék dombos felületekből áll, melyeken jó karban tartott szőlők vannak. Az ut boros hordókat vivő kocsik által van elárasztva. Délután megérkeztem Budapestre, s elmentem felkeresendő Kosztovics urat, ki a pesti «Bicycle Club» és a «Cyclist's Touring Club» consulja. Ez ur igen barátságos velem szemben, s kitűnően beszél angolul, s ami fő, a velocipédnek fanatikus művelője.

Budapest a kontinensnek talán legsportkedvelőbb városa. Alig hogy megérkeztem, már is körül vagyok véve velocipédisták által, kik kérnek maradjanak velök egy napig. Igali Svetozár, egy igen ismert velo-

cipédista Dunaszekesőrről, ki a nemzetközi világtárlat megtekintése ezéjából van Budapestben, kijelenti, miszerint elkísér Belgrádig, talán Konstantinápolyig! Nagyon el vagyok csodálkozva, hogy Magyarország fővárosában a velocipéd sport iránt ily nagy lelkesültséget találók. Kosztovics ur, ki Angliában is tartózkodott, 1879-ben mutatta be Budapestben az első bicyclit, s jelenleg Budapestnek három egylete van, melyeknek száznál több a tagjok, ezenfelül van még a városban egyetbe nem iratkozott kerékpározó.

Pesten is csak oly szabadságot élveznek mint Bécsben, járhatnak az utcákon. Ezen örvendetes eset részben Kosztovics urnak köszönhető, ki az első gép megjelenése alkalmával azonnal összeállított egy programmszerű menettervet s azt átadta a rendőrség vezetőjének. Igaz, hogy a rendőrség prefectusa is a szó szoros értelmében sportsman, s pártol mindennemű sportot. Az osztrák hadseregben létesíteni akarnak már velocipéd-futárszolgálatot, ez ugy látszik igen jól sikerült a bajor hadseregben.

Este az egylet ebédet rendezett számomra a kiállítási terület kertjében. Kosztovics és egy másik ur tolmács gyanánt szolgálnak, s már most a champagneres üvegek kocczintásánál, villamos világítás mellett, akkor, midőn balról a barna magyar cigányok zenélnek, s jobbról a fekete szerbek hangszerét halljuk, üritjük poharunkat az «Onting» dicsőségére. Európa majd minden országának képviselői megjelentek e nemzetközi kiállításon: Bulgária, Szerbia, Románia népe itt nemzeti öltözetben adott egymásnak légyottot. Ezek közepette itt vannak Magyarhon különböző vidékeinek parasztjai, otthoni ruhájukban. Legszebb öltözéke a horvát parasztnak van. Budapestben magában több a szép nő, mint a mennyi Európa többi városaiban összevéve nines. Társaságuk a legkellemesebb. Ebédelttem egy magyar velocipédista feleségével s az asszony ezt mondta: ohajtana rózsza lenni, melyet én gomblyukamban hordanék világ körüli utamban; azután felteszi nekem a kérdést: eldobnám-e ezen rózsát, ha már egyszer elhervadna? Ezen nők oly kedvesek, hogy a nyugat egy lakója valóban zavarba jön, midőn arról van szó, hogy a bókokkal visztolszolgájon.

De az, a mi legfőbbesébb Magyarországon, az a cigányoknak a zenéje, a mi csakugyan hasonlíthatlan. E zene nem tetszik mindenkinek, vannak kik azt állítják, hogy az nagyon vad s érzélgős, de ez nem az én nézetem. A «Nemzeti szálloda» balkonjáról, hol ezen sorokat írom, a hotel kertjében zenélő cigányok kedves melodiáját hallom, igen szívesen elhallgatnám e zenét egész holnap reggelig.

Budapestben különböző nyelveket beszélnek, a kiállítási vendéglőben szolgáló egyik pinczér azzal dicsekedett, hogy tizennégy különböző nyelvet beszél.

Hétfőn reggel kilenc velocipédista elkísért egész Budapest kijárásaig. Philipovics meg két másik velocipédista egész Duna-Pentelég kísért. E hely 75 angol mértföldnyire van a fővárostól s itt az egylet kapitánya ismét a legszeretreméltóbb módon fogott a vendégeskedéshez. Délutáni menetközünkben, akkor midőn a hőség trópusus, volt Adonyban maradtunk három óráig és egy nagy sportsman érdekes gyűjteményét néztük meg. Volt annak minden a szobájában: óriási puskák és iczi-piczi kis pisztolyok, melyek légyvadászatra alkalmasak, kardok, evedzők, vivő-készletek.

(Folytatása következik.)

Az egri velocipéd- és athléta-versenyek,

melyeket a Magyar Velocipéd Club f. hó 11-én rendezett, a nagy közönség tömeges pártolása mellett folyt le. Azt hittük az előrehaladt nyári saison vissza fogja tartani a közönséget, pedig kellemesen csalódtunk: a közönség, melyben túlnyomólag a hölgyvilág volt képviselve, oly számmal jelent meg az érseki kert középső nagy köröndje (250 m.) körül felállított széksorokon, mely minden várakozásunkat túlhaladta.

A verseny délután 5 órakor vette kezdetét a *megnyitó versenynyel* (1000 m.), melyben I. Klemm-Mayer Aladár 2 : 41¹/₄; II. Szabó Sándor 2 : 41³/₄; O. Schwanda Gusztáv

Ezután következett a *táncugrás*, melyben Göcz Boldizsár, Kelemen L., Horváth B., Vándory J., Kelemen B. és Schwanda G. vettek részt. Három ugrás közül legnagyobb volt: 4 m. 76 cm. Schwanda Gusztáv I., 4 m. 48 cm. Kelemen Bertalan II., 4 m. 29 cm. Vándory József III. A többi ugrás nem ment 4:22 m. felül.

Ezután a *Hölgyek díjáért* mérköztek Vuits J., J. Kaszás I. és Vándory J. A verseny igen érdekes volt; kezdetben Vuits vezetett igen heves roamban, de Vándory csakhamar átvette a vezetést néhány körön át, a mikor is J. Kaszás óriási spurttal megelőzve Vándoryt, biztosította magának a belső kört és gyönyörű végversenynyel első lett. Távolság: 2000 m. I. J. Kaszás István 4 : 14¹/₂; II. Vándory József 4 : 16; III. Vuits István 0.

A verseny végeztével a méltán híres dalkör mutatott be két gyönyörű dalt az ezen dalkörnél szokásos praecisitással.

Most a *lassu velocipéd verseny* vette kezdetét (50 méter egyenes pálya), a melyen Vuits J. és Klemm-Mayer A. vettek részt. Az ügyes velocipédisták igen lassan haladtak előre, mignem Vuits a pálya vége felé kénytelen volt leszállani. I. Klemm-Mayer Aladár, O. Vuits István.

Ezután a *futók akadály-versenye* következett (500 m. 6 deszkafal). Minthogy itt szakavatlan ugrók vettek részt, a rend mindjárt oly veszélyesen bomlott meg az első akadálnál, hogy az egész futóverseny rendetlen szaladgálás és — — bukásokból állott. Csak két versenyző ugrott kifogástalanul. I. Vándory József 3 : 42; II. Székfy Sándor 4 : 6.

Az ezután tartott *műversenyen* Klemm-Mayer Aladár és Vuits István ismert velocipédisták vettek részt. Vuits 10 igen válogatott darabot mutatott be szokott ügyességével, míg Klemm-Mayer A. második lett.

Az utolsó pont volt a *nagy velocipéd-verseny* (5000 m.), mely igen érdekesnek ígérkezett. Részt vettek Vándory, Kaszás, Vuits és Gerstl Sándor. Kezdetben zárt csoportban haladtak, míg egyszerre Vándory állt a field élére és igen sebes hajtásban vezetett; Vuits és Gerstl ekkor kezdtek elmaradni. A 15. körnél meguntta Kaszás a második helyet, nagy erővel előre törve a csapat élére áll, míg Vándory még néhányszor kísérletet tesz első helyét megnyerni. Midőn a harang az utolsó kört jelezte, a spurtolás rendkívülé fejlődött a két erős ellenfél között. Egyszerre értek célhoz de a versenyszabályokban meg volt az a pont, hogy ilyenkor a külső körön beérkező a győztes és így a bíróság Vándory J.-nek ítélte oda az első díjat. I. Vándory J., II. Kaszás I., Idő: 11 : 25¹/₂; II. Vuits J. 12 : 5.

Tekintve azt, hogy a verseny folytonos körpá-

lyán folyt le, hol korlátozni kellett némileg a sebességet, az elért eredmények (utigépekkal) jóknak mondhatók.

Eger város közönsége oly szívélyes fogadtatásban részesítette a Magyar Velocipéd Club tagjait, hogy az egri napok felejthetlenül maradnak emlékezetükbe vésve; és bizonyos: ha Egerben megalakul a velocipéd club, részünkről mindig a legszivesebb támogatásban fog részesülni. És ha valakinek, úgy különösen az egri dalkör t. elnökének és a körébe csoportosult igen buzgó rendező-bizottságnak tartozunk a leghalásabb köszönettel a szíves fogadtatásért és ugyszintén azon kedves családoknak, kik szívesek voltak a tagoknak lakosztályuk egy részét átengedni, mely utóbbi tevékenységben a legszebb példával a cist. apátság járt elől, miért is a nagys. igazgató urnak ezuttal is halás köszönetet mondunk. S. G.

A régi rómaiak nyilvános játékaikról.

(Folytatás.)

— Nem; már a mult éjjel is volt diszkivilágítás és pantomimjáték, a circusi futtatások tegnapi izgalmai után. A tulajdoui képeni pompa, illetőleg diszmenet, melyben Augustus, legfőbb urunk is részt fog venni, most kezdődik a circuban és félek, el is késtünk talán e nagyszerűnek ígérkező látványról. Felséges urunk legjobb ménei vesznek részt a futtatásokban. Már tegnap, ugy hírlik, itt körülöttünk is mondogatják, a zöld párt¹) győzött, azaz Augustusnak zöld tunicába öltözött kocsisai. De, Jupiterre mondom! látom már a circus kőfalát s hallom a tenger zugásához hasonló morajt, szinte kiáltásokat is hallok. mintha ezeryi torok győzelmi rivallgása volna. Sajnálám, ha a máskor oly unalmas, ma azonban oly remeknek ígérkező diszmenetet már nem láthatnók. Moesus, hűséges szolgálóm, Jupiter vezérlett hozzánk! De jó, hogy megtaláltál bennünket! Csak használd tehát vaskos könyökeidet; e lomha tömegben a magunk emberségéből nem igen haladhatunk előre.

— Hála az isteneknek, ezénál vagyunk, Gajus! De hogyan jutunk most be? Nézd csak, mint tengerár, ugy özőnlík a nép, minden bejáró zsufolásig tömve emberrel; az árusok nem találnak helyet a tornácokon, a ledér tánczosnók kénytelenek vesztleg maradni s ime, még az oszlopfők és arkádok is telvék utcagyermekkel!

— Mig szolgálóm bemutatja a belépti jegyeket és ülőpárnákat vásárol számunkra a márványpadokra, addig frissítőkről gondoskodjunk, mert, ha bejutottunk, bajosan jöhetünk ki helyünkről s legalább is delestig lesz látnivalónk odabenn. Szerencsére, épen ott látok egy mellékajtot! Bejáratát nem lepte még el annyi ember, mint a többit, tolakodás nélkül bejuthatunk rajta. Menjünk!

Mig ifjaink belépti jegyeiknek (tessera) bemutatásával s helyeikre való vergődéssel, melynél a kalauz (designator) van segítségökre, bajlódnak, előzzük meg őket és vessünk egy pillantást a circus belsejébe.

* A versenyszekereken ülő kocsisok ruhájának (tunica) színe piros, fehér, kék vagy zöld volt; e két utóbbi szín ez ünnepélyek alkalmával hozatott be s lett ezentúl állandóvá. Az egyes színekhez fűződő rokon vagy ellenszenv alapján külön-külön pártok (factiões) alakultak, melyeknek esztelen tombolásáról alább lesz alkalmunk szólni.

Hosszu, kerülék alaku köépületet látunk magunk előtt, melynek hossza mintegy 600 méter, szélessége körülbelül 200 méter lehet. A csillámkő és aranyos poronddal behintett pályatér körül széles és mély árok terül, melyen innen korlással elkülönítve kezdődnek az ülősorok köröskörül menetelesen fölfelé haladva, úgy, hogy az utolsó ülősorok épen a háromemeletnyi külső falazat arkádjaihoz simulnak. A falak roppant nagyságu, négyszögü kövekből, az ugynevezett travertin mészkőből oly módon rakvák össze, hogy külső pántok és vaskapcsoknak nyoma sem látszik. Szorosan egymáshoz illenek az óriási koczkák, mintha nem is emberkéz rakta volna össze azokat. Ha széttekintünk a pályatérre, az első pillanatra leköti figyelmünket egy tárgy, melyet a legtöbb ember látható elragadtatással szemlél, egy gyönyörű, 28 m. magas obeliscus, melyet a napisten tiszteletére éppen a most folyó ünnepi játékok alkalmából Augustus császár állíttatott föl a circuspályát két részre osztó, majdnem 2 méter magas és igen hosszú kőfal (spina) közepén. A ragyogó fehér márványgúla a nap sugárait csillámló fényvel veti szerteszét s a nap izzó képe egy vakító fényű aranykorong gyanánt verődik vissza sima felületéről. Elragadóan pompás látvány! Ez obeliscustól jobbra és balra a kőfalon, bizonyos távolságban, egymástól istenek képszoibrai és oltárai helyezvék el, hogy azokon időnként áldozatokat mutathassanak be. A kőfal két vége felé láthatók az ugynevezett tojástartók (ovarium) is, hét nagy kő egy oszlopra rakva, melyeket egy-egy körülfutás alkalmával egyenként szedegetnek le, hogy a körülfutások számát el ne téveszszék, hétszer kellvén körülfuttatni a fogatokkal a pályát. A circus éjszakeleti, felső vége félkört képez diadalív alaku kapuval, mely a győző kivonulására levén szánva, győzelmi kapunak (porta triumphalis) nevezetik. Az ellentett oldalon, a mellékbejárókat képező bástyafele tornyok (oppida) között, terül el egy félkör alaku, rekeszre osztott és különállónak tetsző épület, melynek közepén, a győzelmi kapunak megfelelőleg, szintén diadalív-fele kapu van, a melyen a circusi diszmenet tartja bevonulását s neve épen ezért diszkapu (porta pompae). Ennek két oldalán vannak az említett rekeszek (carceres), máskép istállók, melyekben vasrácsú ajtókkal elzárva tartatnak a versenyfuttatás megkezdéseig a versenyben résztveendő lovak.

Ha e carcerek mellől végig tekintünk, úgy találjuk, hogy nem ok nélkül van elszakítva a bástyatornyok között félkört képező épületesoport a circus végétől, mert ez által a kiindulás minden pontról egyenlő távolságban eszközölhető. A kőfal végén álló s a czélt jelölő kőoszlop (meta) ugyanis, ez épületesoport minden egyes rekeszétől egyenlő távolságban lévén, mintegy a képzeletben kiegészített kör középpontját képviselhetné. Ha már most ezen metának megfelelő egyenes vonalban, melyet egy krétával fehéritett kötéllel (spinea alba) jeleznek, történik az indulás és ennél is állapotnak meg a visszatérésnél, világos, hogy a pályát minden versenyző egyenlő hosszúságban futja be s az indulás alkalmával egy hajszálnyi előnye sem lehet, akár a lovasnak, akár a kocsisnak vagy gyalogfutónak. Ha mindezekhez a porta pompae és carcerek fölött kiugró erkélyzetet, melyről a praetor vagy a játékrendező adja meg a jelt a verseny kezdetére s a baloldalt elhelyezett nyílt császári páholyt (pulvinar), a magistratus és a senatorok helyei fölött, hozzávesszük: meglehetősen képet nyerünk a Circus Maximus beosztásáról s némileg alakjáról is.

Térjünk immár vissza ismerőseinkhez, a kikről tudunk már annyit, hogy lovagrendi családból származott testvérpár. A kalanz kijelölése szerint elfoglalták immár helyöket éppen a senatorok mögötti első sorban²⁾ jelöl annak, hogy jó családból valók.

A kit az imént Quintusnak hallánk szólíttatni, látható elragadtatással tekint szét az ünnepi ruhába öltözött roppant tömegben, melyet első pillanatra száz-ezernél többre becsülhetni. Csakhamar odaszól bátyjának:

— Valóban, pompás látványt nyújt ma a circus, testvér! Ily nagy tömegben még nem láttam itt ennyi embert. Nézd, mily ragyogó minden! Még a circus homokja is csillog a ráhintett csillámkőportól s az itt-ott közbeszórt aranyos homoktól. A roppant magas obeliscus is vakító fehér fényvel ragyog. A senatorok teljes díszben ülnek biborszegélyű öltönyükben helyökön. A mi sorainkban is ragyog a lovagok tógáinak hősziene. Csak én szégyenkezem itt melletted poros köpenyemben s félek, hogy ha az ünneprendező meglát, kiutasít.

— Sohse félj attól, öcsém! Sokkal jobban el van most foglalva mindenki a látóivalókkal s az ünnepély fénye is kápráztatóbb, hogysen — különben tiszteletes — öltönyöd szemet szurhatna valakinek. Én most annak örülök, hogy a diszmenet csak még ezután fog felvonulni s így a legérdekesebb látványok egyikére idején érkezünk. A kürtösök serege jelenti már a diszkapunál, hogy a marhavásártérre is (forum boarium) áthaladott a menet. Karban és egyenként harsogják: «Jön a diszmenet!» «Kezdődik az ünnepély!» «Itt a felséges Caesar!» Quintus, vigyázz, nehogy a kíváncsiak helyedről letaszítsanak és súlyosan megsérülj! Ime! Virágszóró leányok nyitják meg a menetet. Mily fölséges virágillat balsamosítja a levegőt! Szinte fölfrissül az ember e tikkasztó hőségben! Nézz csak oda! Valóban alig hiszek szemeimnek! Hóféhér paripáktól vont arany kocsiiban jön maga a bíborba öltözött felséges ur. A lovakon Augustus kedvencei, kis gyermekei ülnek. Mily pompásan néznek ki habos, fehér selymü, biborszegélyű kis tógáikban, virágkoszorúval fürtös fejecskejükön! De maga Augustus is, Jupiterre, isteni alak! Talpig arany himzésű bíbor tógába van öltözve, elefántesont joggal kezében, melynek hegyén büszkén terjeszti szárnyait egy rubinszemü arany sas. Mily szép az a drágaköves, arany tölgyfakoszoru is, melyet urunk feje fölött kedvencz rabszolgája tart!

De nem hallhatjuk tovább Gajus lovagnak elragadtatásában mondott szavait, mert elnyeli azokat a százezernyi torokból elötörő örömmujongás és a meglepetésnek önkénytelen elötörő fölkiáltása. A fuvolák lágy zenéje s a trombiták harsogása elvész az öröm általános kitörésében, mint gyermeksisírás az égi háboruban. Augustus fenséges alakját kíséri figyelemmel minden szem, őt üdvözli minden ajk. Így felejt el a római nép a szabadságot, ha érte cserébe a circus pompáiban és izgalmaiban gyönyörködhetik. Augustus férfias alakján a felmagasztosultság hatása látszik, szeméből a nagy lélek biztos öntudata sugárzik. Tetszik neki

²⁾ A helyeket illetőleg a pályatérhez alul legközelebb eső helyeken, régente podium volt a neve, a hatósági személyek és a tanács tagjai foglaltak helyet. Az ezek után következő 14 sor a lovagrendé volt. Azután tarka összevisszaságban az alsóbbrendű (capite censu) polgárság és az ugynevezett csőcselék következett (vulgus). Nők vegyest ültek persze a rangjukbeli férfiakkal, kivételt Vesta papnői képezvén, a kiknek tisztelethelyül a legelső sor tartatott fenn.

ezen őrzőgömbölés. Nagyraevő lelkének egyik legfényesebb álmát látja megvalósulva, mióta felséges czürmel illetik s mintegy önként egyedurnak ismerik el. Szívében ő is éppen úgy ujjong, mint a nagy tömeg, bár szoborszerű alakján és márvány arczán egy izom se rándul. Körülötte fehér tógába öltözött cliensek, utána egy sereg patricius és lovagrendű ifju szélesebb és keskenyebb biborszegélyű tógába öltözve. Majd a lánczoló ifjak serege jön. Derekukon bronz övvel átszorított bíbor tunica van, fejökön bronz sisak, melyet lófark vagy struczotoll ékesít, oldalukon czifra művü karddal, kezökben pedig hosszú dárda, s így lejtik művészi tánczukat (armata saltatio), melyben az erő az ügyességgel, a biztosság a határozottsággal versenyezni látszik. Megis tapsolják őket s nem egy helyen egész virágzapor hull elismerésül rájuk. Szerényen meghuzódva, de önérzetes nyugalommal jönnek ezután egy csapatban a viaskodni (luctatores) és ökölkel küzdeni (pugiles) készülők, csupán egy bőrkötény-féle ruházattal csipőjükön, melyen kívül egész ruhátlanul látattják olajjal bekent hatalmas kar- és lábizmaikat. Utánuk egy nagy csoport satir és silen, szeszélyesen vagy igen hiányosan öltözve: felszeg kinézésű alakok, kik rúttul vigyorgó ábrázatukkal és pajzán szemtelenséggel ingerlik kaczagásra a nézőket, gunyolódván az ünnepi menetben résztvevők komoly fontoskodása fölött. Ezeket hosszú, uszályos öltözetben, leomló fürteiken babérkoszorúval, a zenészek követik, kik mindannyian Apolló Musagetes*) példájára komoly méltósággal pengetik elefántcsont citheráikat. Ezek után czifrán öltöztetett gyermekek közelednek egy kis csapatban, az áldozatokhoz szükséges jó illatu füstölőket hozván. Majd az áldozati állatokat vezetik elő: bömbölő marhát, reszkető szarvast, ugrándó kecskét vagy dühöngő vadkant, a mint az egyes istenség tiszteletére a szertartási szabályok előírják. Egyszerre mintha pillanatszerű megilletődés szállná meg az ezerekre menő tömeget, elhal az ujjongás, nem kelt kaczagó viszhangot a satirok pajzán tréfa; teljes szépségében élvezhető a melakus zene. Megmagyarázza e szokatlan elcsendesülést ismerősünknek, Quintusnak önfelelt felkiáltása: «Az isteneket hozzák!» S valóban a 12 főistenségnek papjaitól körülvevő s 12 külön kocsin hordott márványszobrát bámulhatja vallásos tisztelettel a közönség. Legelől a főpap (pontifex maximus) tiszteletreméltó alakja látható hosszú uszályu fehér selyem ruhában, körülveve segédpapjaitól (pontifices). Az első s leggazdagabb aranyozásu három szekéren (tensa) Saturnus, Janus és Jupiter főistenségek képszojai láthatók. Mindenik előtt saját papja halad. Jupiter aranyos diszben ragyogó képszobra, mely fehér márványból készült és pompás elefántcsont oszlopokon nyugvó bíbor mennyezet alatt egy arannyal áttört drága selyem vánkoston (pulvinar) nyugszik, két hatalmas szelidített oroszlán vonja. Az oroszlánok kormányzója egy consul, ki megkoszorúva foglal helyet a kocsin. Az áhitat egy nemével üdvözli a legfőbb istenséget a tömeg. A virágzapor módra hull e rendkívüli fogatra s boldog, ki csak egy pillanatra is megláthatja Jupiter képmását. Saturnus kocsiját elefántok, Janus és Marsét előkelő ifjak vonják, kiknek apjuk is, anyjuk is él. Mars isten körül, kit Romulus és Remus nemzője s Róma atyja gyanánt tisztel a hagyomány, papjai a saliak lejtének tánczot. Tizenketten vannak. Mindeniknek balkarján

*) Apollót, a költészet istenét, mint a muzsák vezetőjét hosszú uszályos ruhával, fején babérkoszorúval és kezében lanttal ábrázolják.

egy szent paizs (ancile) látható, melyek közül egyet a monda szerint Numa Pompilius király kapott egyenesen Mars isten kezéből s a melynek megőrzéséhez Róma fenmaradásában való hit fűződik. Hogy az igazi annál nehezebben veszhessen el, 11 hozzá hasonló paizsot készítettett Numa s őrizetökre külön papirendet szervezett, kiknek neve a Mars Isten ünnepein és körmenetein (mart. 1—19) lejteni szokott tánczról salii lett. Az ancilákat egy jobb kezökben tartott érez rudaeskával időnként meg-megütik, hogy tánczukhoz az ütem se hiányozzék. Mars isten és tánczó papjai, mint a birodalmi zálog letéteményesei, nagy tetszés tárgyai. Mindenfelől taps és örömrivallgás üdvözli az örök város hadainak örök istenét.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

A Magyar Velocipéd Clubnak f. hó 2-ik és 3-án igen érdekes vendége volt. Egy lengyel előkelő család ivadéka, báró Biskupszky Ferencz, egy 31 éves erőteljes egészséges férfi, jelenleg egy angol bicycle gyár gépész-mérnöke, különben tartalékos főhadnagy, tett látogatást Hamburgból. Mult ősszel midőn Kaszás István, a «M. V. C.» tagja, európai körutja alkalmával Hamburgban járt a többek közt megismerkedett vele és ígéretét vette, hogy Budapesten meglátogatja. S mint gentleman ember, meg is tartotta. Utjának leírása igen érdekes. Röviden csak ennyit jegyezhetek fel az egészből: ugyanis márczius 15-én indult Cörsörön át Koppenhágába, onnan Schlesvigen át vissza Hamburgba. Ezután a következő nagyobb városokat érinté: Bréma, Köln, Cassel, Hannover, Magdeburg, Lipsce, Drezda, Prága és Bécs, s most, a helyett, hogy directe jött volna Budapestre, Bruckon át Grác, Laibach, Trieszt és Pola s innen hajón Konstantinápolyba ment, mert mint mondá: «könnyű a rövid és szép egyenes uton valahová elmenni, hanem ha az ember már valahová megy, menjen úgy, hogy kifizesse magát az egész ut» és ez okból tett oly óriási körutat és így nemcsak szép és bájos hazánkat, hanem a Balkáni félsziget vadregényes vidékeit is meglátta. Konstantinápolyból velocipéden, Drinápoly és Sophián át, Cetinjebe ért; itt a montenegrói fejedelem kihallgatáson fogadta s kalandjait elbeszéllette vele s végre egy nagy esomó dohánnyal megajándékozta. Cetinjéből Raguzán, Mostár, Spalato, Gospic, Fiume és Zágrábon át Budapestre július 1-én érkezett, a hol Kaszás vendége volt egész tartózkodása alatt. Nem győzi eléggé átkozni a boszniai és montenegrói utakat, a hol többet tolt, mint ült gépen. Budapesten 2 napi, mint mondá igen kellemes tartózkodás után, melyet nagyban elősegített az a körülmény, hogy két igen kedves és vendégszerető családnál töltötte szabad idejének legnagyobb részét, vasuton ment Bécsbe, a honnan Brünn, Krakó, Boroszló, Posen, Insterbury, Pilsit és Rigán át Szt. Pétervárra indul, innen pedig hajón Stettinbe a honnan ismét gépen Éjszaknémetországon át Angliába, hova terve szerint szeptember végén érkezik. Utja eddig 3700 kilométer s valószínű, hogy ugyanannyi jön még hozzá; velocipédje gyönyörű szerkezetű, minőket mi budapestiek eddig nem is ismertünk, az ugynevezett Singer-féle «Matschless»-gépek, melyeket igen dicsér a rajtuk alkalmazott gummi szerkezet miatt;

mint hallom több budapesti collegánk már rendelt is e fajta gépekből s majd meglátjuk, hogy vajjon olyanok-e, mint a hogy dícsérte őket kedves vendégünk.

Babylas lovag.

Uj versenypálya. A magyar athletikai club az iránt folyamodott a fővárosi tanácshoz, hogy engedjen át városligetben 1000—1200 □ öl kiterjedésű területet állandó gyakorló és versenypályára. Mint legalkalmasabb helyet e célra azt jelöli ki, melyen a közmunka és közlekedési miniszterium pavillonja, illetőleg a képcsarnok állott. A területet 30 évre kéri s arra diszes csarnokot, tribunet, stb. szándékoznak építeni, melyek a 30 év letelte után a főváros tulajdonába mennének át. A kérelem azokkal az előnyökkel okoltatik meg, melyek a testedző sport gyakorlása által a fiatalságnál eléretnek.

A szabadkai torna-egylet augusztus 1-én tartja meg a Palieson negyedik országos torna és athletikai viadalát. A versenyek rendkívül érdekeseznek ígérkeznek. A nagy bizottság élén Birkás Gyula egyleti elnök és Parcsotich Felix főispán állanak. A magyarországi torna-egyletek szövetségének tagjai Szilágyi F. Lajos vezetése alatt, rándulnak le Pálicsra. A tornász-ünnepély következő sorrendben folyik le: Julius 31-én (szombaton) a vidéki tornászok fogadtatása és elszállásolása. A versenyek augusztus 1-én (vasárnap) tartatnak meg. Ezek közül kiemeljük Balogh Dezső bajnokjelölt versenyét, kinek egy 15 km távolságot 55 p. 42 mp. belül kell megfutnia. Ha e bajnoki mértéket eléri, Magyarország bajnokává avattatik fel. Schwanda Gusztáv 3 km. távolságot fog beuszni. Ezenkívül lesz még nemzetközi gyorsuszás 100 m. távolságra (idő 1 p. 32 mp.) Bajnoki kardvívás, védő: Fellegi Antal. Nemzetközi sík (futás) verseny. Távolság 1 angol mértföld. Bajnoki korlát és nyújtó tornázás. Védő: Kükemezey Árpád. A vasparipások a hölgyek díjáért fognak küzdeni. Nevezési zárnap július 18-án esti 8 óra.

Tornaünnepély Ajnácskőn. A «budapesti tornaclub» augusztus 1-én az ajnácskői fürdőhelyen, Báró Kemény Gábor minister birtokán dísz- és versenytornázást rendez. Rendező-bizottság: Ebeczky Jenő, Ruh Géza, Pap Árpád, Brooser Mór, Pozdech Gyula. A tiszta haszon a tornacsarnok építési alaphoz esatoltatik. A műsor a következő: I A jelenlévő tornászok és bicyelisták felvonulása. II. Szabadgyakorlatok Ruh Géza művezető vezetése alatt a budapesti torna-club tagjai által bemutatva. III. Csapatornázás. 3 csapat. 1. csapat bak előtornász Brooser Mór, 2. csapat nyújtó előtornász Pozdech Gyula, 3. csapat magasugrás előtornász Ruh Géza. IV. Versenytornász és mű kerékpárverseny: 1. Nyújtó-verseny-tornászás, 2 előirt és 1 választott gyakorlat. 2. Verseny rúdugrás, deszkatáv 2-50 m. első ugrás 1-60 m. 3. Verseny-súlydobás távolba 12 kg. vasgolyó, 3 dobás. 4. Távolutugrás. 3

ugrás, hátraesés érvényteleníti az ugrást. 5. Sikfutás 200 m. távolra minden másodperc 32 m. p. alúl egy pont. (A díj csakis akkor adatik ki, ha a távolság 32 m. p. belül futtatik be.) 6. Műkerékpárverseny, (csak 1 díj). — Minden versenynél az I-ső díj egy koszoru és oklevél. II-ik díj koszoru oklevél nélkül. Versenyezhet minden magyarországi testgyakorló egylet tagja. Nevezések a helyszínen történnek. V. Szabad-tornázás a nyujtón.

Bécsi velocipéd-verseny. 1886. évi július 4-én a következőleg folyt le: 1. *A megnyitó versenynél* 8 versenyző közül Klomser «A. a W. C.» tagja győzött, 2000 m. távol, 4 p. 20 mp. alatt. 2. *Kétkerekű biztonsági versenynél* 4 versenytárs között első lett Aigner C. O. a müncheni «B. Cl.» tagja, 3000 m. 6 p. 18³/₅ mp. 3. *Háromkerekű versenynél* 4 pályázó között Sild A. «R. Cl. Wanderer» tagja lett győztes, ki a budapesti versenyen is első díjat nyert, Vermes Lajos harmadik lett. 4. *Egykerekű velocipéd versenyben* O. Eberlein a «W. C. Cl.»-tól győzött G. Schreiber ellen. 5. *két ülésű háromkerekű velocipéd versenynél* Sild A. és Wannieck O. nyerték az első díjat, 3 más gép ellen. 6. *10 kilometer verseny.* 7 versenytárs között első Milanich R. 20 p. 44³/₅ mp. alatt könnyen győzve, harmadik lett a magyarországi bajnokjelölt Gericke, Vermes Lajos utolsó. 7. *Velocipéd vadász verseny,* akadályokkal első lett nyolcz ellenfélle szemben Lohr A.

Jégpálya az iskola udvarán. München városában a lefolyt télen egyes iskolák udvarán jégpályát létesítettek, miáltal a korcsolyázás testedző gyakorlatainak élvezésére a szegény gyermekeknek is megadott az alkalom.

HERKULES-KÖNYVTÁR

Szerkesztik:

Porzsojt Jenő és Porzsojt Kálmán.

Eddig a következő kötetek jelentek meg és kaphatók **Aigner Lajos könyvkereskedése** útján valamennyi könyvárusnál:

- I. **A magyar labdajátékok könyve,** képekkel. Irta Porzsojt Lajos.
- II. **A korcsolyázás kézikönyve,** számos rajzzal. Irta Porzsojt Jenő.
- III. **Vitorlás balandok.** Irta Szalay Imre, országgyűlési képviselő.
- IV. **A sport-világból.** Elbeszélések és versek illusztrálva. Írták: Adorján Sándor, Balázs Sándor, Balog István, Oláh Miklós, Porzsojt Kálmán, Szabó Bandi és Sziklay János.
- V. **Montpelliertől Budapestig velocipéden**
A szerző arcképevel. Irta Igali Szvetozár.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca
1. sz. Aigner Lajos
könyvkereskedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre . . . 2 frt.
Félévre 4 frt.
Egész évre . . . 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két ha-
sábos petitsorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA: **AIGNER LAJOS.****Szerkesztőség:**

Budapest, IV. kerület,
Belváros, Lipót-utca
50. szám.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmentetlen leveleket
nem fogadunk el.

»ACHILLES« VELOCIPÉD- ÉS CSÓNAK-EGYLET, AZ »ARADI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »BALATON-EGYLET«, A »BEREGSZÁZI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »BUDAPESTI KERÉKPÁR-EGYLET«, A »BUDAPESTI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »BUDAPESTI TORNA-EGYLET«, A »BUDAPESTI VASPARIPA-EGYLET ELŐRE«, A »DEBRECZENI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »DEBRECZENI TORNA-EGYLET«, »ELSŐ MAGYAR VÍVÓ-EGYLET«, A »FERTŐI CSÓNÁKÁZÓ-TÁRSASÁG«, A »GYŐRI CSÓNÁKÁZÓ-EGYESÜLET«, A »KASSAI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »KOLÓZSVÁRI ATHLETIKAI CLUB«, A »KOLÓZSVÁRI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, »FŐVÁROSI VÍVÓ-CLUB«, A »KÖRMENDI ATHLETIKAI CLUB«, A »KUNSZENTMÁRTONI CSÓNÁKÁZÓ-KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »MAGYAR-ÓVÁRI TORNA- ÉS VÍVÓ-EGYLET«, A »MAGYAR VELOCIPÉD-CLUB«, A »MAROS-VÁSÁRHELYI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »LÉVAI TORNA- ÉS VÍVÓ-EGYLET«, A »MAROS-VÁSÁRHELYI TORNA-EGYLET«, A »NAGY-BÁNYAI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »NAGY-ENVEDI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »NAGY-KANIZSAI TORNA-EGYLET«, A »NAGY-KÁLLÓI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »NEMZETI HAJÓS-EGYLET«, A »NEPTUN BUDAPESTI EVEZŐS-EGYLET«, AZ »Ó-BUDAI TORNA-EGYLET«, A »PANNONIA CSÓNÁK-EGYLET«, A »POZSONYI HAJÓS-EGYLET«, A »POZSONYI TORNA-EGYLET«, A »PRIVIGYEI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »RIMASZOMBATI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »SÁTORALJA-UJHELYI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »SÁLGÓ-TARJÁNI VASPARIPA-SZÖVETKEZET«, A »SELMECI AKADÉMIAI ATHLETA-CLUB«, A »SOPRONI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »SZABADKAI TORNA-EGYLET«, A »SZARVASI KORCSOLYÁZÓ-KÖR«, A »SZEDEDI CSÓNÁKÁZÓ-EGYLET«, A »SZEDEDI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »SZEDEDI TORNA-EGYLET«, A »SZÉKELY-UDVARHELYI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«, A »SZÉKESFEHÉRVÁRI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET« S A TEMESVÁRI KORCSOLYÁZÓ-EGYLET«

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ö nagyméltósága 47,020. számú rendeletével ajánlja e lapot Magyarország összes tanintézetének.

Új korszak a „Herkules“ életében.

(Olvasóinkhoz.)

A mai szám egy új korszakot jelent lapunk életében, még pedig — reméljük — egy virágzó korszakot. A „Herkules“ a mai számtól kezdve **Trefort Ágoston** vallás- és közoktatásügyi minister engedélye folytán a **m. kir. egyetemi nyomdában** fog készülni, a mi által nemcsak a szép kiállítás, de a pontos megjelenés is biztosítva van. Ezenkívül a lap **önálló adminisztrációt** kap, mely a szerkesztőség direct felügyelete alatt állván, a hibátlan pontos expeditióért ezentúl jót állhatunk s az esetleges reclamatiókat egyenesen a szerkesztőséghez kérjük küldeni.

A lap terjedelme és tartalma is gazdagabb lesz ezentúl: negyedévenként többször **másfél iven** fog megjelenni a „Herkules“ és tartalmában kiterjed a testgyakorlatok és testedző sport minden ágára.

Jeles munkatársaink számát tetemesen megsaporítottuk s érdekes képekkel is élénkítjük a lap tartalmát.

Kiváló figyelemben részesítjük a

testgyakorló egyletek

működését s ez alkalommal is felhívjuk azon testgyakorlati- és sport-egyleteket, melyek a „Herkules“-t hivatalos közlönyükül választották, hogy tevékenységükről lapunkat minél gyakrabban értesítsék.

Lapunk egyik főczélja lévén a

testgyakorlati oktatás

emelése, az **iskolák tornatanítására** nagy gondot fordítunk, sőt a jövő tanévtől (vagyis szeptembertől) kezdve minden számban **tornaórarendet** közlünk úgy, hogy a népiskolai és a középiskolai tornatanárok minden tornaóra kimerítő útmutatást kapnak a „Herkules minden számában.

Hogy az **iskolai testgyakorlás** érdekében mily munkásságot fejtett ki lapunk eddigé, annak illusztrálására minden reclam helyett álljon itt **Trefort Ágoston** vallás- és közoktatásügyi minister **körrendelete**, melyet az ország összes tankertületi főigazgatóihoz és tanfelügyelőihez intézett:

47,020. szám.

A „Herkules“ című testgyakorlati hetilap, szerkesztik Porzsolt Jenő és Porzsolt Kálmán, eddigi fennállása után olyannak bizonyult, mely a maga nemében **szakirodalmunkban huzagot pótol, ennél fogva terjedése kívánatos.**

Felhívom tehát címet, hogy hatáskörében az iskoláknak s azok előljáróinak ajánlja a szaklap megrendelését. Az állami és államilag segélyezett iskolák megrendelhetik költségvetésükből. A felekezeti iskoláknak ajánlani lehet a megrendelést.

Kiterjed e jól szerkesztett szaklap első helyen a tornázásra, azután a korcsolyázás, csóna-

kázás, vívás és velocipédezés köreire. A lap kiadója Aigner Lajos budapesti könyvkereskedő; hozzá kell intézni a megrendeléseket. (Ára negyedévre 2 frt, félévre 4 frt, egész évre 8 frt.)

Trefort s. k.

Hogy pedig a **testgyakorló egyletek** érdekében mily munkásságot fejtett ki lapunk, annak jellemzésére csak azt hozzuk fel, hogy a „**Herkulest**“-t **48 egyesület választotta hivatalos közlönyül.**

Újabban a következő négy egyesülettől érkezett szerkesztőségünkhöz hivatalos átirat:

A „*Herkules*“ tek. szerkesztőségének

Helyben.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a „Magyar velocipéd club“ választmánya a „Herkules“-t hivatalos közlönynyé választotta.

Tisztelettel
NAGY GYULA,
titkár.

A „*Herkules*“ tek. szerkesztőségének

Budapesten.

A „Pozsonyi tornaegylet“ a „Herkules“ testgyakorlati közlönyt hivatalos közlönyül választotta.

ANDREJCZÓ TIVADAR,
egyleti titkár.

A „*Herkules*“ tek. szerkesztőinek

Budapesten.

A „Temesvári korcsolyázó egylet“ választmánya a „Herkulest“-t az egylet hivatalos közlönyévé választotta.

DR. PARLAGI MÁRTON,
a „T. K. E.“ elnöke.

A „*Herkules*“ tek. szerkesztőségének

Budapesten.

A „Székely-udvarhelyi korcsolyázó egylet“ választmánya a „Herkules“-t hivatalos közlönyül választotta.

szabó DÉNES,
elnök.

KOVALICZKY ANTAL,
jegyző.

Ezek után tehát tisztelettel kérjük a művelt magyar község erkölcsi és anyagi támogatását.

PORZSOLT KÁLMÁN,
a „Herkules“ felelős szerkesztője.

Meleg sport.

„Ég a napmelegtől a kopár szík sarja, tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajta; nincs egy árva fűszál a torzs közt kelőben; nincs tenyérynai zöld hely nagy háttár mezőben“ . . .

Ezekkel a hangulatos sorokkal írja le Arany a „Toldi“ első énekében a meleg nyári napokat s lehetetlen, hogy eszébe ne jusson a mostani meleg napokban a sportsmaneknek, kik a „drót lovon“ kerekedik az országútakat vagy árnyéktalan vizeken húzzák az evezőt.

Igazi elmélkedésre való idő, melyben valóban kevés testgyakorlat van, a melyhez hozzáfogni kedve van a sportsmannak.

De hát két hónapot elveszni hagyni nem szabad a testedzésre nézve; mert két hónapi tespedés a jól képzett testü férfinak és ifjúnak sem válik egészségére, hát még annak, ki folytonos testedzésre van utalva.

Igen fontos kérdés tehát, hogy vajjon a meleg nyári napokban üzessenek-e a testgyakorlatok, s ha igen, akkor hol, miként és mely testgyakorlatok üzendők?

Hogy egyáltalán kell-e a testet gyakorolni akkor is, ha — meleg van és nyár van; erre azt hiszem, telelni nem is kell; mert hiszen a testedzésnek a legelső szabálya az, hogy folytonos legyen.

Fontosabb kérdés az, hogy mely testgyakorlatok veendők és vehetők föl?

E tekintetben az irányadó elv az, hogy azon testgyakorlatokra kell a fősúlyt fektetni, a melyek szabad ég alatt végezhetők, mert általában véve minden testgyakorlatnak kétszeresen üdítő és erősítő hatása van, ha nem zárt szobában fülledt levegőben, hanem a szabad természet ölében üzzük azt.

Az időt és helyet akként kell kiválasztanunk, hogy árnyékban, de nem nagyon hűs helyen végezzük a gyakorlatot s ép e szempontból nagyon fontos, hogy az iskolák nyári tornaterét fákkal vegyük körül, hogy legyen egy hűs árnyékos hely a tornázó gyermekek számára; s a fiúk rendesen fedetlen fővel tornázzván, napos időben és helyen igen könnyen napszúrást is kaphatnának.

Az iskolák nyáron szünetelnek ugyan, de azért az ifjak testedzéséről gondoskodni kell a szülőknek,

Jól választott gyalog kirándulásokat kell rendezni, s azután az úzás sportjában kell oktattatni a gyermekeket.

A felnőttek számára az úzás sportján kívül ott van a meleg sportok között a csónakázás és a vitorlázás is, melyek azonban jelentékenyen több költségbe kerülnek.

A gyalogolás és velocipédezés is számos hívőre talál nyárranta, de ezeknek igazi saizonja mégis csak a tavasz és az ősz, a midőn a nap nem tűz oly erősen.

Födött helyiségekben a külföldön még egy kedvelyes sportot üznek nyaranta: a korcsolyázás nyári kollégáját, a kerékkorcsolyázást, de hazánkban e kitünő testgyakorlatot még fájdalom igen kevesen ismerik s helyiséggel sem birunk annak üzésére.

Dr. BOROSS JÓZSEF.

Athléta-viadal Londonban.

Irta : PERLAKY LÁSZLÓ.

A londoni athletikai club e hó 3-án tartotta nagy versenyeit saját pályáján; a versenyeken ez idén, bár kevesebb ismert erők mérköztek is, mint az előző években, de azért eredmény tekintetében nem maradtak el az előző évektől, sőt némely pontnál határozott jobb recordot mutatnak fel. Nem tartjuk feleslegesnek a lefolyt versenyeket bővebben ismertetni, hogy a nálunk még mindig csak találgató versenyrendezések az európai legelső athléta-gyepről tájékozást nyerve, sikeresebbek legyenek, de meg az itteni recordok buzdítólag hatnak athlétáinkra is szigorúbb trainingre.

1. A versenysorozat első számát a fél angol mértföldes (804½ m.) síkverseny képezte, melynél öt versenyző közül igen érdekes végküzdelem után E. D. Robinson győzött, a távolságot 1 p. 59 mp. kitünő idő alatt futván be. Ugyanezen távolságot a híres W. Q. George, ki most már professionista futó, 1882. évben 1 p. 58½ mp. alatt, méltó versenytársa most már szintén professionista Meers 2, 01 mp. alatt tette meg.

2. 100 yard (91·4 méter) síkversenyben tíz amateur-versenyző állt ki a gyepre, kik három csoportban mérköztek meg s az itt futottak közül a döntő küzdelemben ötven vettek részt; sikerült indítás után 40 yardig egy vonalban jöttek valamennyien, a midőn A. Wharton, egy afrikai athléta vette át a vezetést s a híres Wood és Ritchie ellenfeleivel szemben roppant erős küzdelem után egy lábnyi hosszal elsőnek érkezett be, ugyanily távolság volt a 2-ik és 3-ik közt is. Ezen küzdelem nemcsak azért volt felette érdekes, hogy egy új, eddig ismeretlen erő győzte le Anglia jelenlegi legjobb amateurjeit, hanem azért is, mivel Wharton 10 mp. alatt ért be elsőnek, oly idő alatt, minővel Angliában még amateur nem győzött; a legjobb eredmény is 10½ mp. volt.

3. A kalapácsdobás nálunk eddig ismeretlen versenynem, legközelebb bővebben ismertetjük, Angliában rendes versenynem, ez alkalommal is fel volt véve a sorozatba. J. S. Mitchell egy 16 angol font (7·258 kg.) súlyú kalapácsot 110 a. láb és 4 hüvelykre dobott.

4. A 120 yard (109·7 m.) gátversenyben, 10 gáttal, heten küzdöttek a babérért, melyet azonban ez idén is C. F. Daft vitt el, a távolságot 16 mp. alatt futván be, míg tavall 16¾ mp. tette meg, az idő az eddig elért legjobb eredményt (15½ mp.) ugyan nem érte el, de még mindig kitünőnek mondható.

5. Rúdugrásban (melyet nálunk csakis tornászaink vettek fel versenyprogramjukba) szintén igen kitünő eredményt mutat fel a londoni athletikai club versenye; ugyanis T. Ray ki a legközelebbi hat év alatt ötször győzött ugyanezen a gyepen, 11 angol lábat (2·74 cm.) ugrott.

6. A következő ¼ angol mértföldes (402¼ m.) síkversenyben ismét sikra szálltak Wharton-nal az angolok, és sikerült is Wood-nak, kit a 100 yardos versenyben második helyre szorított, revancheot adni; ugyanis öt versenyző állt ki, de a felpályán már Wharton feladta a versenyt, mely aztán 3 yarddal Lyle Smith fölött Wood győzelmével végződött, 49½ igen szép recorddal, melynél a londoni athletikai club pályáján csak egyszer, 1881-ben, volt jobb idő, midőn Miers 48¾ mp. alatt győzött.

7. Egy angol mértföldes (1609 m.) síkversenyben heten indultak, T. B. Nalder Bristolból vette át a vezetést, melyet rövid ideig tartó megszakitással meg is tartott mindvégig 4 p. 28¾ mp. jó idő alatt legyőzve ellenfeleit, második T. J. Kross volt.

8. Hét angol mértföld járás versenyében ismét heten indultak, kik közül nagy meglepetésre J. H. Jullie vált ki mint győztes, a távolságot 58 p. 30½ mp. alatt járván be, míg a második Wheeler-nek 61 p. 49 mp. idő kellett; e gyepen egyetlen esetet kivéve, midőn G. P. Beckley 1880-ban 36 p. 40 mp. alatt volt első, rendszeren 54 és 59 perc között tették meg e távolságot, ez évi eredmény is jó idő.

9. Magas ugrásnál ötven mérköztek, első lett G. W. Rowdon 11 ang. láb és 11½ hüv. (180 cm.) szép recorddal.

10. 7·258 kg. súlyú kódobásnál győzött J. S. Mitchell 38 ang. láb (11·58 m.) szép dobással, az utána következő 1 lábbal maradt el.

11. A következő versenynél, a távolugrásnál, mint rendszeren, ugy ez idén is igen szép recordot tudtak az angol athleták felmutatni; a győztes 22 láb és 4 hüv. (6·80 m., 21 bécsi láb és 6½ hüv.) nagy távolságot ugrott át, a hivatalos ugrás után J. Purcel Dublinból, ki tavall is győzött, megkísérelte az eddig elért legjobb eredményt, 23 ang. láb és 2 hüvelyket megugrani, de csak 22 ang. láb és 9½ hüvelyket sikerült behozni; magyarországi athlétáink és tornászaink közt csak egyre lehet reményvel néznünk, hogy e szép eredményt ki fogja hozni, s ez a budapesti athletikai club bajnokjelöltje, Bogdány Ferencz, kinek nemcsak a legutóbbi ugrása (6·19 m.), de ismert szép izomereje, fiatakkora, s a szabályos szigorú távolugrás trainingje majdnem biztos kilátást nyújtanak ily szép győzelemre, gróf Kinsky Nusi, volt bajnokjelölt, kinek igen szép ugrásai voltak, a magyar athléta versenypályán, előrehaladottabb kora és egyéb elfoglaltságai miatt már bajosan volna képes ezt elérni. Nem tudjuk eléggé buzdítani fenti bajnokjelöltünket, hogy szép képességét fejlesztve, az angol gyepen is babért aratni megkísérelné; hiszszük, hogy eredménynyel.

12. ¼ ang. mértf. (402¼ m.) akadályversenyben négy versenyző között szép végküzdelem után 8 p. 12 mp. alatt első lett M. A. Harrison.

13. Utolsó szám volt e napon a négy angol mértföldes síkverseny, melyben hét versenytársa felett Rogers C. győzött 21 p. 01½ mp. közép jó idő alatt.

Ugyanezen a londoni athletikai club e hó 5-én tartotta meg 10 angol mértföldes versenyét, melyben W. H. Coad győzött nehéz küzdelem után 55 p. 44½ kitünő recorddal.

Hegymászók és a hegymászó-sport.

Épen egy kerek éve annak, hogy egy fiatal, magyar születésű bécsi turista, dr. Zsigmondy Emil a Pic de la Meye déli oldala megmászásánál, kötele elszakadván a 700 méter magasból alábukott s szörnyet halt. Most a Pallavicini Alfréd örgróf és társai szerencsétlensége foglalkoztatja a közfigyelmet, mely a Nagy-Glockner megmászásánál oly szörnyű módon következett be. Az ember önként felteszi a kérdést, mi az, a mi ily veszélyes próbálkozásokra hajt életvidor, egészséges ifjú embereket; miféle vonzerő, miféle dicsőség vágya az, melyet érdemesnek ítélnék éltök ily módon való kockáztatására?

Megfelel rá az előbbi szerencsétlenül járt ifjú turista, dr. Zsigmondy „A havasok veszélyéről” kiadott könyve zárszavában, melyben ezeket írja: „Ha egy testgyakorlat, melyet önmagáért üzünk, s pedig szenvedélyvel, a vele összekötött testi nehézségek megvetése mellett — sport, akkor a hegymászás, legalább ugy a mint sokan üzik, valódi sport. A fíradalmaknak ily iskolája

azonban jótékony hatással van a jellemre is. Ha az ember óraszámra kínlódik s a cél még mindig messze van, szinte kétség fogja el, hogy elérheti-e valaha, s közel áll a lehetőség hogy kicsinyes okok eltérítsék s a visszafordulást óhajtja. De valódi hegymászó mindezt legyőzi. Csak magas célja lebeg szeme előtt. Tovább-tovább küzd, míg végre győzelmet arat. A jellem fejlesztése a legszebb, a mit a hegymászás az emberben végez.

Így az áldozatul esett fiatal turista. Ámde a hegymászás tulajdonképeni sportjellegét meg kell különböztetni oly vállalkozásoktól, melyeknek célpontja megtehető magasság lehet a tenger színe fölött, a nélkül azonban, hogy egyébben, mint hosszúságban és változottságban különbözzenek bármely hegyes vidéken való sétától, mely egy sétától segélyével megtehető. Még fokozza a hegymászó-sport veszélyeit a vezetők teljes nélkülözése, a szegkek kivétele a csizmákból, vagy a szokásos jégfejsze helyett egyszerű szegben végződő bot alkalmazása. Mindez árnyalatok a minimumtól a maximumig fokozhatják a veszélyes eshetőségeket. Lehet, hogy egy vezető kíséretében tett kirándulásnál is kockáztatja az ember, hogy nyakát szegi, de viszont állíthatni, hogy az már szerencsés ember, ki vezető nélkül végrehajtott vállalkozásból épen tér meg.

Lássuk csak a legközönségesebb alpesi utat azok közül, melyeket évről-évre megtesznek vállalkozó turisták, például a Finster-Aarhornra az Eggischhorn felől. Kettő-hárman megindulnak egy szép délután, jól ellátva kissé vad kinézésű, de alapjában igen nyájas és becsületes vezetőkkel, kik már a falu bejáratánál rátukmálják az idegenre szolgálataikat, ámbar bizonyos ponton túl sohasem kényszeríthetők. Természetesen angol turistákat értünk, mert a francia hegymászó nem ért a hegymászáshoz való öltözködéshez. Csakúgy mint a párisi nő, a legnehezebb járókon könnyű fényezett cipőkben halad át, oly öltözetben, mintha a Boulevard des Italiens-en volna. Ellenben az angol nem feledi el sem knicker-bockerjét, sem semminemű alkalmosságát, melynek segélyével kényelembe teheti magát 10,000 lábnyi magasságban is.

Két vagy három órai egyhangú út után, melyben minden újra meg újra ismétlődni látszik, terjedelmes jégmezőre érnek, s néhány órai kapaszkodás után egy durva kőkunyhó fogadja őket, hol néhány törött fazék, bögre és tányér is akad. Különös vacsora következik, melyben nem tudni, voltaképen miféle elemei dominálnak a napi menünek, de mindenesetre egyenlő rangban áll a sajt, leves és csokoládé. Ha a nap lenyugodott, a pipák kialudtak, utazóink is álomra térnek, már a minőt találnak egy-egy köteg szénán vagy szalmán, melyet gyakran meg is kell osztaniok, úgy hogy heringekként vannak összepréselve, s ha egyik megmozdul, az egész társaság vele mozog. De hányszor felriadnak még álmaikból, hányszor lesik a reggel első derengését! Ilyen állapotra vonatkozhatik az az adoma, mikor egy német diák felkölti társát, kérdezve: „Ha ugyan egyáltalán van valamilyen idő, itt milyen idő van?” Mire az hegeliános bölcseségének egész fontoskodásával kezdi: „A mi a kérdés első részét illeti, az metafizikai tárgyú, s nem vagyok készülve vitatására. A mi a másik gyakorlati ágát illeti . . .” De itt a kalauzok egyike tüzet csiholt, s a fejtegetés abban maradt.

Reggel, a hajnal első világánál, már talpon áll a karaván botokkal, vagy még inkább jégfejszékkel kezében, alászállni készen a jég sima útjain, öveiknél fogva kötéllel fűzve egymáshoz, a mi a szövetséges összetartás és biztonság záloga, s egy kiütött fenekű üveg szűk

nyakába dugott gyertya világítása mellett. Kötelen kúznak, sziklakürtökön kapaszkodnak, kiugró szögleteket nyalábolnak át s a lazább tömegeket óvatos léptekkel kerülgetik meg. Néha ülve éreztik alá magokat a jég-falon villámgyorsasággal, — *facilis descensus Averni*. Fejüket a nap süti, oldalait a szél ostromolja. Beszélgetésről alig lehet szó, mert nehéz egymás mögött haladó embereknek társalgást folytatni, s még nehezebb, ha egy lehetet sincs elvesztegetni való, s minden pillanatban a következő lépés helyét keresi a szem. A dolog vége rendszeren az, hogy tiz-tizenkét órai út után, ha a hótalaj megfelelő s tizenhárom-tizenöt órai után, ha rossz állapotban van, a turisták újra visszatérnek főhadiszállásokra. Hát még ha valahol a madár sem járta magában, a Silberhorn csúcsán két czeremóniás angol összetalálkozik, de nem lévén egymásnak bemutatva, csak gyanús szemekkel méregetik egymást. Nem jóízűbb ennél még az angol kedély amaz ós typusa sem, ki a kávéházban ismeretlen szomszédja kabátja szárnyát égni látva, illetlennek tartotta volna figyelmeztetni őt, míg nevét nem tudja.

Hogy a turistáé mellett a vezető helyzete is mily nehéz és felelősségterhes egy hegymászásnál, az magától értetődik, mivel a turista nem ritkán nemcsak veszélyes útjának sikerét, de a szó szoros értelmében életét bizzára. Rendíthetetlen egészséggel, fáradhatlan kitartással, jelentékeny erővel, felbátorító vállalkozási kedvvel kell bírnia, képes kell legyen magát az utas körülményeihez alkalmazni s elég önfeláldozónak lennie, hogy veszély esetében helyt álljon érte, a ki vezetésére bízta magát. Oly erények, melyek nélkülözhetlenek egy havasi kirándulás vezetőjénél. De ez embereknek még ezen felül is annyi kiváló tulajdonságaik vannak, hogy ösztönyszerű gyakorlottságukban szinte emlékeztetnek gyermekoltvasmányaink indiánjaira. Éles szemük távolról fölfedezi a legelésző zergét, s ha az állatot magát nem is látják, finom hallásuk meghallja már a kavics gördüléséből is. Csupasz sziklacsúcsokon, hol sohasem jártak még, felismerik a korábbi hegymászás nyomait és egész ismeretlen glecseren ki tudnak térni a jégszakadék elől, melyet fenyegetően takar a frissen esett hó. Nem csoda, ha ily tulajdonságaikkal önértékük és becsvágyuk is lépést tart.

Hasonló becsvágyról nem egyszer emlékeznek a havasi turisták krónikái. Egyik legmegkapóbb példa erre a híres vezető, Giuseppe Ghedina esete pár év előtt. Ő Cortina d'Ampezzóban tehető földbirtokos volt, de privat szenvedélyből vezetői szolgálatokat is tett. Vállalkozási kedve és vakmerősége nem ismert határt s különösen ismertté tette nevét egy nehéz csúcsnak első és egyetlen megmászása. Csaknem minden dolomit-csúcs meg lett már mászva, egyike a keveseknek, melyek még hozzáférhetlenség hírében állanak, a *Croda da lago*, melynek merész emelkedésű sziklatetejét Cortinából egész alakjában bámulhatni. Pár év előtt ősszel két angol jött Cortinába, és ott felfogadták Giuseppe Ghedinát s még más két vezetőt, hogy velük megmásszák a *Croda da lagót*. A vezetők igyekeztek a terv lehetetlenségét kimutatni, de az angolok ragaszkodtak elhatározásukhoz. A szikla lábát szerencsésen elérték, de mint előre látható volt, tovább a felnyúló fal meredeksége és simasága miatt nem hatolhattak. Az angolok azt hitték, hogy vezetőiknek nincs elég bátorságuk, s hogy svájci vezetők már rég följutottak volna a csúcsra, és sajnálták, hogy nem fogadtak svájcit. Ekkor Ghedina végső erőfeszítéssel fölkúszott a falon oly magasra, míg se előre, se hátra nem juthatott, s a másik két vezetőnek alig sikerült a

vakmerőt életveszélyes helyzetéből kiszabadítani. Hazatérve, az angolok vonakodtak őket kifizetni, azon ürügy alatt, hogy semmit sem érdemelnek, később azonban elküldték a pénzt, de azok nem fogadták el.

Ettől fogva Ghedina a meg nem érdemelt méltatlanság miatt annyira elkeseredett, hogy napokig évődött magában s szegyenében sehol sem mutatta magát. Nemsokára ezután a „Sachsendank-hütte“-t avatták fel Nuvolauban, s Ghedina is csatlakozott más vezetőkkel a számos tagból álló társasághoz. A mértéken túl ivott bor felhevítette a kedélyeket és veszekedésbe csapván át, némely vezető sz. mére lobbantotta Ghedinának utóbbi balsikerét. Ghedina szenvedélyes haragra lobbant, leszakasztotta kalapjáról a vezetői jélvényt s a többi vezetőnek lábaihoz dobta s azzal kirohant. Néhány órával később összeroncsolt holttestét a Nuvolau lábánál, a nyugati meredek sziklafalak alatt találták meg.

A mi épen a Nagy-Glockner megmászását illeti, melynél Pallavicini örgróf vesztette életét, ez, ha lehet, tán még a többinél is veszélyesebb. Óriási hómezőn visz fölfelé az út, s a legcsekélyebb félrelépés végzetessé válhatik. Nem lehet rajta a kötélről sem sokat várni, mert mindenütt ingatag talajon állanak, s ha egynek lába alatt enged a hó, a többi is veszve van. A Kis-Glockner északnyugati alján a csúcs csaknem függélyes meredéllyel végződik. Egy alkalommal itt dr. Bachmann rendkívüli veszélyek közt kísérelte meg a felmászását. A meredély szélén ugyanis embermagasságban kiugró, élesen hajlott hófüggvény állott, melyet sem leütni, sem kikerülni nem lehetett. Egy órát vett csak az előkészület igénybe az átmenetre, s három vezetőnek adott dolgot. Az átmenetnél a turistát három kötél biztosította.

Már a monda is beleszötte képzeleti világába a Nagy-Glockneren való út veszélyességét. Beszél egy emberről, ki családjával Bruckban elég jó módban élt, de hirtelen meglepte a gazdagság szomsja s elkalandozott a hegyekbe aranyat keresni. Várta, hogy megjelen előtte a hegyszellem s elvezeti a kincshez, melyre vágyott. Felesége hiába próbálta lebeszélni hiábavaló reményeiről, végre megígértette vele, hogy még egyszer próbát tesz a kincskereséssel, s ha akkor sem sikerül, visszatér a munkás élethez. Esős reggelen indult el Kaprun felé. Felesége aggódva várta visszajövetelét, s mikor harmadnapon sem tért vissza, kétségbeesetten indult keresésére, mialatt gyermekeit egy szomszéd asszony gondjaira bízta. Szegényt félig alétlan, lázban találták meg este a pásztorok a Schmidinger lejtőjén. Férje a gleccserig mászott, de a ködben eltévesztette a visszavezető utat, meglepte az éj, s hosszas barangolás után egészen idegen jégtájon találta magát. Kimerülve rogyott a földre. Most egyszerre harangokat vélt hallani, álomba merült, s úgy tetszett neki, mintha törpe emberkéek léptek volna hozzá e szókkal... „Hagyd abba a balga aranykeresést, térd vissza dolgozodhoz.“ Mikor pedig az utat kérdezte a völgybe le, azt felelték: „Menj a harang után!“ Ugytón, a mint felébredt, még hallotta a harangok csöndes zúgását, utánok indult s szerencsésen leért a völgybe. Előtte feküdt Kals; a kalsi harangok adták vissza azéletnek.

Mindamellettt sok emberéletet követelt már áldozatul ez a havasi út, melynek szépségei a szemtanúk összhangzó leírása szerint felülmúlhatlanok. Nem a vízszintes táj szépségei ezek, hanem a hatalmas hegyromoké, melyek számtalanul egymás mellett s mögött emelkednek, mint egy viharzó tenger megmerevült hullámai, míg a fehér fejű havasok közel s távolban, mint a menny osziopai körítik a Glocknert s vallásos rajongásra hevítik a lelket. A sport edző veszélyei mellett csak ily

rendkívüli látvány lehetett az a csáberő is, mely a szerencsétlenül járt magyar turista esetében mindennel daczolva hívta ki a végzetet.

V. U.

Az „Achilles-egylet“ nyári viadala Palicson.

(Versenyfeltételek.)

— Hivatalos közlemény. —

Az „Achilles-egylet“ nyári viadala Palicson aug. 8-án lesz. A nevezési zárnap aug. 1. A program a következő:

I. Gyorsfutás. Távolság 91:3 m. Díjak: az elsőnek egyleti ezüst-érem és tisztelet-ajándék, ha a távolságot 11 mp. belül futja meg, másodiknak, ha a távot a kitűzött időn belül futja meg, bronz-érem adatik. Nyíltverseny.

II. Gyaloglás. Távolság 3 km. Zártverseny. Díjak: az elsőnek ezüst-érem és tisztelet-ajándék; másodiknak bronz-érem adatik.

III. Nemzetközi akadály vasparipa- (bicycle) verseny. Nyíltverseny. Távolság 15 km. Palicsról Szabadkára és vissza. Az akadály 5 kilométer hosszú homokos talaj. Díjak: az „Achilles-pajzs“ és ezüst-érem az elsőnek, bronz-érem a másodiknak. A pajzs kiadásának feltétele, hogy a győztes a kijelölt utat 45 percen belül tegye meg. Az Achilles-pajzs a második győzelem után adatik ki.

IV. Vasparipa- (bicycle) verseny. Táv 1 km. Elsőnek ezüst-érem és tisztelet-díj, másodiknak bronz-érem. Zártverseny.

V. Küzdelem az „Achilles“ címért. Védő: Vermes Nándor, viador. Második vetélkedés. Velociped-verseny 10 km. távolságra. Mindennemű gép indulhat. Nyíltverseny. Győztes az első vetélkedésben egyleti ezüst-érmet és tisztelet-díjat, a második vetélkedésben pedig egyleti arany-érm., pajzsot és „Achilles“ címet nyer. Másodikbeérkező ezüst-éremmel, harmadik bronz-éremmel díjaztatik.

VI. Vasparipa- (bicycle) gátverseny. Nyíltverseny. Távolság 1 km. 8 gáttal. Elsőnek ezüst-érem és tisztelet-díj, másodiknak bronz-érem adatik.

VII. Nemzetközi háromkerék- (tricycle) verseny. Nyíltverseny. Távolság 5 km. Elsőnek arany-érem és tisztelet-díj, másodiknak ezüst-érem, harmadiknak bronz-érem adatik.

VIII. Szabadtornázás. Részt vehet minden tagja a „Szabadkai torna-egylet“ és „Budapesti torna-club“-nak. Díjak: babérkoszorúk és elismerő okiratok. Jelentkezések a helyszínén fogadtatnak el.

IX. Vigaszverseny. Futás 3 km. távolságra. Tisztelet-díj az elsőnek.

X. Népversenye. Parasztfiúk futó-versenye 100 méter és 500 méter távolságra. Első beérkező 2 ezüst forintot, második egy ezüst forintot nyer. Jelentkezések a helyszínén fogadtatnak el.

Az összes díjak csak akkor adatnak ki, ha legalább négy versenyző indul, ellenkező esetben csak (lásd az A. E. 1885. okt. 3. prop.) az első díjaztatik. Nevezési határidő 1886. évi aug. 1. esti 8 óra. A nevezések a kitűzött határidőben írásban és zárt borítékban az „Achilles-egylet“ titkárságához intézendők. Mindezen versenyeknél az „Achilles-egylet“ általános és részletes versenyszabályai irányadók. (Lásd az 1885. aug. 23. vers. proposit.) Mind-ezen versenyszabályok a „Herkules“-ben mint az egyület hivatalos lapjában közöltetnek.

Kelt Szabadkán, 1886. jan. 16. az „Achilles-egylet“ választmányi üléséből.

DERÉNYI FARKAS,
vers.-biz. titkára.

NAGYBUDAFAI VERMES LAJOS,
nemz. bajnok.

A csónakos lovagok.

(Don Berdó és Don Halberdó.)

— Ó spanyolviaszk ballada. —

(Az „Urambátyám“ legutóbbi számából.)

Don Berdó és Don Halberdó
Egyszer csónakázni mert. Ó!

Ah mi üdv! mit szemök bámul:
Im az egy ház, ott ni távul!

Don Halberdó néz ezennel
Don Berdóra görbe szemmel.

Hold ragyog, miként nap, s nézi:
Mily sz'elmesek víz vitézi!

Hő pillantást szór az ablak.
Nékik az szerelmi abrak.

Ám Don Berdót nem confundál,
Ki meghallgatásért munkál.

Ám mi fény-lény, ott ni, távol?
Holdnál hőbb, mit szemök bámol!

S Don Berdó már zeng, mint hörösög,
Okozván szerelni göresöt.

Don Halberdó bök — s legottan
Csónak dől, Don Berdó pottyán . .

Zsupsz! . . . éj csöndes, a víz tiszta.
Hullámon ring két pár csizma.

DON PEDRÓ

Gyermekek testgyakorlati ünnepélye.

Szombathely, jul. 17.

Rendkívül érdekes ünnepély folyt le a napokban az úgynevezett „Nyires“-ben, melyre felhívom a testgyakorlatok és a tanügy barátait.

Herczeg Batthyány Srattman Ödönné a mult évi szeptember 18-án Nádason tápintézzettel összekötött óvodát létesített. Ezen idő óta a gyermekek, valamint a káthol. és evang. iskola tanulói a katonai- és testgyakorlatban is nyertek oktatást.

A tanév végén az eredmény kimutatása céljából Vurglich Gusztáv nádasi esperes-plebános, a hercegasszony, valamint előkelő közönség és sok nádasi lakos jelenlétében a „Nyires“-ben 11-én délután népünnepélyt rendezett, mely alkalommal a gyermekek mindannyian katonai-és testgyakorlatokat mutattak be.

Összesen 110 gyermek nyert oktatást. A tanítást egész télen át Szabó Ferencz kiszolgált honvéd szakaszvezető hetenkénti 2 órában vezette.

A kis katonák csákovával ellátva, mindenek előtt zárt sorban kiindultak az erdőből, mi igen szép látványt nyújtott, azután tisztelegve defiliroztak a jelenlevők legnagyobb meglepedésére és élénk tetszése mellett majd jobbra, majd balra fordultak, s végül különféle katonai-és testgyakorlatokat mutattak be.

Ezután a versenylutás akadályokkal vette kezdetét, melyen a kis lányok is részt vettek.

A kik elsőnek érkeztek be, azok Todesco urtól jutalmul egy

negyed ezüst forintot kaptak. Új rézkrajczárok is lettek a kis fiúk közé szórva, s nagyon mulatságos volt nézni, miképen kapkodtak a pénz után.

Azonban a felnőttekről is lett gondoskodva. Ugyanis alig volt vége a versenylutásnak a körmendi cigányzenészek megkezdték a csárdást. Élénk rész vett a tánczban a hercegasszony fiának neje, Todesco Ödön Lajosné is és a nádasi lakosoknak nagyon jól esett, hogy e tekintetben semmiféle különbséget nem tett, hanem mindenkivel szívesen tánczolt. Az ünnepély minden tekintetben sikerült.

Közérdekből nagyon kívánatos volna, ha a hercegné eszméje másutt is utánzásra találna. Mai napság valódi szerencse, ha a gyermekeknek már zsenge korukban alkalom nyújtatik, hogy magukat e téren minél jobban kiképezzék, már idejekorán fegyelemhez, kellő tartáshoz és mindenekelőtt az esprit de corps-hoz szoktattatnak, miután ez nekik későbbben rendkívüli előnyükre fog szolgálni.

VAS ANDOR.

Egy mestervágás.

(Botvágás karddal.)

— Képpel —

A vívásnál is, mint minden más testgyakorlatnál, vannak egyes gyakorlatok, melyek nem annyira a test edzésére szolgálnak, mint inkább az ügyesség kimutatására és esetleg egy társaság mulattatására és szórakoztatására.

A vívásnál ilyen gyakorlatok az úgynevezett mestervágások.

A mestervágások keresztülvitelére kétségkívül meg lehetős gyakorlottsággal kell birnia a vívónak a kardforgatásban; kellő izomerővel kell rendelkeznie és nem csekély fokú ügyességgel.

Számtalan mestervágás van s a mestervágásokban meg van a nemzetiségi eltérés, mint a testedző sport minden fájában.

Megjegyzendő még általában a mestervágásokra, hogy neveiket rendszeren a „mester“-eiktől vagyis feltalálólóktól kölcsönözték.

Jelenleg csak egy mestervágást mutatunk be írásban és képpel s ez a botvágás.

A feladatot az képezi, hogy egy éles rendes görbe karddal (legczélszerűbb a katonakard) ketté kell vágni egy botot, melyek két vége egy-egy vízzel töltött pohár szélére van téve.

Képünk elég világosan jelzi az egész műtét lefolyá-

sát s így csak igen rövid commentárral szolgálunk hozzá.

A botnak hosszúsága a rendes sétabotokéhoz kell hogy hasonló legyen, nem szükség túlságosan gyengének és törékenynek lenni, de természetes, hogy vastag-

ságának és súlyának arányban kell lennie a tartó poharak nagyságával s a vívó testi erejével.

A két poharat vízzel színültig töltjük s a bot két végét a poharak szélére helyezük; ekkor egy eles görbe karddal a bot közepére vágunk, még pedig függélyes irányban, mint a rendes fejkvágásnál.

Ha a vágás erős és pontos volt, úgy a bot egyszerre ketté fog törni, anélkül, hogy a poharak csak csorbát is szenvedtek volna.

Minél nagyobb a pohár, és minél vékonyabb a fala, annál nehezebb az operatio, de gyakorlottabb vívó, kinek vágása minden ingadozás nélkül mindig pontosan a kiszemelt helyre talál, e mestervágást igen kevés gyakorlat után, tehát egy-két pohár árán könnyen elsajátíthatja.

HUSZAR ISTVÁN,
tart. honvéd főhadnagy.

Budapesttől — Miskolczig velocipéden.

Irta: ZORKÓCZY LAJOS.

A budapesti kálvintéri templom órája épen reggeli 5 órát ütött július 3-án, midőn a soroksári utca elején Vuics barátommal, a „Magyar Velocipéd Club“ egyik tehetséges tagjával találkoztam, ki az általam tervbe vett 1500 kilométernyi útra Czinkotáig elkísérendő volt.

Az ég tiszta volt, csak itt-ott tarkították apró bárányfelleg-csoportok. A külvárosok utcaim már a fővárost jellemző nyüzsgő-pezső élet uralkodott, míg a belváros aszfaltos utcái kihaltaknak látszottak s csak itt-ott ásított egy-egy álmos „András bácsi“, még csak „szétoszlásra“ sem hívta fel bennünket s egész egykedvűen néztek, hogy miként síklunk át nesztelenül az általuk féltékenyen őrzött reviereken. Az operával szemközt fekvő kávéházban megreggeliztünk s 5 óra 30 perczkor gépeinkre pattanva, a sugárúton végig repülve kiértünk a városligetbe s a víztorony közelében a kerepesi útra tértünk. Az út itt a rendkívüli élénk közlekedés következtében erősen kivájt volt, de azért fennakadás nélkül haladtunk — habár a Kőbánya felől jövő sörös kocsik hosszú láncolata miatt — csak lassú tempóban.

Czinkota közelében Vuics barátom elbúcsúzott s visszatért a fővárosba, én pedig egyedül folytattam utamat Gödöllő felé. Czinkotától kezdve az út hullámosan halad halmokon s völgyeken keresztül Kerepesig s itt a helység mögött egy nagy part következik s az éjjeli eső miatt itt mintegy 10 perczig tolnom kellett gépemét. Innen aztán serpentinekben nagy gyorsasággal haladtam le az erdőségeken át Gödöllő felé s néhány apróbb halmotvölgyet megmászva, előttem állott a királyi palota impozáns kupoláival s csinos melléképületeivel. A szép, tágas parkon átrepülni s az állomásfőnököt meglátogatni néhány percz műve volt. A besnyői kolostor szintén hívogatólag tekintett reám, de csak külsejét méltathattam figyelmemre gépemről s leszállás nélkül haladtam tovább s 9 óra 15 perczkor érkeztem Aszódra. Az út nem valami kitünő volt a friss kavicsolás következtében s az erős ellenszél is nehezítette előhaladásomat. Cyclometere szerint idáig épen 41 klmert tettem meg 3 óra 15 percz alatt s így átlag 13:5 klmert tettem meg óránként. Gödöllő táján több „királyi futár“-nak néztek s gépem „drótló, ördögsekér, gyaloghintó, vasló, ördögmalom“ s hasonló elnevezéseket nyert.

Aszódon $\frac{3}{4}$ órai pihenés után ismét útnak indul-

tam s Hatvant elhagyva Hort és Gyöngyös között az 5. számú útkaparó ház közelében d. u. 1 óra tájban a nagy hőségtől, de még inkább az éhségtől és szomjótól gyötörtetve leszállottam s itt derekasan megebédeltem.

Végre két órai pihenés után s a jó ebéd következtében erőben gyarapodva, gyorsan karikáztam Gyöngyös felé. A szép vidék, a kékülő Mátra, a hullámzó gabonaáradat, melyet itt-ott már megtizedelt a suhogó kaszapenge, a tarlókon fekvő keresztek, közöttük a dévajkódó aratónép, mely, a mint meglátott, kaszát, búzát feledve, rohant ki az országútra, bámolni azt a „vasesikót, a ki abrakot nem kér“ s a kiről „nem esik le az a horgas lábu anglus“. Mindez rendkívül lekötötte figyelmemet s jókedvemben szinte nótáztam az én modern Bucephalusomon.

Gyöngyösön le se szállva, hajtottam tovább, de a városon túl, a szőlők között egy meredek partra már tolnom kellett a gépet, de annak tetejéről fékező nélkül annál gyorsabban haladtam Halmaj felé.

D. u. 5 óra tájban Halmajt elhagyva, a detki út közelében azonban nagy baj történt. Gépemnek jobb kormányrúdja ugyanis — bizonyosan a nagy rázkódások következtében, de minden ütés vagy esés nélkül — magától elpattant s így az én csikóm felmondta a szolgálatot és semmikép sem akart parirozni. Detk földesura, Beőkönyi Viktor ur szives volt meghívni s a délutánt s az éjjelt is vendégszerető családjánál töltöttem. Az uradalmi gépész egy segédkormányrudat készített s azt sodronyszineggel a tört rész megmaradt darabjához s a fékezőhöz erősítettük, azon reményben, hogy így Miskolczig majd csak eljuthatok valahogy. Budapesttől Detkig épen 100 klmert tettem meg s ha géptörés nem történik, akkor az éjet már Mező-Kövesden (140 km.) töltöttem volna.

Július 4-én reggel $\frac{3}{4}$ ótkor már ismét az én megbérent járművemre kapaszkodtam fel (előbb még felpattan-tam s most merő óvatosságból már csak „kapaszkodtam“) s 6 óraker a kápolnai honvédelem előtt állottam. A kegyelet megható érzete töltte el keblemet s néhány percznyi áhítatos időzés után folytattam utamat Kerecsend felé.

Itt megreggeliztem s F.-Abony és Szihalom községekén át $\frac{3}{4}$ 11 óraker d. e. Mező-Kövesd városába érkeztem. Itt Vazsita gazdatiszt ur vendége voltam s ebéd után 3 óraker megint kerekemen ültem. Ma is erős ellenszél nehezítette meg előhaladásomat. Abrányt elhagyva 4—5 óra tájban a szél mindegyre erősbült s a mint a Bükkre tekintek, fekete nehéz fellegetek látok egymásra tornyosulni. Az emődi völgy táján a szél oly erős volt, hogy kürtömöt megszóltatá. Pillanatra szinte összerendeztem; a közelgő vihar halk moraja, a villámok sűrű cikázása, az orkányszerű szél üvöltése s ezekhez járult még az is, hogy gépem mozgatása egyszerre oly nehezzé lett, hogy alig bírtam a szél ellenében hajtani, mintha valami gonosz szellem játszott volna velem s nyüggözte volna el gépemét; ez nem elég, még a kürtöm is elkezdte magától elég hangosan szólani! Fatalis egy állapot! Már-már megadtam magamat sorsomnak s elkerülhetetlennek tartottam a börtönig való ázást, midőn hirtelen egy mentő gondolatom támadt. Megfordítom gépemét s a vihartól hajtva, sebességben az orkánal versenyezve vágtattam vissza Abrány felé az emődi útig; itt letértem s néhány percz alatt Vattán voltam. Egy jómódu gazdember házába tértem be s ott vártam be a fergeteg lecsendülését. A nagy zápor feláztatta a talajt s 6 óra tájban elbúcsúztam Harsány felé, de gépemét a nagy sár miatt jó darabig tolnom kellett.

7 óra tájban értem Harsányra, s itt Vörös Lajos jegyző ur már nem engedte meg, hogy mindjárt Miskolc-

felé induljak, hanem vendégszerető házába fogadott s csak másnap reggel f. hó 5-én 1/4 9 órakor indultunk el, ő lacin én pedig gépen, s 1/2 10 órakor szerencsésen Miskolcra érkeztem.

A harsányi hegyekről fékező nélkül óriási sebességgel görögtem alá, s bár sáros volt az út, azért a 18 klmternyi distantiát 3/4 óra alatt tettem meg. Az előző napon csak 82 klmternyi utat hagytam hátra, de ha ama nagy vihar nem hátráltat az előhaladásban, ugy este-felé, daczára a gép bénultságának, mégis elértem volna Miskolcot.

Gépetem innen azonnal leküldtem Budapestre javítás végett s én, habár némileg úgy éreztem is magamat mint hajótörést szenvedett, de feledtette velem ezen „pech“-emet a derék miskolcziak nemes vendégszeretete. Szórakoztatott Diós-Győr, Hámor, Tapolca paradicsomi vidéke, hol feledhetlen jó napokat töltöttem, no valljuk meg őszintén, Tetemvár és Avas is megtett ám mindent, hogy az itt töltött kedélyes órák emlékezetem lomtárában meg ne avasodjanak.

Velocipéd. Vasparipa. Kerékpár.

(Egy kis czivakodás.)

Tudvalevő dolog, hogy midőn a velocipéd sportját behozták Magyarországra, ennek egy mellék sportja támadt Budapesten: a szógyártó nyelvész urak ugyanis egész sportot űztek abból, hogy a velocipéd szóra magyar kifejezést gyártsanak.

Ebben az időben született a kerékpár és a vasparipa szó s ez elnevezéseket az akkor alakulóban lévő két egyesület rögtön acceptálta: a „Budapesti kerékpár-egyesület“ és a „Budapesti vasparipa-egyesület“, „Előre“.

Mikor aztán egy harmadik egyesület is alakult, ez az eredeti francia nevet tartotta meg, de nem francia helyesírással (velocipéde), hanem a nemzetközi és egyzersmind magyaros orthographiával (velocipéd).

Hogy melyik elnevezés helyesebb, arról nem vitatkozunk, bár tagadhatatlan, hogy mindig helyesebb a már elfogadott s általánosan ismert elnevezést használni, vagyis a velocipéd elnevezést, mely az egyesületek internationalis érintkezését megkönnyíti s lapunk is (nem hivatalos közleményeiben) következetesen a velocipéd kifejezést használja.

De most már hagyjuk ezt a dolgot; a „Budapesti kerékpár-egyesület“ elég dicsőséget szerzett a „kerékpár“ névnek, a „Budapesti vasparipa-egyesület“-nek az a legkisebb baja, hogy „vasparipa“ van a címében és a „Magyar velocipéd-club“ fő érdemét nem az teszi, hogy hű maradt a „velocipéd“-hez.

Most csak arra akarjuk felhívni az „illetékes körök“-et, hogy ha bármilyen nevet vettek is fel, ügyeljenek jól a név használatára.

És ez a figyelmeztetés szól a budapesti napilapok tisztelt sportrovatvezetőinek, kik folyton fölcserélgetik az elnevezéseket még az egyesületek címéinél is és ez által meglehetősen sok bosszúságot okoznak a sportmaneknek.

Igy panaszt vettünk közelebb az „Egyetértés“ ellen, mely következetesen a vasparipa szót használja tudó-

sításaiban, sőt annyira megy hogy még az egyesületek címzeit is e szerint kicorrigálja.

Közelebb például átvette a „Herkules“-ből (természetesen a forrás megnevezése nélkül) a „Magyar velocipéd club“ vendégéről Biskupszky báróról „Babylas lovag“ tollából közölt hírünket s a club címét egyszerűen kicorrigálja „magyar vasparipa egyesület“-re, a milyen sohasem is volt Magyarországon; már most aztán hogyan tudja meg az „Egyetértés“ olvasója, hogy hát melyik budapesti egyesületnek volt Biskupszky báró a vendége?

S annyival is inkább említjük föl ez esetet, mert az „Egyetértés“-nek sportrovata sokkal több gondal készül mint a többi lapoké, így tehát itt a kisebb hiba is feltűnőbb.

Ha — a jelen esettől eltekintve — a napilapok sportrovatairól általában meg akarnánk emlékezni, úgy valóban igen mulatságos dolgokat beszélhetnénk bizonyos sport-szakírók baklövéséről, de nálunk a sport általában olyan kezdetleges állapotban van, hogy örülni kell annak is, ha akármilyen helytelen is irnak a lapok a sportmozgalmakról.

Veritas.

A régi rómaiak nyilvános játékaikról.

Irta: VARJU JÁNOS.

(Folytatás.)

Biboresikos ruháikban, fejökön csúcsos süveggel (apex) az augurok, azaz jósök komolykodnak ezután és minden jelre lesnek, amit tán kedvezőtlenül magyarázhatnak, hogy ha a szükség a játékoknak más napra való halasztását követelné. Majd Vesta istennő szobra körül papnői, a Vesta szűzek csoportosulnak hóféhér uszályos ruhában, fejeiken fehér színű gyapjúfövegekkel (infula), melyeknek díszei az elül-hátul lelőgő széles szalagok (vittae). Ezen szalagokkal sérthetlenségök és papi méltóságuk van kifejezve. Előttük tiszteletjelül lictorok mennek s a nép felállással üdvözlőket. „A kik az örök lángot, birodalmunk fennállásának e zálogait ápolják, hallatszik e megjegyzés száz és száz ajakról, „megérdemlik, hogy őket állva üdvözlöljük!“ Az istenek szobrát körülvevő papi menet végén a főtisztviselők (magistratus) és az alsóbb rangú hivatalnokok egész sora következik. Legvégül pedig a látni vágyó és tolakodó csöcselék visszattartására egy fővezéri (praetorianus) hadosztály vonul, mely az ünnepi menet (pompa) lefolyását minden rendezavarástól hathatósan megoltalmazni kész.

A menet most megállapodik. A császár egetrázó örömrivalgás között leszáll kocsijáról s páholyát (pulvinar) kis fiaival együtt elfoglalja. Kísérete a páholy körüli helyeket lepi el és a lassankint érkező hatósági személyek és patriciusok is, miután a Vesta papnők is helyükön vannak, kijelölt padsoraikban egymásután elhelyezkednek. A papok sorban lerakják a szekerekről az istenszobrokat a pályatért elválasztó hosszú köfalon álló ol-tárokra. Az áldozati állatokat leölik s megvizsgálván beleiket az augurok, jelt adnak a kocsiversenyek megkezdhetésére.

Tompa moraj vonul végig a circus minden padján. A kíváncsiabbak előre nyujtott nyakkal néznek a carcerek felé, a honnan kikiáltás szerint az első négy versenyző fogatnak kell előrobognia.

Ajkról ajkra száll néhány ménlő neve, melyeket

Augustus a hirpinek híres méntelepeiről hozatott. Elmondják egész élettörténetét e lovaknak, honnan és mi-féle ménektől származtak, milyen a színük és tulajdonságuk. — Mindezt körülményesen és aprólékosan, mintha Rómának valami nagy emberéről volna szó, a kivel érdemes tüzetesebben foglalkozni. „Incitatus fog győzni, fogadjunk Incitatura!” hangzik szerteszét. „Herculesre mondom, Regnator fog győzni!” „Tegnap nem futott győzelmesen!” „Mindegy, éljen Incitatus!” S e néhány embertől eredő kiáltás fokozottan zúgó visszhangot kelt a nagy embertömegben, míg végre siketítő ordítással fajú. Nekünk idegenül és visszásnak tetszik e féktelen tombolás a császár jelenlétében, de itt, úgy látsszik, senki sem ütközik meg ezen és igen természetesnek találja mindenki. Hallgassuk csak ki ismerőseink párbeszédét, alighanem kellő tájékozódást nyerünk a viszonyok és szokások felől.

— Gajus, ne fogadkozzál oly önfeledten arra az oktalán állatra! Nem érdemes azért a hitvány ménért oly nagy összeget kockára tenni, csak hogy elmondhasd: Láttam futni és győzni Incitatus, megnyervén a tételt.

— Látszik, hogy falusi magányban nevelkedtél, öcsém! Nem érted te azt, mily nagyszerű az a pillanat, a melyben kedves ménünk győz. Elvezet résztvenni az örömjongásban, biztosan tudván ezt, a mit még csak az imént félve reméltünk s a miért annyit kockáztatunk. Ez felséges, isteneknek való érzés! Te nem érted még e rajongást, de majd nemsokára érezni fogod az elragadtatást te is, ha majd látod futni azt a mént.

— Én nem hiszem, hogy veled és pártoddal akkor is egyet érezek. De meglehet, hogy engem is elragad a szenvedély és tán én is érezek majd akkora gyönyört a futtatás végén, mint a milyen furcsának tetszik most előttem, hogy így tombolok előre a bizonytalannak. De vajjon nem bántja e rémítő láрма a császár fülét?

— Sőt inkább örül, hogy kedvencz ménje ily ünneptetés tárgya lett. Nézd, már ki is hajolt páholyából és úgy üdvözlí a népet. Szemeiből meglegegedés, öröm sugárzik. Hidd el, ő az, ki köztünk most legjobban örül, de örömét nem mutathatja, mert fenséges komolyságával nem egyezik meg a köznapi örvendezés. De figyelem! Ledobta már erkélyéről a fehér kendőt (mappa) a praetor. Helyeiken ülnek mind a pályabírák. Nyílik a carcerrek ajtaja...

„A négyes fogatok versenye!” hangoztatják a hirnőkök minden égtáj felé, s megjelenik a négy fogat piros, fehér, zöld és kék tunicájú kocsisaival. Tüntető taps fogadja őket s a nők közül sokan virágot dobálnak a zöld fogat felé, melynek kocsiájában balról szélsőnek van befogva*) az Incitatusnak nevezet sötét pej. Gyönyörű telivér mének mindannyian. Négyesével egy sorba fogva ágaskodnak, toporzékolnak. A hirpinek földjéről, Sicilia, Hispania és Afrika leghíresebb méntelepeiből vannak e lovak. Értékük egy-egy birtok árával fölért.

Pillanatra elnémul a zaj, megharsaunak a kürtök és a fehér fonalon (spinea alba) egyszerre megy keresztül a négy versenyző fogat. Visszafojtott lélegzettel lesi mindenki az első körülfutás eredményét, melytől a többi hatnak sorsa függ. Néhány percig csak a száguldó paripák dobogása s a kormányzó kocsisok harsány kiáltása hallatszik. Már a kiindulásnál a zöld fogat egy negyed pályahosszal látszik elmaradni. A többi szédítő vágta-

*) A négyes fogatoknál különösen fontos szerepe volt a baloldali lógósnak, mert a felső méta megkerülésénél a legszáguldóbb rohanásban is ettől függött az ügyes fordulás vagy a veszthető ütközés. Szem elől ne téveszszük, hogy az indulás jobboldalon történvén, a fordulás mindig balfelé esett.

tással teszi meg az első kerülőt a válaszfal és a méta körül. „Ne hagyj magad, Favor!” hangzik száz oldalról a buzdítás a zöld kocsisnak. „Csak bátran előre, Fortunatus!” biztatja a vörös fogatost pártja. Quintus ismerősünk is oda szól bátyjának: „Lásd, testvér, nem mondtam, hogy hiába valók a fogadások! Most a zöld színnel tartva fogsz veszíteni s még csak az a látszólagos elégtétele sem lesz meg, hogy mulattál!”

— Ne vesztegesd szóval az időt, hanem nézz oda, Favor mint eresztí a gyeplőt s a karcsú ménnek mint rohannak előre, mintha csak szárnya nőtt volna minde-
niknek!

(Folyt. követk.)

A tornatanítás Magyarország iskoláiban.

E rovatunkban a tornatanítás állapotát ismertetjük az ország összes tanintézteiben, ezeknek évi „Értesítő“-i után.

A kecskeméti ref. főgymnasium értesítőjét Csabai Imre igazgató nagy gonddal állította össze; kitűnik ebből, hogy a lefolyt tanévben az intézetben a tornatanítás kifogástalanul folyt, sőt a felső osztályokban (5—8) a hadgyakorlatokban is oktattattak a tanulók, a mi Szakács István volt honvédhadnagy és tanár érdeme. Szakács István, képesített és 13 év óta rendes tanár; tanította a magyar nyelvet a 2. 3. 4. osztályban, a természetrajzot a 4. 5. 6. osztályban, hetenként 18 órán; a IV. osztály tanára; a természetrajzi terem őre; a hadgyakorlatok és tornászat felügyelő tanára; községi iskolaszéki elnök és az ipariskola igazgatója. A növendékeknek a tornázásban tett előmenetelére nézve az „Értesítő” a következő felvilágosítást adja:

A tanulók közt a tanév végén a tornában tett előmenetelre volt:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	o s z t á l y b a n								
jeles	3	6	5		5	.	.	.	19
jó	14	5	10	3	8	.	.	.	40
elégséges	8	9	13	10	6	.	.	.	46
elégtelen	2	2

A lipótsz.-miklósi áll. polgári fuiskolában a tornát Fritz István igazgató, el. és polgári iskolákra tanképesített rendes tanító, középiskolákra képesített torna-tanár, a lipótmegyei általános tanító-egylet elnöke tanította. A tanterv a következő volt: I. és II. osztályban hetenként 1 órán. Rend, és szabadgyakorlatok, a menés nemei, sorfordulatok és kanyarodások az őszi és tavaszi hónapokban. — III. IV. és V. osztályban hetenként 1 órán. A menés különböző nemei, futás, rendek és kettős rendek alakítása menés közben, szabad és szeryakorlatok. Téli tornahelyiség hiányában a torna csak az őszi és tavaszi hónapokban volt tanítható.

A soproni Lähne-intézetben Pék János és Steltzer Lajos vezették a lefolyt tanévben a tornatanítást; de úgy látszik, hogy valami kiváló gondot e magánintézet nem fordít a testgyakorlatokra, pedig a magánintézetek, legalább a külföldön s különösen Angliában, abban tűnnek ki előnyösen, hogy a testzésre s a növendékek egészségére több gondot fordítanak mint a nyilvános rendes iskolák.

Különfélék.

Hieronymi Károlyt a „Neptun budapesti evezős-egylet jeles elnökét Nagy-Maros mezőváros díszpolgárává választották s egy küldöttség e héten nyújtotta át neki az erről szóló okmányt. Hieronymi a Margitszigeten megvendégelte a küldöttséget.

Egy meg nem tartott verseny: e cím alatt hosszabb közleményt kaptunk lapunk egy barátjától, melyben figyelmessé teszi a sportvilágot egy nevezetes versenyre, melyet kitűztek, de melynek megtartásáról senki sem tud semmit: ez a nemzetközi kardviadal, melyre Szigethi Benedek Gyula szabadkai vívótanár hívta ki a világ vívóit s melynek május 2-án kellett volna már végbe menni. A versenyre 1000 frt díj tűzött ki s tudva levőleg Hartl J. bécsi vívótanár is részt szándékozott benne venni, de az „illetékes körök” mélységesen hallgatnak róla. A beküldött erős philippica közlésétől elállunk, de annak megjegyzését nem hallgathatjuk el, hogy a kihirdetett nemzetközi versenyek meg nem tartása az egész külföld előtt blamája a magyar sportvilágot.

Balaton-i versenyek. A Stefania yach-egylet versenyei hétfőn a sport világ általános érdeklődése mellett kezdődtek meg. A yachthelyiség egy asztalán a nyerepménytárgyak ki voltak rakva, ezek nemcsak értékkel, de műbeccsel is bírnak. Így a gr. Károlyi, egyleti, Commodore, Batthyány hercegnő, hölgyek, Todesco díj; ezeken kívül van még a vándordíj 1000 frt értékben.

Kilencz óra felé az induló pontra sorakoztak a nevezett hajók: Arám (vezette gr. Károlyi László), Vészmadár (Miháلكodvics Tivadar), Olyan nincs, Commodore, Mignonette (gr. Szapáry Károly) és az Arany ember (gr. Keglevich Gyula).

Pont kilenczkor dördül a mozsár s a víz nagy, de mégis könnyű terhei katonasorban indulnak meg déli s így kedvezőtlen szél mellett lefelé a somogyi partoknak.

A versenyben a vezetést az első órákban mindjárt az Arám és Mignonette vették át, melyek a somogyi partok felé úsztak jó szelet keresve, s itt fordultak meg lefelé Badaacsony irányában. A versenytársak hátrább más irányban. Olyan nincs vitorlás maga a Commodore által vezetve (gróf Esterházy Mihály) Tihany körül már feladta a versenyt és a délutáni órákban visszatért Fűredre, míg a másik négy, vetélkedve az arany almáért, repültek le Badaacsony felé. A yacht-egylet szakértői maguk azt állították, hogy a kedvezőtlen szél miatt a hajók csak a késő éji órákban térhetnek vissza, sőt ha szélcsend áll be, tán másnap. Egyszer csak estefelé eldördül a mozsár; jeladás volt arra, hogy a két első említett vitorlás csakugyan közeledik Fűred felé. Egyik a Mignonette, másik az Arám. A távolság az aránylag csekély szél mellett is láthatólag fogyott; s nemsokára feldördült az éljen, az „Arám”-nak és gróf Károlyi Lászlónak, mert esti 8 órakor ez tört be először a győzelem helyére. Néhány perczre rá Mignonette volt célpontnál. Mivel azonban ez utóbbi yachtnak 30 percz és 7 m. percz időtérítmény lett adva, melyből alig használt fel néhány perczet, ez lett a nap hőse s övé volt a Károlyi-díj; nagy ezüst kancsó, aranynyal futtatva, antik mestermű. Mindkét hajó gróf Károlyi Lászlóé.

A balaton-i halászkok, révészok és molnárok másnapi versenye, — mint Balaton-Fűredről távirják —

szintén nagy sikerrel folyt le. A yacht-egylet erkélyei, az esplanad és a körül fekvő partok a nézők ezreitől tarkállottak. A győzteseket lelkesen megéljenzte a közönség. A tiz- és az egyvevős hajók versenyében a tihanyi halászkok vitték el az első díjakat. A jul. 22-én tartott versenyen az egyleti díjat Nemo kapitány „Almon”-ja nyerte el gr. Károlyi László „Arám”-ja ellenében 5 percz s 53 másodperczcel. — A balaton-i versenyekről jövő számunkban kimerítőbb tudósítást közlünk Balaton-Fűreden időző munkatársaink Baratosi Porzsolts Gyula, a Stefania-yacht-egylet titkára és dr. Sziklay János, a „Balaton-egylet” titkára tollából.

Az „Ó-budai tornaegylet” egy jeles tagjától s lapunk munkatársától jun. 27-iki kelettel vettük a következő sorokat, melyet a posta tévedése folytán csak most közölhetünk: Az Ó-budai tornaegylet június 26-án tartotta tavaszi tornaünnepélyét, mely alkalommal a működő tagok először léptek fel az egyletben csak nem rég beszerzett és nagy kedvvel gyakorolt buzogányokkal. Ezután általános csapatornázás volt a „Budapesti tornaclub” szivességből közreműködő tagjai a korláton, az Ó-budai tornaegylet tagjai pedig a lovon tornáztak. Általános érdeklődés közt folyt le a versenyzés, melyre hat tag jelentkezett. Versenyzés volt a nyújtón és korláton, minden szerez egy előírt és egy szabadon választott gyakorlatot kellett mutatni, a versenyzés utolsó pontja volt a távugrás. A hat versenyző közül a legtöbb pontot és így az első díjat Fassberger József kapta 21 ponttal; a második díjat 16 ponttal Hilbert Vilmos nyerte el. A versenyzés után csinos gyakorlatokat mutattak a nyújtón Brooser Mór, Posdech Gyula, Ruh Géza, Fassberger József és Hilbert Vilmos az egylet buzgó titkárja. A tornázás után közös vacsora és tánc következett.

Csónakverseny Berlinben. A Berlinben jun. 26. tartott regattán, a bécsi „Lia” csónak-egyesülettől részt vett Hoffman Lajos sculler, második helyre tudott feljutni, a következő nap pedig mint első beérkező distanciroztatott.

A világ legjobb versenyhajói csak Angliában kaphatók, bizonyosságot tesz erről az is, hogy Beach a világ sculler bajnoka, Ausztráliából Európába jöven versenyezni, semmiféle hajót sem hozott magával.

Velocipéd-verseny volt Angliában 50 angol mértföldes úton, melyben bármily fajtájú és minőségű gépekkel vehettek részt, kiállt 23 versenyző: az eredmény igen meglepte a közönséget, győzött C. E Liles és A. J. Wilson egy háromkerekű két üléses úgynevezett „Tandem” géppel 3 óra 16 p. 58 mp. második lett ugyancsak Tandemgép, harmadik egy biztonsági gép 3. 29. 55. negyedik egy közönséges két kerekű géppel a híres O. G. Duncan a jelenlegi (10.000 méter távolságon) franciaországi bajnok 3. 31. 22. Duncan az úton elesett, s ha ez a malheur nem történik vele, valószínűleg győztesként érkezend be; öttől tizenkettőig ismét közönséges két kerekű velocipédek voltak.

2 percz 46 mp.: egy angol mértföldes velocipéd versenyben ez az eddig elért legjobb eredmény, s ezt P. Furnivall tette tizenöt versenytárs ellenében, jun. 26. Jarrow-ban rendezett amateur bajnoki küzdelemlél.

Meixner Adolf a frankfurti „Germania” csónak-egylet tagja kitűnő sculler az aug. 8-ki hamburgi versenyekre valószínűleg el fog menni, a mi a versenyek érdekességét nagyon fogja emelni; a tizennégy versenyre 55 hajó jelentetett be, köztük a londoni „Thames Rowing club” hat fő versenyre nevezett, nehéz feladat a német csónakászoknak ellenükben diadalra juthatni, mit azonban a sport körök reménylenek.

